

Комітет Верховної Ради України з питань науки і освіти
Міністерство освіти і науки України
Міністерство економічного розвитку і торгівлі України
Київський національний торговельно-економічний університет
Інститут вищої кваліфікації КНТЕУ
Інститут економіки і прогнозування НАН України
Українська асоціація бізнес-інкубаторів та інноваційних центрів
Спілка підприємців малих, середніх і приватизованих
підприємств України
Університет ім. Гульєльмо Марконі (Італія)

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

МАТЕРІАЛИ X МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕС-ФОРУМУ

(Київ, 21 березня 2017 року)

Київ 2017

**Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу
КНТЕУ заборонено**

УДК 330.341.1(477)
ББК У9 (4Укр)421.0-55
П78

П-78 Проблеми та перспективи розвитку інноваційної діяльності в Україні: X Міжнародний бізнес-форум (Київ, 21 березня 2017р.) / відп. ред. Мазаракі А.А. – Київ:Київ.нац.торг.- екон. ун-т, 2017.- 198 с.- Укр., рос. та англ. мовами.

Матеріали бізнес-форуму висвітлюють питання впливу співробітництва різномасштабних підприємств, підприємницьких структур, наукових, освітніх і громадських організацій та державних органів влади на розвиток інноваційної діяльності в Україні як фактору європейської інтеграції, посилення значення інноваційних функцій бізнес-освіти та захисту об'єктів інтелектуальної власності, кластеризації економіки, інновацій у різних галузях.

Головну увагу учасників бізнес форуму приділено питанням оцінки стану інноваційної активності України в міжнародному контексті, проблемам впровадження інноваційних технологій в Україні, технологіям проектного фінансування в інноваційній діяльності, інноваційному підприємництву та інвестуванню, правовому забезпеченню інноваційної діяльності, взаємодії науки та освіти в реалізації інноваційно-орієнтованої моделі індустріалізації.

Призначено для фахівців різних галузей економіки, державних службовців, представників бізнесу, наукових, освітніх і громадських організацій, вчених та студентів.

УДК 330.341.1(477)
ББК У9 (4Укр)421.0-55

Редакційна колегія: А.А. Мазаракі (відп. ред.), д-р екон. наук, проф., академік НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України; Н.В. Притульська, д-р тех. наук, проф.; К.С. Шклярчук, канд. екон. наук, ст.наук.співроб.; А.М. Бідюк, директор Центру бізнес-освіти; М.А. Попова, в.о. директора Центру післядипломної освіти та магістерських програм.

© Київський національний торговельно-економічний університет, 2017

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	10
АКСЕНОВ Г.Н. Бизнес-инкубационная технология, как инновационное развитие предприятий малого и среднего бизнеса.....	12
АНДРЕЄВА В.Г. Оцінка стану інноваційної активності України в міжнародному контексті.....	14
АНДРОЩУК Г.О. Україна в глобальному інноваційному індексі.....	16
БЕДРЕКОВСЬКИЙ П.М. Моделі інвестування підприємств торгівлі зарубіжних країн та їх застосування в Україні.....	21
БЄЛЯЄВА Н.С. Актуальність управління сучасними підприємствами на засадах інноваційного розвитку.....	23
БІЛОУС І.М. Зарубіжний досвід комерціалізації інтелектуальної власності.....	25
ВОЙКО А.У. The innovativeness of the ukrainian economy in the context of european integration.....	27
БОЙКО М.Г., КУЛИК М.В., Ревеню-менеджмент в системі управління готельним бізнесом.....	29
БОНДАРЕНКО С. М. Модель досконалості EFQM як складова частина підвищення якості в організації.....	31
БОХАН А.В. Digital-економіка: екологічна місія бізнес-дипломатії і партнерства.....	33
ВЛАСЕНКО І.Г., ГИРИЧ С.В. Проблеми впровадження інноваційних технологій в Україні.....	35

ВОЛОСОВИЧ С.В.	
Домінанти фінансових інновацій на ринку страхових послуг.....	37
ГАНЕЧКО І.Г.	
Технології проектного фінансування в інноваційній діяльності	39
ГЕРАСИМЕНКО А.Г.	
Маркетингові інновації як інструмент посилення конкуренції на ринку роздрібної торгівлі пальним.....	42
ГОНЧАРЕНКО О.В.	
Пріоритетні напрями розвитку цифрової економіки України.....	44
ГРИГОРЕНКО О.М., НАЙДЮК В.С.	
Інновації та реновації як основа забезпечення конкурентоспроможності підприємств ресторанного та готельного господарства.....	47
ГРИГОР'ЄВ Г.С.	
Макроекономічні ефекти міжнародного трансферу технологій для української економіки.....	49
ГРИНЮК Н.А.	
Соціально-економічна значущість кооперативного сектора економіки.....	51
ГРУЗДОВА Т.В.	
Аналіз порушення прав інтелектуальної власності у країнах європейського союзу.....	53
ДЕЙНЕКО Л.В.	
Взаємодія науки та освіти в реалізації інноваційно орієнтованої моделі індустріалізації.....	55
ДЕНИСЮК В.А.	
Створення та розвиток підприємницьких університетів як фактор активізації регіональної інноваційної діяльності.....	57
ДРИГА С.Г.	
Інновіцид замість інноваційної політики.....	59
ДРИГА С.Г., КИСЕЛЬОВА І.О., ПУЧКОВА М.Е.	
Інвестиції як ключовий елемент інноваційного розвитку торговельних мереж України.....	61

ДУБОВИК Т.В. Соціальна комерція.....	64
ДУГІНЕЦЬ Г.В. Підтримка національного бізнесу в умовах розгортання гібридної війни.....	66
ЖУКОВСЬКА В.М. Цифрові технології у стимулюванні інноваційного розвитку підприємств торгівлі.....	68
ЗУБКО Т.Л. Сутність інноваційного потенціалу підприємства	70
ІВАНОВ С.В., ЛЯШЕНКО В.І. Про створення подільського наукового центру НАН та МОН України як ядра регіональної інноваційної системи в умовах децентралізації.....	72
ІВАНОВА Н.Ю. Вища освіта як фактор формування креативного класу.....	75
ІВАНЧЕНКО Г.В., МІДЛЯР А.К. Основні джерела фінансування інноваційного кластеру в регіоні....	77
ІГНАТОВА Ю.В., РУДИК Н.В. Інвестиційна привабливість і проблеми фінансування стартапів.....	79
КАМЕНЕЦКАЯ Е.М. Защита прав на программное обеспечение.....	81
КАМІНСЬКА О.В. Напрями державної довгострокової інноваційної політики в Україні	82
КАМ'ЯНЕЦЬКА О.В., ДОНЧЕНКО О.О. Інноваційний потенціал ОПК України та військово-технічне співробітництво з країнами-членами НАТО.....	84
КЛИМЕНЮК М.М., БАЙ С.І., БЕЗУС А.М. Інноваційний підхід до розвитку теорії менеджменту.....	86
КОВАЛЬ О.М. Деякі правові недоліки патентного захисту новітніх технологій: порівняльна характеристика.....	88

КОРОП І.І.	
Перспективи становлення управління на засадах бюджетування на вітчизняних підприємствах.....	90
КУДИРКО Л.П.	
Інноваційна складова трансформації системи стратегічного партнерства	92
КУДІН Б.П.	
Розвиток системи управління інноваціями.....	94
КУЖЕЛЬ Е.В., САВЧУК П.П., ШЕМЧУК С. П.	
ІКТ як засіб розвитку інноваційного середовища.....	96
КУШНІРЕНКО О.М.	
Інноваційний розвиток промисловості в умовах децентралізації.....	99
ЛАНОВСЬКА Г.І.	
Інноваційна політика підприємства.....	101
ЛАПТЄВА В.В.	
Дослідження розвитку інновацій в межах інвестиційної діяльності підприємства.....	103
ЛОЗОВСЬКИЙ О. М.	
Оптимізація системи корпоративного управління на вітчизняних підприємствах.....	105
ЛУЦЯК В.В., ЛУЦЯК В.Г.	
Стратегія створення нової підгалузі на основі інновацій малого підприємства.....	107
МАРЧЕНКО О.І., ШРАМКОВСЬКА А.Г.	
Інноваційне підприємництво: сутність та зміст.....	109
МАТВІЙ І.Є.	
Основні аспекти управління інноваційними проектами	111
МАХНАЧОВА Н.М., СЕМЕНЮК І.Ю., МІЦАК С.В.	
Активізація громад – основа реалізації концепції сталого розвитку в Україні.....	113
МИКОЛАЙЧУК І.П.	
Інноваційні зміни в діяльності підприємств торгівлі.....	115

МОЛОДОЖЕНЯ М. С.	
The economics management of innovative activity of enterprise	117
МОРОЗОВА С.А.	
Інноваційні кластери в світовій економіці: досвід для України	119
НАЗАРОВА К.О.	
Аудиторська синергія як інноваційний інструмент в забезпеченні ефективного господарювання підприємства.....	121
НАУМЕНКО Р.А.	
Синергетична парадигма соціально-орієнтованого управління.....	123
ПЕТРЕНКО Н.В.	
Вплив інституційного середовища на розвиток інноваційної діяльності.....	125
ПОПОВА М.А.	
Product Placement як інноваційний метод підвищення рівня фінансової грамотності населення	128
ПУГАЧЕВСЬКА К. С.	
Інноваційна складова імпорту товарів в Україну.....	130
ПУСТОВОЙТ С.В.	
Фактор інноваційного чинника в підвищенні конкурентоспроможності промислових підприємств.....	132
Г ЯНКОВА О.В.	
Інклюзивні інновації: реалії та перспективи сталого розвитку України та стратегічних партнерів у вимірі економічної безпеки...	134
П'ЯТНИЦЬКА Г.Т.	
Інноваційний розвиток країни на засадах кластерного підходу.....	136
PIATNYTSKA G.T., PENIUK V.O., USHAKOVA A.E.	
Retail trade: modern international and domestic trends and features of innovative activity.....	138
RAKSHA N.V.	
International experience for usage of modern educational technology....	141

РИБАЛЬЧЕНКО К.В. Сучасні детермінанти інтернаціоналізації національної інноваційної системи.....	145
САЛАЙЧУК О.М. Вплив технологічних інновацій на розвиток автотранспортного страхування	147
СВИСТІЛЬНИК В.Ю. Роль інформації у формуванні економіки знань.....	149
SEVRUK I.M. Innovation as a driver of international retail trade chains development.....	151
СИЛКІНА Ю.О. Інноваційний розвиток як фактор підвищення конкурентоспроможності підприємства торгівлі.....	153
СКІЦЬКО В.І. Інновації в ризик-менеджменті сучасного підприємства	155
СОЛОВЬЄВ В.П. Чи сприятиме закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» перетворенню науки України в дієвий інструмент економіки?	157
СТАВНЮК В. В., ПІДЛІСНА Я. В. Інноваційне інвестування – шлях до економічного зростання України.....	161
СТУКАЧ Т.М. Європейська стратегія національного АПК - інноваційний розвиток.....	165
ТУНІЦЬКА Ю.М. Проблеми інноваційного розвитку харчової промисловості України у контексті євроінтеграції.....	168
ТУРЧАК В.В., СОЛОЇД О.В. Соціальне підприємництво як напрям розвитку соціальних інновацій.....	170

ФЕДУЛОВА І.В.	
Сприйняття інновації споживачем.....	172
ФЕДУЛОВА Л.І.	
Інноваційний механізм розвитку регіонів в умовах децентралізації.....	174
ХЛОПЯК С.В.	
Бенчмаркінг інноваційних кластерів в туризмі	176
ХРИНЮК О.С.	
До питання удосконалення державної інноваційної політики.....	179
ЧАЮН І.О	
Інноваційний інструментарій системи стимулювання праці на підприємстві.....	181
ЧАЮН І.О., СЕРЕБРІНСЬКИЙ В.Ф.	
Системи бюджетування діяльності підприємства як інноваційна технологія управління.....	183
ЧМЫРЬ Е.С.	
Национальный репозитарий академических текстов – путь к открытой науке и инновациям	186
ШЕВЧУН М.Б.	
Застосування інновацій в логістичній діяльності торговельного підприємства.....	188
ШКЛЯРУК К.С., БІДЮК А.М.	
Програма DBA: нові пропозиції на ринку бізнес-освіти	190
ШКУРОПАДСЬКА Д.Б.	
Інноваційна діяльність як чинник забезпечення стійкості економіки.....	192
ЩЕГЕЛЬ С.М.	
Національні та глобальні детермінанти економічного зростання України: інноваційна складова.....	194
ЯТЧЕНКО Є.О.	
Забезпечення інтересів громади при передачі інвестору земельної ділянки в довгострокове користування.....	196

ПЕРЕДМОВА

Важливою складовою «розумної інноваційної політики» країн світу в умовах постіндустріального суспільства є заходи щодо вирішення зовнішньоекономічних інтеграційних проблем, у першу чергу пов'язаних зі значним зростанням глобальної і регіональної конкуренції. Для цього актуалізується роль інноваційних систем різних рівнів, що посилюють синергетичні ефекти інноваційного розвитку як за прямої керуючої ролі держави, так і за принципами саморегулювання та самоорганізації. Мережева організація таких систем особливо сприяє посиленню взаємодії регіонів та характеризується впливом міжрегіональної кооперації на забезпечення їхньої конкурентоспроможності.

Ключовим фактором успішного упровадження інноваційного механізму розвитку підприємств сфери торгівлі є формування сучасної інформаційно-технологічної інфраструктури, що передбачає підтримку процесів трансферу й комерціалізації технологій, пошуку партнерів для співробітництва в рамках упровадження інноваційних бізнес-моделей. У цьому контексті посилюється роль наукової та інноваційної діяльності вітчизняних університетів, особливо в частині здійснення комплексу аналітичних досліджень та моделювання процесів міжнародної інтеграції суб'єктів господарювання України у науково-технологічній сфері, а також визначення потенціалу взаємовигідного співробітництва від застосування моделі проектного інвестування у контексті реалізації реформ.

У збірнику матеріалів X Міжнародного бізнес-форуму «Проблеми та перспективи розвитку інноваційної діяльності в Україні», який традиційно проводиться у Київському національному торговельно-економічному університеті (м. Київ, 21 березня 2017 р.), розкрито особливості інноваційного механізму та результати оцінки його упровадження в умовах операційної та стратегічної діяльності підприємств, застосування інноваційних підходів до управління проектами, захисту інтелектуальної власності. Особливий інтерес викликають інструменти інноваційного розвитку торговельної діяльності в частині формування інноваційних бізнес-моделей в системі стратегічного управління торговельним бізнесом.

Десятилітня практика проведення бізнес-форуму забезпечує практичну значимість налагоджених та нових ділових контактів, корисний обмін думками щодо сучасних тенденцій економічного розвитку в умовах відкритих інновацій як у світовій, так і вітчизняній практиці; надає можливість використати кращі надбання для

організації підготовки кадрів, для практичної реалізації спільних інноваційних проектів і програм у секторах економіки.

Сподіваємося, що матеріали X Міжнародного бізнес-форуму «Проблеми та перспективи розвитку інноваційної діяльності в Україні», стануть корисними для всіх учасників і читачів, які небайдужі до сучасних інноваційних процесів та їх розвитку у майбутньому.

**Ректор, д-р екон. наук, проф.,
академік АПН України, заслужений
діяч науки і техніки України**

А.А. Мазаракі

Аксенов Г.Н.,
*к.т.н., доцент, Председатель наблюдательного совета
Украинской ассоциации бизнес-инкубаторов
и инновационных центров*

БИЗНЕС-ИНКУБАЦИОННАЯ ТЕХНОЛОГИЯ, КАК ИННОВАЦИОННОЕ РАЗВИТИЕ ПРЕДПРИЯТИЙ МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА

Малый и средний бизнес (МСБ) в экономике государства решает **три главные задачи:**

- наполняет бюджет страны;
- создаёт рабочие места;
- предприниматели МСБ, особая категория свободлюбивых людей, они приводят к власти демократические силы, помогают власти бороться с коррупцией (пример – Майдан, волонтеры и т.д.).

Проблемы массового развития МСБ в Украине на начальном этапе классифицируем по фазам их возникновения во времени в зависимости от имеющихся денежных средств:

0. Экономическая безграмотность населения в вопросах рыночной экономики, неприятие, особенно со стороны старшего поколения, бизнеса (это нулевая фаза, до того как предприниматель принял решение начать рисковать собственными средствами).

1. Отсутствие специальных знаний при создании и развитии предприятий МСБ.

2. Отсутствие стартового капитала и залога, офиса, оргтехники, оборудования.

3. Отсутствие оборотного капитала.

4. Отсутствие долгосрочного кредитования.

5. Инвестиционный климат и система налогообложения не способствуют развитию МСБ.

Разрешить данные проблемы способна **Программа развития МСБ** в Украине, разработанная фондом Джорджа Сороса в Украине и Украинской ассоциацией бизнес-инкубаторов и инновационных центров (УАБИИЦ), которая в течение 10 лет (1993-2003) была успешно (вошла в 20-ку лучших программ Мира) реализована в существующем законодательном поле Украины. Успешность инновационной бизнес-инкубационной технологии обусловлена **синергией**, которая образуется внутри бизнес-инкубатора предпринимательства (БИП).

Результат усилий по формированию синергетических эффектов обычно описывают 3-мя переменными:

1. увеличение прибыли;
2. снижение оперативных расходов (издержек);
3. снижение потребности в инвестициях (за счет внутреннего эффекта).

В результате предприятия, «выращенные» в БИП имеют более низкую себестоимость продукции и услуг, они на рынке более конкурентоспособны и выживаемы.

Условия эффективного развития малого предпринимательства посредством бизнес-инкубационной технологии:

- поддержка местной власти;
- наличие помещений площадью 3000-4000 кв. м. в собственности БИП или в долгосрочной аренде;
- размещение в БИП не менее 50 предприятий;
- наличие источников дофинансирования БИП (20-30%);
- наличие источников микрокредитования предприятий;
- помощь со стороны Ассоциации в создании сети БИП;
- урегулирование законодательных проблем;
- уменьшение давления налогообложения.

Источники финансирования МСБ.

Государство:

- площади под БИП,
- 20% госзакупок МСБ,
- создание гарантийного фонда,
- каждый законодательный акт должен обсуждаться и анализироваться на предмет его влияния на МСБ,
- налоговые льготы, стимулирующие развитие МСБ.

Кредитные союзы (микрокредиты).

Зарубежные гранты (например, Программа ЕС COSME) – консалтинг, обучение, кредитование.

Коллективное финансирование через краудфандинг (на руках украинцев 30-80 млрд. долларов).

Что делать?

Поддерживать любые действия, направленные на развитие МСБ. Сотрудничать с любой властью и через гражданское общество, общественные организации заставлять власть поддерживать развитие МСБ и укрепление среднего класса. А, когда этот класс станет многочисленным и зажиточным, то и власть, и политика, и парламент станут другими, выражая его интересы.

ОЦІНКА СТАНУ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ УКРАЇНИ В МІЖНАРОДНОМУ КОНТЕКСТІ

Інноваційна активність є визначальною характеристикою сучасних науково-технічних, виробничих, соціально-економічних та усіх суспільних процесів.

Об'єктивну оцінку стану інноваційного розвитку України може дати визначення її відносної позиції в рамках країн ЄС за допомогою Європейського інноваційного індексу Європейського інноваційного табло (European Innovation Scoreboard), згідно з яким у 2016 р. Україна знаходилася в останній за рівнем інновацій – четвертій групі – «Скромних новаторів» з індексом 0,1889 (максимум 1). Менший індекс мають лише Македонія – 0,1636 та Туреччина – 0,1880. У порівнянні з іншими країнами ЄС відставання України становить: від першої групи «Лідерів інновацій» – більш ніж в 4 рази (перше місце у рейтингу займає Швеція – 0,796), від другої групи «Сильних новаторів» – в 3 рази (Ірландія – 0,5843), від третьої групи «Помірних інноваторів» – в 1,6 разів (Естонія – 0,4161). Слід відзначити що у 2016 році значення Європейського інноваційного індексу України дещо зросло у порівнянні з попереднім роком (0,1783). Взагалі найбільше значення даного індексу спостерігалось у 2013 році - 0,1893 [1].

Низьку інноваційну активність підтверджує і рейтинг міжнародного агентства *Bloomberg Rankings* у 2016 р. Так, Україна серед 50 країн посіла 41 місце за рівнем інноваційності (загальний бал 56,77 зі 100). Наша країна випередила тільки Мальту, Болгарію, Сербію, Індію, Туніс, Марокко, Аргентину та Казахстан. Перше місце зайняла Південна Корея (91,31), на другому опинилася Німеччина (85,54), замикає трійку Швеція (85,21) [2].

Відповідно до аналітичної доповіді «Глобальний індекс інновацій» Всесвітньої організації інтелектуальної власності (*World Intellectual Property Organization, WIPO*) згідно з рейтингом щодо інновацій в країні за рівнем ВВП Україна була віднесена до країн з доходом нижче середнього і зайняла 64 місце серед 141 країни, що на 1 позицію нижче порівняно з 2014 р. [3]. Не зважаючи на сучасну економічну та політичну кризу в країні загальна сума витрат на фінансування інвестиційної діяльності у 2015 році збільшилася в 1,8 разів у порівнянні з попереднім роком та склала 13813,7 млн. грн. Але питома вага обсягу виконаних наукових і науково-технічних робіт у

ВВП знизилася на 0,05 пункту та склала 0,64% (0,80 та 0,69% відповідно у 2013 та 2014 рр., найбільший – 1,03% у 2005 р.). За оцінкою даних у 2014 р. держави-члени ЄС витратили близько 283 млрд. євро на інноваційну діяльність, частка яких у ВВП склала 1,91%. Наукоємність ВВП у ЄС була значно нижчою, ніж у Південній Кореї (4,15%) та Японії (3,47%), нижчою, ніж у Сполучених Штатах (2,73%) та майже на рівні Китаю (2,08%) [3].

Практично єдиним джерелом фінансування інноваційної діяльності в Україні залишаються власні кошти, питома вага яких у загальному обсязі фінансування у 2015 р. збільшується та складає 97,2% (на відміну від 73,7% у 2014 році та 52,9% у 2011 році), і це при тому, що у більшості підприємств не вистачає власних фінансових ресурсів на підтримання поточної діяльності, не кажучи вже про розвиток. Відповідно, частки фінансування за рахунок державного бюджету та іноземних інвестицій у 2015 році практично нульові – по 0,4% (на відміну навіть у 2014 році 3,9% та 14,8% відповідно). Звичайно, бюджетні ресурси, тим більше за умов сучасної системної кризи, обмежені, але державні програми повинні відігравати важливу роль у комерціалізації ідей і впровадженні інновацій. Недовіра з боку інвесторів у вкладення коштів у вітчизняний інноваційний бізнес вимагає подальшого виявлення і детального розгляду існуючих перепон цьому процесу. Необхідним і важливим є збільшення і розширення існуючого переліку джерел фінансування інноваційної діяльності. Варто створювати умови для стимулювання залучення як вітчизняних, так і іноземних інвесторів до фінансування інноваційних підприємств. Потрібно сприяти практичній реалізації усіх нормативно-правових документів, які були розроблені для активізації інноваційного процесу на макро- та мікрорівні.

Список використаних джерел

1. Innovation Union Scoreboard 2015 [Electronic resource]. – Mode of access : http://ec.europa.eu/growth/industry/innovation/facts-figures/scoreboards/files/ius-2015_en.pdf
2. The Bloomberg Innovation Index [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.bloomberg.com/graphics/2015-innovative-countries/>
3. Офіційний сайт Всесвітньої організації інтелектуальної власності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.wipo.int/portal/en/index.html>
4. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

Андрощук Г.О.,
к.е.н., професор, головний науковий співробітник
Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності
Національної академії правових наук України

УКРАЇНА В ГЛОБАЛЬНОМУ ІННОВАЦІЙНОМУ ІНДЕКСІ

В оприлюдненій нещодавно Всесвітньою організацією інтелектуальної власності доповіді "Глобальний інноваційний індекс 2016" (Global Innovation Index 2016) містяться рейтинги ефективності інноваційної діяльності в 128 країнах світу, що базуються на 82 індикаторах. У доповіді розглядається вплив інноваційної політики на економічне зростання і розвиток. Тема Гії 2016 року - «Перемагаючи за допомогою глобальних інновацій». У Доповіді аналізується *зростаюча частка інновацій, що створюються за допомогою глобальних інноваційних мереж*, які служать доказом того, що в умовах зростаючого транскордонного обміну знаннями і талантами можливе більш широке застосування результатів глобальної інноваційної діяльності. Робиться висновок про те, що *існують широкі можливості для поглиблення співпраці в рамках приватних і державних НДДКР для посилення майбутнього економічного зростання* [1].

Європа. П'ятнадцять з 25 провідних країн за рейтингом Гії, включаючи першу трійку країн, належать до регіону Європи. На першому місці шостий рік поспіль залишається Швейцарія, за якою йдуть Швеція (2-е місце) і Сполучене Королівство (3-е місце). Далі за першою трійкою йдуть Фінляндія (5-е місце), Ірландія (7-е місце), Данія (8-е місце), Нідерланди (9-е місце) і Німеччина (10-е місце), яка в 2016 році увійшла в десятку провідних країн. *Місце України в Global Innovation Index 2016.* Україна піднялася в Гії на 8 позицій, зайнявши 56 місце. Це найвища сходинка для нашої країни за час існування Гії. Україна розташувалася між Монголією і Бахрейном, які займають відповідно 55 і 57 місця. У групі країн з доходом нижче середнього *наша країна зайняла друге місце після Молдови* [1]. В регіоні «Європа» Україна на 34 місці з 39, випереджаючи Македонію (58), Сербію (65), Білорусь (79), Боснію і Герцоговину (87) і Албанію (92). Наша країна єдина серед європейських країн в загальному рейтингу від 50 до 100, хто покращив свої позиції. В рамках Гії аналітики розподіляють країни на три сегменти - лідери, успішні і країни-аутсайтери - в залежності від розміру ВВП на душу населення при оцінці впливу на нього інноваційних ринків. *Україна знаходиться в ближче до центру кривої в сегменті «процвітаючих» ефективних*

інноваторів поряд з В'єтнамом, Індією, Філіппінами, Вірменією і Марокко. Стрибок на вісім позицій в загальному рейтингу України забезпечили поліпшення за основними підіндексами: підвищення вкладу в інновації (76), зростання «внеску» від інновацій (40), ефективності інновацій (12). Сильними для України індикаторами є «Витрати на навчання» (18), «Охоплення вищою освітою» (10), «Легкість отримання кредиту» (18), «Кількість патентних заявок», отриманих національним патентним офісом (19), «Валові витрати на R & D, одержувані з-за кордону» (21), «Загальні витрати на комп'ютерне програмне забезпечення» (20), «Експорт ІКТ-послуг» (23). *За показником «Кількість заявок на корисну модель» наша країна посідає перше місце в світі!?* Україна також четверта за індикатором «Працевлаштовані жінки з вченим ступенем».

Найбільш слабкими критеріями для України є «Політична стабільність і безпека» (125), «Легкість вирішення питань банкрутства» (113), «Політичне середовище» (123), «ВВП на одиницю використовуваної енергії» (115). Слабким місцем також є категорія «Інвестиції» (77), «Простота захисту міноритарних акціонерів» (76). За індикатором «Кількість венчурних інвестицій» на мільярд доларів ВВП Україна посідає 42 місце. Глобальний індекс інновацій враховує також культурні індикатори, де нашим слабким місцем є «Кількість знятих художніх фільмів» на млн. населення - 94 місце [1]. Наявність значного науково-технічного потенціалу (Україна входить до ТОП-25 країн світу за кількістю патентних заявок від резидентів у розрахунку на 100 млрд. дол. у ВВП) свідчить про передумови активізації інноваційної діяльності при забезпеченні відповідних сприятливих умов. *В рейтингу 50 найбільш інноваційних країн світу, що публікується Bloomberg, Україна в минулому році зайняла 33 місце, піднявшись на 16 позицій* [2].

Водночас високий рівень досліджень і розробок та патентної активності є необхідною, але не достатньою умовою розвитку інноваційної економіки країни. Для перетворення науково-технічних досягнень в конкурентний науково-технічний продукт потрібен розвиток всієї інфраструктури ринку інтелектуальної власності, завершення формування національної інноваційної системи (НІС) [3]. Оцінюючи ефективність НІС України в сфері ресурсного забезпечення науки й інноваційної діяльності за індикаторами, необхідно виділити її сильні й слабкі сторони. Зокрема, сильними сторонами є: збереження людського потенціалу для побудови економіки знань - освіченої молоді й кваліфікованих кадрів, слабкими - анклавність наукової системи країни, її недостатня інтегрованість у

міжнародний науковий простір, недофінансування науки, архаїчність організаційної структури [4].

Україна, маючи досить високий рівень досліджень і розробок та патентної активності, має низькі позиції за рівнем комерціалізації та захисту об'єктів ІВ. За даними Держслужби статистики України в економіці використовується близько 4 тис. об'єктів промислової власності, в т.ч. 1,8 тис. винаходів (близько 7% від загальної кількості чинних патентів), 2,4 тис. корисних моделей (6%), 393 промислові зразки (4%) [2]. Отже, більшість захищених охоронними документами об'єктів ІВ у виробництві не використовуються і припиняють свій життєвий шлях відразу ж після розробки і отримання правової охорони. Середній вік винахідника становить 46,4 роки! Найбільш активно займаються творчою діяльністю установи освіти (ними подано 65,4 % загальної кількості заявок і отримано 62,9 % загальної кількості патентів) та наукові організації (відповідно 23,5 і 24,4 %) [5]. Нині майже п'ята частина наукового потенціалу України працює на закордонні замовлення. Низькі показники патентування українських винаходів в зарубіжних країнах свідчать про патентну незахищеність продукції, що експортується з України, та обумовлює суттєві ризики її експорту. Продовжується неконтрольована передача за кордон наукових і конструкторських розробок, виток з України вітчизняних заявок на перспективні винаходи. *Несанкціонований виток винаходів, так звана «патентна міграція» з України зростає.* За даними к.т.н. О.Васильєва рівень патентів-втікачів складає 10-12% щорічного обсягу патентування. Найбільш активні сектори міграції – медичні препарати, ІТ- технології (системи та обладнання), фармакологія. Розширюється географія міграції: Російська Федерація, (51%), США (11%), Південна Корея (9%), Тайвань (3%), Німеччина (2%) [5].

Національне законодавство у сфері інтелектуальної власності і досі не приведено у відповідність до Цивільного кодексу України та законодавства Європейського Союзу. Законодавчо не врегульовані питання охорони наукових відкриттів, комерційної таємниці, раціоналізаторських пропозицій, фірмових найменувань, баз даних, порід тварин, діяльності патентних повірених, фольклору, народних художніх промислів і традиційних знань.

В Україні не створено ефективної системи збору та виплати винагороди авторам, виконавцям, виробникам фонограм, виробникам відеограм, не запроваджено спеціальних форм податкової звітності для організацій колективного управління правами, що негативно впливає на розвиток ринку авторського права і суміжних прав. Рівень збору винагороди за використання в країні творів, виконань,

фонограм, відеограм є показником тіньового використання об'єктів авторського права і суміжних прав. Стан справ у цій сфері ще більше погіршився. Відсутня система економічних стимулів (податкових, кредитних, страхових) щодо створення та комерціалізації об'єктів права промислової власності з метою формування цивілізованого ринку цих об'єктів. Зокрема, не визначені мінімальні ставки винагороди винахідникам, авторам за використання об'єктів патентного права, не запроваджені механізми державної підтримки зарубіжного патентування винаходів, створених за рахунок бюджетних коштів; відсутня методика визначення розміру шкоди, завданої порушенням прав на об'єкти промислової власності [2].

Підсумки дослідження інноваційного розвитку України останніх років свідчать про підвищення ролі державної політики, орієнтованої на підтримку цілісності інноваційного процесу - від наукової розробки до інвестування масового виробництва. Це сприяло деякому покращенню місця України у міжнародних рейтингах. Україна поки що зберігає достатній інтелектуальний потенціал, який здатний до генерації наукових ідей світового рівня. Однак, з кожним роком вона все більше втрачає можливість забезпечити ефективне використання цього потенціалу на шляху до інноваційного розвитку та переходу до побудови суспільства знань, нового технологічного способу виробництва. Без реальних кроків держави в цьому напрямку, її активної проєвропейської позиції щодо Лісабонської стратегії, Стратегії Європа 2020 – ініціатива Інноваційний союз, Дублінської декларації 2013 року – Відкриті інновації 2.0, Європейської хмарної ініціативи, Стратегії єдиного цифрового ринку, визначення пріоритетів та збільшення витрат на проведення наукових досліджень і розробок рухатись практично неможливо. Основними напрямками стратегії розвитку українського ринку інтелектуальної власності слід вважати питання політики держави щодо повномасштабної охорони інтелектуальної власності, а також захисту прав на ці об'єкти від несанкціонованого використання; державної політики щодо результатів розробок, створюваних за рахунок коштів держави; організаційно-економічний механізм функціонування ринку інтелектуальної власності.

Загалом, на глобальному ринку нематеріальних активів можна виділити чотири головні гравці – США, Європейський Союз, Японія і Китай. У 2015 р. до п'ятірки найінноваційніших країн увійшли Південна Корея, Японія, Німеччина, Фінляндія й Ізраїль. США знаходяться на шостому місці, Росія – на 14-му. Україна зайняла 33-є місце в списку топ-50 найінноваційніших країн світу за версією Bloomberg. При цьому Україна зайняла 42-є місце за співвідношенням

частки ВВП країни до об'єму витрат на проведення НДДКР; 50-е місце за розміром доданої вартості на душу населення; 35-е місце за кількістю високотехнологічних підприємств; 5-е місце за кількістю випускників середніх шкіл, що поступають у ВНЗ; 41-е місце за кількістю наукових співробітників на 1 млн. жителів; і 10-е місце за кількістю зареєстрованих патентів на 1 млн. жителів [6].

Список використаних джерел

1. Global Innovation Index 2016 Winning with Global Innovation Author(s): WIPO, WIPO, Cornell University, INSEAD | Publication year: 2016 http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2016.pdf

2. Андрощук Г.О. Інтелектуальна власність: юридична форма-економічний зміст / «Юридична Газета» №34-35 (532-533) від 30 серпня 2016 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://yur-gazeta.com/interview/intelektualna-vlasnist-yuridichna-forma--ekonomichniy-zmist.html>

3. Андрощук Г.О. Формування національної інноваційної системи України: передумови і обмеження // Правове забезпечення розвитку національної інноваційної системи в умовах глобалізації: матеріали Всеукр. наук-практ конф. (Харків, Київ, 11 груд. 2015 р.) / редкол.: С.М. Прилипко, Ю.Є. Атаманова. - Х.: Право, 2015.- С. 172 - 181.

4. Андрощук Г.О. Національні інноваційні системи: еволюція, детермінанти результативності» Монографія. / Г.О. Андрощук, С.А Давимука, Л.І. Федулова - К: Парламентське видавництво, 2015.- 512 с.

5. Андрощук Г.О. Інтелектуальна власність в наукоємних виробництвах і оборонній сфері в системі національної безпеки // Наука та наукознавство.-2014.- №4.- С.90-100.

6. A new ranking of the world's most innovative countries. An Economist Intelligence Unit report Sponsored by Cisco. [Електронний ресурс].
— Режим доступу: http://graphics.eiu.com/PDF/Cisco_Innovation_Complete.pdf

Бедрековський П. М.,
аспірант кафедри економіки та фінансів підприємства, КНТЕУ

МОДЕЛІ ІНВЕСТИВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Торгівля, як одна з найважливіших галузей економіки, може істотно сприяти економічному розвитку країн, якщо будуть успішно вирішені поставлені завдання по залученню фінансових ресурсів. Тим часом, більшість підприємств торгівлі нині не можуть забезпечити свою торговельно-виробничу діяльність за рахунок власних ресурсів. Вітчизняні підприємства торгівлі знаходяться в постійному пошуку нових інвестиційних ідей, активно вивчаючи і переймаючи досвід провідних зарубіжних країн. Найбільш цікавим і перспективним в питаннях інвестиційної діяльності є досвід США, Великобританії та Німеччини. Економічні стратегії цих країн могли б стати наочним прикладом для України.

Варто відзначити, що практика регулювання інвестиційної діяльності в США більшою мірою спрямована на реалізацію принципів економічної свободи і економічного лібералізму, ніж на втручання в економічний процес, який може бути розцінено як його неприйнятне обмеження. Уряд в США націлений повернути до міжнародної економічної діяльності максимально можливу кількість учасників та збільшити експортний потенціал своєї країни. Це стало відмінною рисою функціонування зовнішньоекономічних інститутів, як на федеральному, так і місцевому рівнях країни[1, с. 305].

Іншим прикладом регулювання інвестиційної діяльності для України можуть бути Великобританія, Німеччина і Франція. Основним методом регулювання інвестиційної діяльності в даних країнах виступають: регулювання (підтримка або обмеження) громадського обсягу капіталовкладень; вибіркоче стимулювання компаній капіталовкладеннями, галузі та сфери діяльності стимулювання визначаються через кредитні та податкові пільги, за допомогою інвестиційного кредиту; безпосереднє адміністративне втручання з боку держави в інвестиційний процес з метою введення або виведення деяких виробничих потужностей шляхом координування дій і планів великих корпорацій.

Розглядаючи характерні риси, властиві англійській моделі інвестування, можна виділити наступні її відмінності від моделей, застосовуваних в інших європейських країнах: суворе регулювання відповідальності за ефективне витрачання коштів інвесторів; прийняття

інвестиційних рішень здійснюється на позабюджетній (приватній) і поворотній основі; орієнтація системи регулювання на інвестиційну діяльність. Це дозволяє забезпечити захист прав власників капіталу і безперешкодне і швидке накопичення капіталу; регулювання діяльності учасників фондового ринку максимально окремо від держави.

Важливим елементом в інвестиційній системі Великобританії займають трастові компанії, які слугують основою для об'єднання дрібних інвестицій в більші. На додаток, вся система регулювання інвестиційної діяльності Великобританії спрямована, в основному, на збереження прав власника капіталу і на гарантію найбільш вільного і швидкого капіталовкладення в інтересах власників капіталу.

В управлінні інвестиційною діяльністю підприємств Німеччини, так само як і в Великобританії, особливе місце відводиться інвестиційним компаніям, діяльність яких регулюється Законом «Про інвестиційні компанії». На наш погляд, введення Німеччиною в модель інвестування своєї країни вимоги про те, що керуюча компанія, повинна мати ліцензію кредитної організації і потрапляти під сферу дії банківського регулювання і контролю [2, с. 11].

Підводячи підсумки можна сказати, що в розглянутих зарубіжних державах, як і в Україні, на державну інвестиційну політику і її нормативно-правове регулювання в істотній мірі впливають інтеграційні процеси, які відбуваються в світі. Це одна з об'єднуючих ознак в регулюванні інвестиційної діяльності в Україні і в зарубіжних країнах. Проте, є і відмінності, які Україні потрібно враховувати на шляху вдосконалення моделі інвестування. Варто зазначити, що розширення інвестиційної діяльності торгових компаній за рахунок інвестування в виробництво власних торгових марок є позитивною тенденцією і буде справляти позитивний вплив на розвиток власного виробництва всередині країни. Це допоможе бути менш залежними від товарів імпортного виробництва і не відчувати тиску з боку іноземних держав у разі введення та посилення економічних санкцій.

Список використаних джерел

1. Багаева А. А. Инвестиционная модель зарубежным стран: Возможность правопреемственности для России // Бизнес в законе. Экономико-юридический журнал. – 2013. – № 5. – С. 305-307.

2. Белой А. Хронологический обзор развития международной инвестиционной деятельности / А. Белой, Д. Гайдай // Стратегия экономического развития стран в условиях глобализации. – 2015. – № 3. – С. 11.

АКТУАЛЬНІСТЬ УПРАВЛІННЯ СУЧАСНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ НА ЗАСАДАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Наш час характеризується швидкими змінами у всіх сферах діяльності та функціонування. Суспільство стає все більш динамічним, мобільним, знаючи свої права, вимагає все вищого рівня обслуговування, все більш нових продуктів (товарів, послуг), які б могли задовольнити його потреби.

В даному контексті підприємствам все дедалі складніше довгостроково утримувати увагу клієнтів – якщо споживача щось не влаштовує, він просто піде до іншого підприємства-дистриб'ютора. Вагому роль тут також грає показник ціни – якщо підприємства, зазвичай, мають на меті надавати свої послуги (продавати товари) по найвищій ціні, то споживач прагне заплатити за ту ж якість мінімальну ціну. В даному випадку конкуренція – це саме той фактор, який встановлює рівновагу між цими двома прагненнями.

Зовсім інша ситуація виходить, якщо організація розвивається на засадах впровадження і реалізації інноваційних проектів. Так, це важко, потребує постійних капіталовкладень, часу, пошуку креативних людей – проте і віддача від такої діяльності є більшою.

По-перше, це апріорі вищі ціни на продукцію, оскільки, як правило, коли щось виходить на ринок вперше (і не важливо, що це – послуга чи товар, продукція), ціна на такий продукт встановлюється з набагато більшою націнкою, ніж на продукти (послуги), що вже давно продаються (надаються) на ринку. А люди готові переплачувати за продукти, що є ексклюзивними, або яких ще у нікого немає, або випуск тільки в обмеженій кількості. Це надає їм право відчувати себе обраними, такими що спроможні купувати продукт, який тільки-но вийшов на ринок. І за це вони готові платити набагато більшу ціну.

По-друге, це створення відповідного іміджу підприємства – як інноватора. У сучасних умовах з'явилася тенденція, коли люди купують певний продукт саме у певного визначеного виробника – і головну роль тут відіграє саме імідж підприємства, його бренд, відгуки інших споживачів саме про цю організацію.

По-третє, варто згадати саме поняття інноваційного проекту - це проект, рішення завдань якого спрямоване або на створення нововведення (нової технологія і методу, нового продукту і послуги),

або на освоєння нової технології або нового методу (нового способу або нової можливості дій), нової системи або структури. І стратегічний розвиток має вміст у вигляді інноваційного розвитку організації на основі створеного або освоєного нововведення [1, с. 388]. Виходячи з самої суті інноваційного проекту інноваційний розвиток підприємства передбачає не тільки створення нового, унікального продукту (послуги), проте і створення просто нової технології, що дозволить виготовляти той самий продукт, але з суттєво меншими витратами (що формують собівартість такого продукту), вже і буде напрямом інноваційного розвитку.

Іншими словами, варто також пам'ятати, що якщо в якості джерела розвитку організації виступає інноваційний продукт (нова технологія, новий продукт, нова послуга і взагалі якість нововведення), і це нововведення треба створити або освоїти його і тим самим підвищити свій потенціал і отримати конкурентну перевагу, то це і буде інноваційним проектом.

Таким чином, чи необхідно підприємствам намагатися дотримуватися інноваційного розвитку у своїй діяльності? Відповідь буде однозначно позитивною. Виходячи із сучасних умов господарювання і динамічності зміни вподобань споживачів, безсумнівним виглядає реалізація інноваційних проектів, навіть, з позиції тих трьох ключових переваг, що перераховані вище, які може отримати підприємство, якщо хоче надовго закріпитися на ринку та бути лідером, а не аутсайдером, у сфері своєї діяльності. В той же час, варто пам'ятати, що ефективність інноваційного (в деяких випадках доречно називати науково-технічного) розвитку підприємства визначається виходячи зі співвідношення отриманого ефекту від впровадження такого проекту (тобто отриманого прибутку) до витрат, що були спрямовані на розробку та реалізацію такого проекту. Це означає, що, в більшості випадків, інноваційний розвиток підприємства має ґрунтуватися на нереалізованих, потенційних бажаннях споживачів – реалізація інноваційних проектів може задовольняти навіть ті потреби, про які сам споживач ще і не знає – це саме те, до чого має прямувати підприємство за інноваційного розвитку. Проте, звісно, втілити це у життя доволі важко, оскільки для цього, перш за все, необхідні люди, які можуть думати нестандартно, прораховувати майбутню тенденцію ринків, бажати щось змінити у житті, винайти щось нове.

Список використаних джерел

1. Баранчєєв В.П. Управление инновациями: учебник для бакалавров/ В.П. Баранчєєв, Н.П. Масленникова, В.М. Мишин. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Юрайт, 2012. – 711 с.

Білоус І.М.,
к.ю.н., доцент кафедри права
Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Зростання обсягів ліцензійної торгівлі, трансферу технологій, купівлі-продажу наукомісткої продукції, патентів, ноу-хау, надання консалтингових, інжинірингових послуг сприяють формуванню глобального ринку прав на об'єкти інтелектуальної власності, похідного щодо ринків наукомісткої та інформаційної продукції. Водночас проблеми врегулювання міжнародних відносин у сфері інтелектуальної власності є складними та суперечливими внаслідок посилення нерівності економічного розвитку країн світу.

Розвинені країни, країни-інноватори зацікавлені у високому рівні захисту прав інтелектуальної власності. В розвинених країнах інтелектуальна власність сприяє економічному зростанню, зниженню рівня бідності, залученню іноземних інвестицій та трансферу технологій завдяки стимулюванню винахідництва та нових технологій. Так, у США 15% фонду заробітної плати призначається для думаючих людей. У Німеччині розроблено державний «зразковий покажчик» заохочень винахідників, в Австрії з людини, котра винаходить в галузі екології й енергетики, знімають усі податки. Напрацьовано багато цікавого в Японії й інших країнах.

Водночас країни з низьким рівнем економічного розвитку, держави, які виступають споживачами інтелектуального продукту або імітаторами інновацій, не зацікавлені у вжитті жорстоких заходів щодо охорони прав інтелектуальної власності.

Загальновизнано, що вдосконалення технологій відтворення та передачі інтернаціональних продуктів інтелектуальної діяльності у вигляді цифрових даних, збільшення користувачів на нових ринках, та доступність піратського програмного забезпечення, зокрема через інтернет і файлообмінні мережі, сприяють швидкому поширенню

піратства та контрафакції, які є глобальною проблемою сьогодення. За оцінками міжнародних експертів, обсяги щорічної світової торгівлі контрафактною продукцією становлять 500 млрд євро.

Незважаючи на те, що США рівень піратства найнижчий у світі, ця країна лідирує за збитками від контрафакції, яку становлять 6,5 млрд дол., 3,8 млрд дол. щорічно втрачає Китай, 2,3 млрд – Франція, 1,9 млрд – Німеччина, 1,6 млрд – Японія, 1,1 млрд. – Росія. Таким чином, визначальним фактором розміру збитків є не стільки рівень піратства, скільки обсяг ринку програмного забезпечення в країні. Наприклад, 91% програмного забезпечення, встановленого в Україні у 2013 р., було піратським, що завдало збитків на суму 92,1 млн. дол.

На сьогодні інтелектуальна власність є об'єктом багатьох міжнародних угод, найважливіша з яких – Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ), підписана в Стокгольмі 14 липня 1967 р. ВОІВ – спеціалізований заклад в системі ООН, міждержавна організація, що регулює міжнародну систему охорони прав інтелектуальної власності та здійснює адміністративні функції щодо багатосторонніх угод з приводу її правових та економічних аспектів. Союзи держав, адміністративні функції яких виконує ВОІВ, засновані на конкретних договорах, які визначають інституційні засади розвитку міжнародного співробітництва у 21 столітті. При цьому розрізняють договори 3-х категорій: договори, які формують міжнародну систему охорони Інтелектуальної власності; договори, які лежать в основі практичного забезпечення міжнародної охорони інтелектуальної власності; договори, які створюють класифікаційні системи та процедури їх удосконалення й оновлення.

Важливу роль у регулюванні міжнародних відносин у сфері інтелектуальної власності відіграє Світова організація торгівлі (СОТ). Між СОТ та ВОІВ була укладена угода про співробітництво з метою приведення національного законодавства у відповідність до вимог угоди TRIPS.

Відповідно до вимог частини III Угоди TRIPS «Захист прав інтелектуальної власності» країни-учасниці зобов'язуються забезпечити на своїй території дію таких процедур, які дозволяють здійснювати заходи, що запобігають порушенню законодавства у сфері охорони прав інтелектуальної власності та їх недопущення. Ст. 41 Угоди TRIPS зазначає, що законодавство кожної країни повинно мати норми, що дозволяли б удати ся до ефективних дій, спрямованих проти будь-якого порушення прав інтелектуальної власності, включаючи тер мінові заходи для запобігання порушень і правові санкції на випадок подальших порушень.

Основне призначення Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності – сприяння заохоченню технічних нововведень, передачі та поширенню інновацій на основі взаємовигідного співробітництва виробників та споживачів інтелектуальних продуктів, гармонійного поєднання їх прав та обов’язків, підвищення соціально-економічного добробуту населення.

Boiko A.,

Dr. in Economic Sciences,

Professor at Economic Theory and Competitive Policy Department,

Kyiv National University of Trade and Economics

THE INNOVATIVENESS OF THE UKRAINIAN ECONOMY IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION

There are two strategic milestones for the state, economy and society development in the history of Ukraine as an Independent State. The first one went on until the middle of 2000s and resided in the fact that national economy changed over to market model. Integration into the European Union (the EU) is the next and actual strategic milestone, which was established by The Law of Ukraine “On the Fundamentals of National Security of Ukraine” in 2003. Specifically the integration of Ukraine into European political, economic and legal space for the purpose of the EU full membership was defined as one of the national interests’ priorities. Association Agreement between the EU and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part, was signed in 2014. Therefore ensuring the resilience of the Ukrainian economy to external shocks in terms of acceleration of technological growth, global competition and European integration became an actual methodological and practical issue.

The resilient economy relies on system integration of educational, scientific-and-technological and production spheres. In a general sense the innovativeness is a vital condition for the upward tendency of the society on the basis of a variety of the innovations, as well as a core idea for the development of the “education – science – production” system. Moreover the innovativeness of the economy is a system-forming factor, which ensuring the movement of the national economy to the higher level of technological development. Particularly the innovativeness of the economy envisages that manufacture of the national products is characterized not only by novelty, but also provides higher economic efficiency and labor productivity.

The methodology for assessment of the economy innovativeness level, as a part of broader methodology for studying the resilience level of the national economy, has been developed and it provides the calculation the seven indicators [1, p. 202–205]. Trend analysis of the economy innovativeness level in 2008–2015 shows that Ukrainian economy doesn't respond to the challenges of post-industrial age. Among identified factors, which exercise the negative impacts on the resilience of the Ukrainian economy to external negative influences in this period, should be pointed such factors as:

- Insufficient share of state budget spending on R&D in total expenditure on R&D (0.004–0.003%, trigger points are 0.2–1.0%);
- Insufficient number of R&D specialists (5–6 people per one thousand population, trigger points are 5–22);
- Low share of exports of advanced technology services (0.02%, trigger points are 0.4–1.5% of GDP).

The innovativeness level of Ukrainian economy is further relatively low, which is illustrated by the lowest level of innovativeness among EU countries. Maintaining this state for a longer period of time, very likely, can lead to worsening the competitive position of Ukrainian companies on the European market, as well as their replacement by international competitors at domestic market of Ukraine. These conclusions can be proved additionally by the European Innovation Scoreboard 2016, which gives an assessment of innovation performance. According to this assessment Ukraine is a Modest Innovator just as Bulgaria, Romania, and the Former Yugoslav Republic of Macedonia [2, p. 29]. The fourth group of Modest Innovators includes courtiers that show an innovation performance level well below that of the EU average, i.e. less than 50% of the EU average. On almost all indicators of Ukraine is performing below the EU average. Performance growth is negative at -0.8% in 2015 compared to 2008. The only strong relative performance is for Non-R&D innovation expenditures (2% above average) and Population with completed tertiary education (33% above average) [2, p. 30, 82].

The strengths to be reckoned with, but, it can be argued that the competitive advantages of the Ukrainian economy, including relatively low labor costs, the availability of cheap raw materials, favorable geographical location or the Association Agreement, will be losing their importance with time. To sum up, there is a vital need in the new sources for resilience to negative external influences, economic growth and development of Ukraine. National economy without considerable innovation basis has narrow limits for development and practically is unable to produce competitive products.

References

1. Бойко А.В. Стійкість національної економіки: теорія, методологія, практика : монографія. Київ : Ін-т екон. та прогнозув. НАН України, 2014. 288 с.
2. European Innovation Scoreboard 2016. Belgium : European Commission, 2016. 96 p. URL: <https://www.google.com.ua>

Бойко М.Г.,
*д.е.н., професор, зав. кафедри готельно-ресторанного
бізнесу КНТЕУ*
Кулик М.В.,
*к.е.н., доцент кафедри готельно-ресторанного
бізнесу КНТЕУ*

РЕВЕНЮ-МЕНЕДЖМЕНТ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ГОТЕЛЬНИМ БІЗНЕСОМ

Доходи є фінансовою базою діяльності суб'єктів готельного бізнесу, чинником розвитку та основою збереження ринкової частки в умовах конкурентного середовища. Розвиток національного готельного бізнесу справляє позитивний вплив на зростання економіки країни, відіграє важливу роль у її структурній перебудові на користь сфери послуг і сприяє успішній інтеграції у світову економіку. Відтак актуальною до вирішення є проблема пов'язана з формуванням якісного обліково-аналітичного забезпечення управління доходами, яке б, *по-перше*, відповідало стратегії розвитку суб'єкта готельного бізнесу; *по-друге*, було гнучким в умовах коливання попиту та пропозиції; *по-третьє*, надавало можливість контролю за формуванням доходів та забезпечувало інвестиційну привабливість підприємства.

Специфіка національного готельного бізнесу зумовила виникнення ряду проблем господарської діяльності, що характеризуються високим рівнем цінової конкуренції; неповним завантаженням номерного фонду; високим рівнем зносу основних засобів і зростанням витрат оновлення основних засобів. У цих умовах підвищення ефективності управління доходами є завданням стратегічного характеру. Саме тому, управління доходами є об'єктом постійної уваги науковців, серед яких слід зазначити дослідження Шершньової З. Є., Шевчука В. Р., Оборської С. В., Амбросія О. І.,

Шеремета А. Д., Бубняка І. М., Чумаченка М. Г., Костирків Р. О., Мниха Є. В та ін. Запропоновані вченими (Шеремет А. Д., Чумаченко М., Костирко Р. О.) методики здебільшого розкривають процедуру аналізу динаміки і структури доходу за видами діяльності, за видами продукції і напрямками збуту. Джерелами інформації для проведення такого аналізу є фінансова звітність та дані аналітичного обліку [1,2]. Що ж стосується готельного бізнесу зазначимо, що управління доходами є системою продажу оптимальної кількості номерів за максимальною ціною через найбільш ефективні канали збуту. Даний процес спирається на інтелектуальний капітал і комплекс комп'ютерних моделей. В даному контексті розглядається, що кожен сегмент споживачів має свої потреби, бажання, очікування і порогові ціни. З цих позицій, ревеню-менеджмент є одним з інноваційних інструментів управління доходами, для підвищення прибутковості готельного бізнесу.

Ревеню-менеджмент – це технологія формування цінової політики на основі прогнозування попиту, спрямована на забезпечення високої прибутковості підприємства або компанії. Основне завдання цієї технології в сфері готельного бізнесу можна сформулювати як досягнення оптимального співвідношення між попитом на готельні послуги і відповідною пропозицією, іншими словами, – формування пропозиції, відповідної певному рівню попиту [3]. У практичній площині доведено, що ревеню-менеджмент – економічна техніка, націлена на визначення найкращої цінової політики готелю для оптимізації доходу на основі визначення змін попиту. Використання менеджерами аналітичного інструментарію ревеню-менеджменту дозволяє:

- ✓ відстежувати коливання макроекономічного клімату та кон'юнктури ринку;
- ✓ моделювати прогнози щодо збуту готельних послуг;
- ✓ визначати, які сегменти є прибутковими та привабливими.
- ✓ приймати управлінські рішення щодо розвитку бізнес одиниць;
- ✓ здійснювати моніторинг конкурентного середовища;
- ✓ впливати на маркетингову політику щодо визначення каналів продажів, умов пропозиції тих чи інших послуг і методів їх просування.

Резюмуючи вищенаведене зазначимо, що цінова політика, обсяг прибутку, показники ефективності, які визначаються економічною стратегією підприємства, є суб'єктами ревеню-менеджменту. Розрахунок показників, які формують систему ревеню-менеджменту

дозволяє оцінити всі сторони господарської діяльності суб'єкта готельного бізнесу, що стосуються структури капіталу, кредитоспроможності та інших вагомих складових.

Список використаних джерел

1. Амбросій О. І. Класифікація доходів готельного господарства та фактори, що впливають на їх розмір / Оксана Іванівна Амбросій // Науковий вісник ЧТЕІ КНТЕУ. – 2010. – № 1. – С. 195-200.

2. Амбросій О. І. Управління доходами підприємств готельного господарства: цілісний підхід / Амбросій О. І. // Економічні науки. – Серія «Облік і фінанси». – 2010. – Випуск 7 (25). Ч. 1. – С. 31-35.

3. Костин К. Б. Ревеню-менеджмент как основа успешного развития индустрии туризма / Костин К. Б. // Российское предпринимательство. – 2012. – № 11 (209). – С. 151-156.

Бондаренко С. М.,

*к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту,
Київський національний університет технологій та дизайну*

МОДЕЛЬ ДОСКОНАЛОСТІ EFQM ЯК СКЛADOVA ЧАСТИНА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ В ОРГАНІЗАЦІЇ

У сучасних умовах глобалізації успішна робота будь-якої організації неможлива без постійного удосконалення її діяльності у сфері якості продукції та послуг. Удосконалення має ґрунтуватися на результатах періодичного аудиту роботи з ініціативи самої організації. Він має назву самооцінки і представляє собою порівняння діяльності та її результатів з моделлю роботи організації, взятої за еталон. У якості еталону в Європі найчастіше використовується модель ділової досконалості EFQM – модель, яка за допомогою 9 критеріїв і 32 підкритеріїв описує ідеальну організацію, якою її бачать на сьогоднішній день в Європі. Модель для оцінки досягнутих результатів діяльності підприємств у сфері якості розроблена Європейським фондом управління якістю (EFQM) за підтримки Європейської організації з якості (EOQ) і Європейської комісії. Модель EFQM є інструментом для досягнення підприємством ділової досконалості. На даний час модель EFQM використовують більше 30 тис. компаній на всій планеті [1].

Розрізняють три складові моделі EFQM:

1. Фундаментальні концепції Моделі;
2. Структура критеріїв та підкритеріїв Моделі;
3. Логіка RADAR.

Висока ефективність моделі EFQM визначається тим, що вона описує досконалу організацію з трьох точок зору:

1. Яких принципів дотримується досконала організація (фундаментальні концепції)?
2. Що робить досконала організація і чого вона досягає (критерії та підкритерії)?
3. Яким чином досконала організація управляє своєю діяльністю і результатами (логіка RADAR)?

Фундаментальні концепції можуть застосовуватись до організації будь-якої сфери, виду діяльності та чисельності працюючих. Вони є основою моделі і визначають загальну поведінку організації при удосконаленні, її систему цінностей. Рух організації до удосконалення починається з розуміння цих концепцій. Потрібно повірити в ці фундаментальні концепції, прийняти їх і активно використовувати у процесі свого розвитку. Це такі концепції як: лідерство через бачення, натхнення та чесність; адаптивне управління; додавання цінності для споживачів; досягнення успіху через таланти людей; використання творчості та інновацій; побудова стійкого майбутнього; розвиток організаційних здібностей; стійке досягнення видатних результатів.

Модель EFQM базується на використанні чотирьох критеріїв результатів і п'яти критеріїв можливостей організації [2]. Критерії можливостей описують, що організація робить. Критерії результатів описують, чого організація досягає. Результати досягаються за рахунок можливостей, а можливості удосконалюються, використовуючи зворотній зв'язок з результатами.

Логіка RADAR складається з чотирьох елементів: Results (Результати), Approach (Підхід), Deployment (Застосування), Assessment and Review (Оцінка та перегляд). Логіка RADAR використовується для самооцінки підприємства.

За моделлю EFQM найкращими підприємствами на національному рівні у 2015 році стали такі підприємства України, як АТ «Пласке» (м. Одеса), ТОВ «АТЗТ Компанія «Сатурн Дейта Інтернешнл» (м. Київ), торгівельна мережа «Стандарт Парк Україна» (м. Київ). Переможцем з якості серед країн Центральної та Східної Європи у 2015 році стало ТОВ «Юрія-Фарм (Україна) та СП «ФреБор» із Білорусії [1].

Список використаних джерел

1. Лідери якості 2015. Альбом. – К.: Українська асоціація якості, 2015. – 72 с.
2. Момот О. І. Менеджмент якості та елементи системи якості: Навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007 – 368 с.
3. Данилишин Б. Українські реформи мають починатися з мікроекономіки // Режим доступу <http://uainfo.org/blognews/1476109579-ukrayinski-reformi-mayut-pochinatisya-z-mikroekonomiki-.html>
4. Калита П. Расщепленный менеджмент. // <http://www.uaq.org.ua/index.php/uk/publikatsiji-petra-kaliti>
5. Лойко Д. П. Управління якістю: навч. посібник. – Львів: Магнолія 2006, 2010. – 336 с.
6. Маслов Д. Европейский уровень качества. // Режим доступу http://www.cfin.ru/management/iso9000/quality_awards.shtml

Бохан А.В.,

к.е.н., доцент,

докторант кафедри міжнародних економічних відносин КНТЕУ

DIGITAL-ЕКОНОМІКА: ЕКОЛОГІЧНА МІСІЯ БІЗНЕС-ДИПЛОМАТІЇ І ПАРТНЕРСТВА

Динамічна природа інтеграційного формату міжнародних економічних відносин характеризується специфікою цілей і завдань їх суб'єктів у досягненні стратегічних позицій на ринку з використанням інформаційних технологій. Зростаючий інтерес суспільства до новацій та інновацій, обумовлюється реаліями середовища життєдіяльності, наповненням його атрибутами соціально-економічної мобільності в прийнятті важливих рішень [1]. Разом з цим, змінюються потреби соціуму, вибудовуються запити щодо його спроможності не лише транслювати комерційні інтенції в економічний простір, але й адекватно реагувати на відгомін глобалізаційного і екологічного контексту [2].

Digital-економіка як прогресивна складова суспільних відносин базується та розвивається за допомогою цифрових комунікацій, що дозволяє максимізувати різні ефекти від упровадження інноваційних технологій. Цифрова економіка охоплює найрізноманітніші сегменти взаємодій: громадяни, підприємці; бізнес, політика, держава; країни,

регіони, світ. Рушієм даного процесу є прагнення здобути конкурентні переваги, що зумовлює формування новаторського контенту в аспектах:

- створення інвестиційно-інноваційних проектів і генерування бізнес-концептів екологічного спрямування;
- розширення торговельних платформ (e-trading, e-commerce) із насиченням асортиментних позицій рубрикаціями екологічних товарів і послуг;
- моделювання ринкових посилів клієнтів, партнерів, контрагентів і визначення їх реакції на екологічну безпеку продукції;
- удосконалення політики дипломатичного реагування на можливу контрастність у ринковому сприйнятті еко-продукції, еко-брендів;
- застосування систем web-analytics у визначенні ринкових трендів екологічного характеру та медійної прогностики;
- висвітлення досягнень вітчизняних і зарубіжних компаній у сфері передових технологій із елементами еко-інтеграторів / композицій;
- проведення міжнародних еколого-економічних форумів (online, offline) з метою формування інтерактивного бізнес-середовища, конструктивного діалогу, взаємодопомоги, створення довірчих і довгострокових партнерських відносин (networking) та ін.

За умов розширення простору digital-економіки, важливим є оволодіння агентами бізнес-дипломатії та партнерами ділових проектів новими професійними компетенціями і психологічними вміннями: відрізнити достовірну інформацію від неправдивої чи маніпулятивної; виявляти значиму – від незначимої; виокремлювати в інформаційному шумі сигнальні факти та чинники негативного екологічного впливу; надавати якісні прогнози в умовах інформаційної фрагментарності; уникати дипломатичних пасток (напр., ефектів прихильності, помилок атрибуцій, ретроспективного спотворення й віртуалізації); розвивати екологічну ідеологію в ділових і партнерських комунікаціях.

Наразі екологічна місія бізнес-дипломатії покликана допомогти суспільству в сприйнятті стратегічних орієнтирів, які є актуальними для певного простору, часу і ритму соціально-економічних трансформацій. Складність нових завдань очевидна, бо сама дипломатична аналітика перебуває під натиском трафіку масивних інформаційних потоків, де має місце завуальованість бізнес-інтересів, торговельних інтервенцій, ідеології «гібридних війн», екологічного експансіонізму тощо.

Вочевидь на порядку денному світової спільноти в пріоритеті є: здобутки, виклики та ризики digital-економіки; четверта індустріальна революція; відновлення безпеки глобального економічного зростання; проблеми ринкових відносин і екологічно-збалансованого поступу.

Саме тому, в рамках Всесвітнього економічного форуму в Давосі проводяться різні заходи, ділові переговори та акції бізнес-дипломатії, присвячені визначенню інвестиційних, інноваційних і екологічних можливостей розвитку країн у світі. Наприклад, у 2017 р. одним із організаторів площадок для партнерських зустрічей, укладання реальних угод і домовленостей стала Українська асоціація венчурного капіталу і прямих інвестицій (UVCA). Під її егідою був проведений форум «Ukraine Davos Nights», на якому були презентовані можливості міжнародної співпраці у сфері венчурних інвестицій: ІТ, будівництво, космос, енергетика, сільське господарство, біотехнології, екологія [3].

Покращення бізнес клімату та іміджу України в умовах розвитку digital-економіки має очевидні можливості в полі еко-драйверів бізнес-дипломатичного сприяння та стратегічного партнерства.

Список використаних джерел

1. Bochán A. Międzynarodowy biznes : innowacyjny koncept rozwoju ekologicznego. Monographie. Kijów·Legnica·Monachium : WSM w Legnicy, 2015. – 386 s.

2. Bokhan A. Consolidating diplomacy in ecologization of competitive relations. Herald KNTEU. 2016. № 6. pp. 5-16.

3. В Україні з'явився «Посол по бізнесу» у Давосі. URL : <http://reforms.in.ua/ua/news/02.02.2017>

Власенко І.Г.,

д.мед.н., професор

Гирич С.В.,

к.т.н., доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ

Вирішальним фактором інноваційного розвитку економіки держави є інноваційний розвиток підприємств. Особливо актуальним

це є в сучасних умовах. Лише завдяки інноваційному типу розвитку може бути досягнуто економічне зростання України в найближчій та стратегічній перспективі. В умовах сьогодення, коли на ринку посилюється конкуренція, підприємства повинні мати досить міцні і стійкі конкурентні переваги. Інноваційний розвиток в сучасних умовах функціонування є одним з найбільш перспективних напрямів розвитку кожного підприємства незалежно від виду діяльності. Для забезпечення інноваційного розвитку підприємств виникає об'єктивна необхідність виділити та оцінити чинники даного розвитку.

На інноваційний розвиток впливають багато факторів, серед них потрібно виділити такі, що сприяють та такі, що перешкоджають впровадженню інновацій. Окрім того потрібно враховувати, що ці чинники можуть бути зовнішнього або внутрішнього впливу. Здійснюючи інноваційний розвиток підприємства, необхідно визначити, які чинники здатні загальмувати або прискорювати інноваційний процес. Всі ці чинники обов'язково потрібно враховувати підприємству для визначення оптимального способу та інструментів здійснення інноваційного розвитку.

Суттєвий вплив на інноваційний розвиток здійснюють такі чинники: політична ситуація в країні, рівень економічного зростання країни, наявність зовнішніх джерел фінансування, національна та міжнародна законодавча база, податкова політика, науково-технічний прогрес в країні, екологічна ситуація в країні та міжнародні програми з екологічної безпеки тощо [1].

Не можна ігнорувати також і чинники, які здійснюють вплив на інноваційний розвиток в межах підприємства. Серед внутрішніх факторів основний вплив на інноваційний розвиток підприємств мають економічні фактори, що характеризують потенціал підприємств до інноваційного розвитку. До них належать: цілі організації, що спрямовані на реалізацію стратегічних заходів; інноваційний потенціал підприємства; наявність фахівців з економічної безпеки та відповідних функціональних підрозділів

Внутрішні чинники слід поділяти на чотири самостійні групи: 1) організаційні-управлінські – стан менеджменту; здатність до інновацій, змін, перебудови; внутрішня структура управління; 2) технологічні – орієнтація на розвиток сучасних технологій і потреб ринку в нових продуктах; 3) економічні – достатність капіталу, якість активів і пасивів, прибутковість і ліквідність; 4) соціально-психологічні – ставлення, очікування та реакція співробітників на введення в організації інновацій [2].

Вплив на інноваційний розвиток України здійснюють значною мірою економічні фактори, зокрема невідповідність матеріально-технічної бази для впровадження новітніх технологій. Окрім того нестабільність економічної та політичної ситуації в Україні призводить до визначення її економіки як непривабливої для інвестицій.

Чинниками, що сприяють інноваційному розвитку підприємств України є підтримка державою інноваційного розвитку, наявність кваліфікованих кадрів, наукових співробітників, необхідних для здійснення інноваційного розвитку, готовність споживачів та їх довіра до впровадження новітніх та тих, що вже використовуються в Євросоюзі та США.

Отже, інноваційний розвиток підприємства є одним з пріоритетних шляхів досягнення підприємства поставлених цілей в умовах конкурентного середовища, для успішного його здійснення необхідно прогнозувати та оцінювати вплив тієї чи іншої групи чинників на цей процес.

Список використаних джерел

1. Горн А.П. Как организовать успешное малое инновационное предприятие: (методические рекомендации, учебные материалы, нормативные акты) / А.П. Горн, Т.В. Лузина. – Тюмень, 2011. – 205 с.
2. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: монографія / С.М. Ілляшенко, О.А. Біловодська. – Суми: Університетська книга, 2010. – 281 с.

Волосович С.В.,

д.е.н., професор кафедри фінансів КНТЕУ

ДОМІНАНТИ ФІНАНСОВИХ ІННОВАЦІЙ НА РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ

На сучасному ринку страхових послуг активізується процес поєднання традиційних і віртуальних засобів, розширюються сфери застосування фінансових технологій, що спрощує доступ споживачів до страхових послуг та зменшує витрати бізнесу. За прогнозами Juniper Research відбудеться зростання доходів FinTech платформ у всьому світі, отриманих від підтримки страхової галузі, з 175 млрд дол. США у 2016 р. до 235 млрд дол. США у 2021 р [1].

Серед основних напрямів розвитку фінансових інновацій на ринку страхових послуг слід виокремити:

1. Використання мікрострахування для управління клієнтськими потребами. Це є однією з найбільших областей insurtech інновацій, що ґрунтується на збільшенні доступності даних і аналітичних інструментів. Страхові провайдери, як і продавці інших фінансових послуг, використовуватимуть складні дані і знання для забезпечення високо персоналізованих продуктів, щоб задовольнити більш конкретні очікування споживачів. Сумісне споживання вимагає наявності нішевих продуктів, які пов'язані з моделлю поведінки користувачів. Як наслідок, Insurtech-фірми здійснюють страхування лише за необхідності, дозволяючи, наприклад, водіям сплачувати страховку лише за фактичні кілометри або години керування.

2. Розширення застосування нових інструментів та каналів збуту. Серед цих інструментів варто виділити телематику, датчики і пристрої, що підтримують страхових брокерів і перевізників. Страхування здоров'я пропонує застосування фітнес-трекерів, смарт-годинників та інших пристроїв, що носяться. Водночас виникають нові способи обробки вимог і управління ризиками – цифрові агенти замінюють відвідування інспектора сайту і безпілотники доповнюють або замінюють ручну оцінку збитку від стихійних лих. Розвиток технологічних фірм, підґрунтям діяльності яких є Інтернет речей, інтелектуальні датчики і автоматизація процесів, сприятиме підтримці страхових фірм щодо зниження їх витрат, забезпечення інтересів клієнтів та підвищенню ефективності страховиків.

3. Зростатиме роль Blockchain-технологій як ключового драйверу ринку страхових послуг. Нині Blockchain-технології, що зародилися на ринку віртуальних валют, використовуються й у інших сферах фінансового сектору [2, с. 76]. У страховому секторі технологія blockchain допоможе вирішити такі завдання як автоматизації процесів створення і моніторинг страхової історії, оперативний доступ до довідок з державних органів, облік страхових подій, їх миттєва фіксація, укладення онлайн договорів страхування, експертиза і попередня оцінка ризиків, взаємодія з брокерами та мережею продажів, прозорість врегулювання і реагування на запити клієнтів [3, с. 41].

4. Спостерігатиметься поглиблення співпраці між традиційними фірмами і Insurtech-компаніями. Як засвідчує еволюція фінансових технологій, більшість FinTech стартапів отримали підтримку з боку традиційних банків. Ця тенденція продовжується з провідними страховими компаніями, які є найбільшими інвесторами на початку ініціатив insurtech. Спрямованість стосується створення

рекомендаційних платформ, мобільних додатків порівняння, авто страхових продуктів, підтримки електронної документації та інтелектуальних домашніх пристроїв. Значний інтерес проявляється до даних, аналітики та blockchain-стартапів.

5. Відбуватиметься виникнення нових продуктових ліній під впливом потреб клієнтів. Так, кіберзлочинність і тероризм продовжуватимуть збільшення попиту на страхування. Також страховики почали сегментувати свої портфелі, щоб задовольнити існуючі ніші. Продовжуватиметься тенденція щодо створення нових продуктів та каналів їх реалізації в контексті обслуговування цільових груп споживачів страхових послуг.

Отже, застосування інновацій на ринку страхових послуг дозволить ефективніше задовольняти попит споживачів та заощадити значні кошти страховиків.

Список використаних джерел

1. Tan A. Machine learning and Blockchain power \$235bn Insurtech market [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.enterpriseinnovation.net/article/machine-learning-and-blockchain-power-235bn-insurtech-market-1781105871>

2. Волосович С.В. Віртуальна валюта: глобалізаційні виклики і перспективи розвитку/ С.В. Волосович // Економіка України. – 2016. - №4. – С. 68-78.

3. Volosovich S. Insurtech: challenges and development perspectives// International Journal of Innovative Technologies in Economy. – 2016. - №3(5). – P. 39-42.

Ганечко І.Г.,

к.е.н., доцент кафедри економіки та фінансів підприємства КНТЕУ

ТЕХНОЛОГІЇ ПРОЕКТНОГО ФІНАНСУВАННЯ В ІННОВАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Фінансове забезпечення інноваційної діяльності в різних країнах світового співтовариства відрізняється, оскільки неоднаковими є функції держави в даній сфері, по-різному впливають на інноваційний розвиток політико-економічні та політико-правові чинники, ступінь готовності реального сектору економіки до

впровадження інновацій та кваліфікація персоналу також має свою специфіку.

Найбільш ефективним стимулом активізації інноваційної діяльності є фінансова складова, тому питання, пов'язані з формуванням і удосконаленням системи фінансового забезпечення інноваційних проектів, набувають особливої актуальності. Обмеженість фінансових ресурсів для реалізації інноваційних проектів, високий рівень ризику призводять до пошуку нових способів їх фінансового забезпечення.

В інноваційні проекти можуть бути залучені як державні ресурси, так і кошти приватних компаній, незалежних інвесторів, фінансово-промислових груп. Організація спільного фінансування інноваційного проекту, в тому числі, за умови їх тимчасового об'єднання для реалізації поставлених цілей дозволяє швидше впровадити проект та раніше отримати комерційну вигоду. Не дивлячись на високу невизначеність кінцевого результату, борговий капітал (різні форми кредиту) також може бути використаний як джерело фінансування інновацій.

Останнім часом в економічній літературі піднімається питання про використання проектного фінансування для фінансового забезпечення інноваційних проектів [1 – 3]. Проте, з нашої точки зору, інноваційну діяльність не можна розглядати як об'єкт проектного фінансування, незважаючи на те, що окремі технології проектного фінансування можуть використовуватися в інноваційному бізнесі.

Спільними рисами проектного фінансування та венчурного є те, що, повернення вкладених фінансових ресурсів в такий проект здійснюється за рахунок доходів від самого проекту після його впровадження; характерним є розподіл ризиків між учасниками; як правило, створюється нова компанія для реалізації проекту, на яку покладається боргове навантаження .

Найбільш суттєва відмінність полягає в тому, що замовник (майбутній власник проекту) в проектному фінансуванні ніколи не піде на такий високий ризик, який притаманний венчурному бізнесу. Проектне фінансування має справу, в більшості випадків, із більш або менш відомими технологіями, а проекти орієнтовано на випуск традиційних товарів та послуг або впровадження поліпшуючих інновацій, тому в проектному фінансуванні переважають проектні ризики [4].

Політика банків щодо фінансування інноваційних проектів є достатньо стриманою навіть в розвинутих країнах світу, не кажучи

вже про Україну. Банки воліють фінансувати ті проекти, які вже почали генерувати прибуток, тобто пройшли перші дві стадії розвитку: початкову (seed), старт (start-up) та, щонайменше, перейшли до фази раннього росту (early growth). Інноваційні проекти є об'єктом кредитування здебільшого спеціалізованих банків або тих, які мають в своїй структурі спеціалізовані фірми, що займаються фінансуванням на зразок «venture capital» [5]. Універсальні банки створюють для таких цілей спеціалізовані департаменти інноваційного фінансування.

Враховуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що використання окремих технологій проектного фінансування можливе при фінансуванні та комерціалізації інновацій, перевагами якого є обмежена відповідальність перед кредиторами, диверсифікованість джерел та можливість формування спільних фондів для фінансування крупних проектів. Банки в такому випадку, крім надання традиційних продуктів та послуг, повинні бути готові надавати консультації щодо вибору методів та форм фінансування таких проектів, здійснювати моніторинг та контролювати процес дослідження, розробки та впровадження інновації. Нова інфраструктура фінансування інноваційних проектів – це той напрямок, який необхідний Україні для переходу від початкової стадії венчурної активності до розвитку венчурного сектора та зростання високотехнологічного кластеру.

Список використаних джерел

1. Абдыкерова Гизат. Проектное финансирование инновационных проектов : монография / Гизат Абдыкерова. – LAP Lambert Academic Publishing, 2013. – 188 с.

2. Пустиніна К.В. Проектне фінансування як одна з ефективних форм залучення фінансових ресурсів для інноваційної діяльності / К. В. Пустиніна. – Lviv Polytechnic National University Institutional Repository [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/34085/1/52_242-246.pdf.

3. Сысоева А.А. Проектное финансирование как эффективная форма международного кредитования инновационной деятельности / А.А. Сысоева // Журнал Вестник Саратовского государственного социально-экономического университета, 2015. – Выпуск № 2 (56). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/proektnoe-finansirovanie-kak-effektivnaya-forma-mezhdunarodnogo-kreditovaniya-innovatsionnoy-deyatelnosti>.

4. Васильєва Т.А. Роль банківських установ в проектному фінансуванні інноваційної діяльності / Т.А. Васильєва. – Українська академія банківської справи НБУ, 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1490/1/Vasilyeva_47.pdf/.

5. Грицюк Н.О. Зарубіжний досвід банківського кредитування інноваційної діяльності / Н.О. Грицюк // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. : Економіка, 2010. – Вип. 15. - С. 298-302.

Герасименко А.Г.,

*д.е.н., професор кафедри економічної теорії
та конкурентної політики КНТЕУ*

МАРКЕТИНГОВІ ІННОВАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОСИЛЕННЯ КОНКУРЕНЦІЇ НА РИНКУ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ ПАЛЬНИМ

Розвиток конкуренції на ринках однорідної продукції зазвичай відбувається у цінній площині, вимагаючи від суб'єктів господарювання оперативної реакції на цінні рішення конкурентів. Будь-яка затримка цінової реакції на таких ринках обертається суттєвими втратами для їх учасників: дійсними збитками чи недоотриманим прибутком. На ринку роздрібною торгівлі пальним, де середній розмір разової цінової зміни складає близько 50 коп., один день затримки цінової реакції коштував минулого року торговельним мережам АЗС від 60 тис. грн до 1 млн. грн [1]. А отже, логічним є бажання вітчизняних роздрібних торговців пальним переміститися із площини цінової конкуренції у площину нецінової, в якій премія диференціації може слугувати своєрідним амортизатором втрат від програшу у конкурентній боротьбі.

Виходом із проблеми, що склалася, для роздрібних торговців пальним стало запровадження програм лояльності як складової комплексної послуги з роздрібною торгівлі пальним. Вони знизили рівень обізнаності конкурентів щодо дійсних цін реалізації пального, послабивши кореляцію їх зміни. При цьому сам товар набув ознак диференційованого, адже тепер споживачі почали порівнювати 1 літр пального різних продавців уже не тільки за ціною, але і наявністю програм лояльності, їх умовами.

Якщо ще у 2009 році наявністю програм лояльності могли похвалитися лише лідери вітчизняного ринку роздрібної торгівлі пальним (ПП «ОККО нафтопродукт», ТОВ «Альянс Холдинг»), у 2010 році до них додалася всеукраїнська мережа АЗС під брендом «WOG», а сьогодні свої програми лояльності мають навіть такі дрібні мережі як ТОВ «KLO» (59 АЗС) та ТОВ «Паралель-М ЛТД» (41 АЗС) [1].

За останні 6-7 років програми лояльності провідних українських мереж АЗС значною мірою уніфікувалися під тиском нецінової конкуренції, перетворившись із вдалої маркетингової інновації на обов'язкову складову конкурентної боротьби на цьому ринку. А отже їх ефективність як інструменту боротьби за споживача почала знижуватись, вимагаючи запровадження нових маркетингових інновацій. В числі останніх можна назвати вихід дії програм за межі ринку роздрібної торгівлі пальним. Піонерами у цій справі, як і у запровадженні самих програм лояльності, стали ПП «ОККО нафтопродукт» та ТОВ «Альянс Холдинг», які вдалися до укладання партнерських договорів щодо поширення дії власних програм лояльності на мережі партнерських закладів торгівлі, ресторанного господарства, фінансових установ тощо. Такий крок дозволив посилити цінність картки члена програми лояльності та прихильність до бренда, а отже й підвищити обсяги продажів пального відповідними мережами АЗС. Інша інновація, поширення якої ми можемо спостерігати сьогодні у діях тих самих ПП «ОККО нафтопродукт», ТОВ «Альянс Холдинг», ТОВ «ВОГ-Рітейл» – запуск мобільних додатків для смартфонів з довідковою інформацією про розміщення АЗС, умови програм лояльності, функціями генерації купонів на знижку, он-лайн оплати тощо. А це означає, що уже найближчим часом нам слід очікувати аналогічних змін в програмах лояльності їх конкурентів.

У вітчизняному науковому та експертному середовищі відсутня єдина точка зору щодо впливу програм лояльності та пов'язаних з ними маркетингових інновацій на конкуренцію на ринку роздрібної торгівлі пальним. Одні стверджують про їх здатність генерувати додатній економічний прибуток, а отже – негативний вплив на конкуренцію, інші вказують на посилення поведінкових стратегій конкуренції як свідчення зростання її інтенсивності. Підтримуючи останніх вважаємо за доцільне навести два додаткових аргументи на користь такої точки зору:

- 1) на ринках диференційованої продукції, якою стали послуги з роздрібної торгівлі пальним після запровадження програм

лояльності, економічний прибуток не суперечить умовам встановлення конкурентної рівноваги;

2) диференціація, в тому числі реалізована на основі програм лояльності, знижує координаційну здатність ринку, унеможливаючи антиконкурентне узгодження його учасників.

Зважаючи на це, можна стверджувати про позитивний вплив маркетингових інновацій на розвиток конкуренції на ринку роздрібною торгівлі пальним в Україні.

Список використаних джерел

1. Офіційний веб-сайт НТЦ «Психея». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://monitoring.ukroil.com.ua:3827/psyfuel>

Гончаренко О.В.,

к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин КНТЕУ

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Розвиток цифрової економіки є стратегічною парадигмою постіндустріального світу, для якого характерне поступове зміщення акцентів з матеріального на нематеріальне виробництво. На сучасному етапі переходу світового співтовариства до інформаційного суспільства ступінь розвитку інформаційного простору та інформаційних технологій стає безпосереднім чинником становлення активного та свідомого громадянина, національної конкурентоспроможності. Зокрема, встановлено, що вклад активного користування Інтернетом забезпечує близько 3% ВВП у розвинених країнах [1].

На сучасному етапі вектором розвитку економіки України є формування нової моделі- інноваційної економіки, підвищення технологічності, зростання конкурентоздатності та підвищення ефективності існуючого виробництва. Для імплементації такої моделі інноваційного розвитку економіки мають бути створені відповідні передумови, які реалізуються через комплекс програм, а саме: Офіс Високих Технологій, розвиток експортно-орієнтованої інноваційної екосистеми, цифровий порядок денний для України, "залучення" інноваційних ТНК, "високотехнологічна" нація [2] (табл. 1).

Пріоритетні програми формування та розвитку цифрової економіки України

Програма	Сутність	Очікувані результати
Офіс Високих Технологій	програма підтримки та стимулювання інноваційних проектів	<ul style="list-style-type: none"> - вдосконалення законодавства у сфері розвитку інновацій - вдосконалення законодавства щодо інструментів фінансування розвитку інновацій - посилення захисту прав інтелектуальної власності, стимулювання їх реєстрації в Україні - спрощення доступу до фінансування для інноваційних підприємств і стартапів - посилення співпраці з місцевою владою та бізнесом з підтримки інновацій - фінансування інноваційних проектів на ранніх ризикованих стадіях та зростання кількості інноваційних компаній в Україні - створення "мануфактури" стартапів та підсилення індустрії венчурного капіталу - мотивування інноваторів та підприємців створювати і вести бізнес в Україні
Розвиток експортно-орієнтованої інноваційної екосистеми	програма експортно-промоушн високотехнологічної продукції	<ul style="list-style-type: none"> - поглиблення науково-технічної співпраці між Україною та розвиненими країнами, зростання кількості спільних наукових досліджень та розробок - посилення та розвиток зв'язків між українськими та іноземними вченими - зростання частки високотехнологічної продукції та послуг у загальній структурі експорту - гармонізація національних стандартів у високотехнологічних галузях з міжнародними стандартами - зростання наукової та дослідницької активності
Цифровий порядок денний для України	програма розвитку е-інфраструктури	<ul style="list-style-type: none"> - зростання рівня проникнення швидкісного широкосмугового доступу до мережі Інтернет - зниження "цифрової нерівності" - модернізація державного управління шляхом оптимізації та автоматизації бізнес-процесів - формування стратегії швидкого переходу до Індустрії 4.0
"Залучення" інноваційних ТНК	програма заохочення та залучення світових високотехнологічних лідерів до розвитку виробництва, проведення НДДКР та створення робочих місць в	<ul style="list-style-type: none"> - створення нових робочих місць у високотехнологічних галузях та у суміжних сферах - впровадження сучасних інноваційних технологій та підвищення кваліфікації українських фахівців - створення ефективної системи трансферу технологій - посилення співпраці наукових організацій, ВНЗ та бізнесу - зростання інвестиційної привабливості України

	Україні	
"Високо-технологічна" нація	програма популяризації високих технологій, науки і техніки для населення України, насамперед серед молоді	- зростання кількості студентів і випускників спеціальностей STEM - модернізація навчальних програм у вищих навчальних закладах з акцентом на цифрові технології - зниження рівня "відтоку мізків" за кордон - зростання кількості іноземців, що навчаються та створюють інноваційні бізнеси в Україні

Беззаперечним є той факт, що саме рівень технологічного розвитку «цифрової економіки» визначає не лише економічний потенціал країни та якість життя її громадян, а також роль і місце цієї країни в глобальному суспільстві, масштаби та перспективи її економічної та політичної інтеграції з усім світом.

В Україні наявні потенціал та ресурси для формування цифрової економіки. Проте численні складнощі в реалізації бізнес-проектів, які зумовлені як інституційною недосконалістю інноваційної екосистеми, так і недосвідченістю персоналу, потребують комплексно-системного підходу на макрорівні та форсайту компетенцій з управління інноваційними проектами на мікрорівні.

Список використаних джерел

1. Омеляненко В.А. Цифровий розрив і його вплив на національну економіку / Омеляненко В.А., Рокитянський А.В. - Режим доступу: http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/37939/1/Omelianenko_national_economy.pdf.

2. Про схвалення Стратегії розвитку високотехнологічних галузей до 2025 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації : Проект Розпорядження Кабінету міністрів України. – 2016. - http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/NT2490.html

Григоренко О.М.,
к.т.н., доцент, доцент к-ри інженерно-технічних дисциплін КНТЕУ
Найдюк В.С.,
генеральний директор ПрАТ «Компанія Київенергохолдинг»

ІННОВАЦІЇ ТА РЕНОВАЦІЇ ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ РЕСТОРАННОГО ТА ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Сьогодні підприємства ресторанного господарства (РГ) та готельного господарства (ГГ) намагаючись зміцнити свої конкурентні позиції на ринку часто вдаються до стратегії фокусування на диференціації. Для забезпечення ефективної реалізації зазначеної стратегії підприємства РГ та ГГ мають формувати та розвивати конкурентні переваги, що прямо чи опосередковано пов'язані з різного роду інноваціями та реноваціями.

Останні тенденції розвитку у ресторанному та готельному бізнесі показують, що одні з найбільш привабливих нині на підприємствах РГ та ГГ інновацій є такі, що зменшують працездатність виконуваних робіт, тобто дозволяють зменшити кількість необхідного для обслуговування споживачів чи виробництва продукції персоналу. До таких інновацій, наприклад, належать:

- онлайн замовлення, що на підприємствах ГГ дозволяє заздалегідь замовити номер, а на підприємствах РГ – забронювати столик та / або замовити їжу;

- нові канали комунікації з потенційним клієнтом (наприклад, Digital Signage – цифрові екрани, що в готелях використовуються для реклами, онлайн-продажів внутрішніх послуг, у т.ч. рестораних, планування заходів у конференц-залах, для інформування гостей та делегатів про місце та час проведення конференцій тощо). До головних переваг, що надають такі канали комунікації належать: охоплення аудиторії та безпосередня можливість впливати на споживачів у бажаному місці у потрібний час;

- розмовляючі роботи як новий формат адміністраторів та офіціантів (яких вже нині можна зустріти на підприємствах РГ та ГГ в Китаї, Японії, Тайланді). Такі роботи здатні не тільки вітати споживачів на вході до підприємств РГ та ГГ, але й інформувати їх про наявність вільних місць, розносити їжу та напої тощо;

- smart-кухні, в яких за допомогою спеціального обладнання (Momentum machines) можна зменшити кількість необхідних у ресторані кухарів. Це обладнання суттєво скорочує час приготування (зокрема,

завдяки тому, що нарізка овочів, смаження м'яса і т.п. відбувається без залучення людських ресурсів) і при цьому гарантує дотримання порційних стандартів та максимально точну калькуляцію страв.

Варто відзначити, що ці інновації створюють передумови для зменшення ризиків, пов'язаних з набором персоналу та плинністю кадрів на підприємствах, а також дозволяють навіть малими силами організувати належне виконання необхідних функцій у межах відповідної операційної діяльності. Поряд з цим, доцільно пам'ятати, що наведені вище та інші технічні інновації у сфері надання послуг навряд повністю колись зможуть замінити людину і стати рівноцінною та гідною альтернативою людському контакту. Проте їх часткове використання безсумнівно приносить чисельні переваги підприємствам РГ та ГГ, що впроваджують їх у свою діяльність.

Досить цікавим і прогресивним з точки зору привабливості споживачів є і напрям в інноваційному розвитку підприємств РГ та ГГ, що пов'язаний з реновацією (від лат. *renovatio* – відновлення) «старих» споруд. Основними передумовами для реновацій у будівельній індустрії, в якій у т.ч. нині реалізуються проекти для РГ та ГГ, на наш погляд, пов'язані з:

– формуванням у архітекторів бачення та наявність можливостей для адаптації «старих» споруд різного призначення (офісних, промислових будівель, старовинних башт тощо) до нових експлуатаційних умов (у т.ч. для організації оригінальних просторових ресурсів для надання ресторанних та / або готельних послуг);

– утворенням численного прошарку туристів, які подорожуючи світом прагнуть отримати нові незвичайні враження (у тому числі і від місць свого проживання та харчування).

Встановлено, що реновація пред'являє інші вимоги до архітектури і вимагає принципово іншого підходу, в якому основна увага приділяється змінам і вдосконаленню того, що у нас вже є, а не створенню чогось нового. Особливу роль у реноваціях більшості «старих» споруд, як свідчать результати проведеного нами дослідження, відіграє реновація фасаду будівлі. Це пов'язано з тим, що завдяки заміні / трансформації фасаду можна: 1) модернізувати енергетичні властивості будівельної конструкції відповідно до сучасних вимог, досягаючи таким чином необхідного рівня ізоляції та комфорту та, як наслідок, зменшити споживання енергії; 2) забезпечити краще і більше потрапляння денного світла у споруду; 3) покращити показники міцності та довговічності стародавньої споруди при цьому нічим не видаючи наявності всередині неї модернізованого інтер'єру. Так, наприклад, на вершині мису Тенарон (грецький півострів Мані) з давньоримських часів вціліла дозорна вежа,

яка завдяки реновації була перетворена в відокремлений гостювий будинок, що нині приймає туристів з усього світу.

Григор'єв Г.С.,
к.е.н. доцент кафедри економічної теорії
Національного Університету «Києво – Могилянська академія»

МАКРОЕКОНОМІЧНІ ЕФЕКТИ МІЖНАРОДНОГО ТРАНСФЕРТУ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ

Міжнародний трансферт технологій є беззаперечним фактором економічного зростання. Досвід багатьох країн з виникаючими ринками та швидким економічним розвитком вказує на ключову роль набуття іноземних технологій.

Аналіз динаміки платіжного балансу України за період 2004 – 2016 років свідчить про поглиблення ролі України на світовому ринку технологій як дебітора. Це підтверджується поглибленням розриву в бік негативного балансу щодо роялті та ліцензійних послуг.

Таблиця 1.

Роялті та ліцензійні послуги у платіжному балансі України

Статті платіжного балансу	2010	2011	2012	2013	2014
Кредит	132	107	124	167	118
Дебет	-744	-746	-727	-1072	-552
Сальдо	-97	-219	-212	-245	-203

Джерело:[3]

Дисбаланс торгівлі послугами по категорії «Роялті та ліцензійні платежі» зумовлений низьким рівнем інноваційної діяльності підприємств України (через нестачу коштів) та недосконалою системою захисту прав інтелектуальної власності. Разом з тим, посилення позицій України у міжнародній торгівлі послугами пов'язано, перш за все, з експортом високотехнологічних послуг, про що свідчать стабільно високі рівні збалансованості експортно-імпортних потоків і конкурентоздатності комп'ютерних та інформаційних послуг, послуг досліджень та розробок (R&D), наукових і технічних послуг[4]. Ці дані підтверджуються статистичними даними платіжного балансу України, наведеними у таблиці 2.

Динаміка науково – дослідних та дослідно – конструкторських розробок України

Статті платіжного балансу	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016 (I-III квартали)
Кредит	490	526	567	581	440	349	152
Дебет	167	172	166	149	89	32	189
Сальдо	323	354	401	432	351	317	37

Джерело:[1,2]

Головний висновок дослідження для України базується на гіпотезі Зінгера – Пребіша: у перспективі може відбутися погіршення умов торгівлі низькою залежністю попиту на сировинні товари від доходу і технологічними перевагами промислових країн [5].

Проаналізовані дані свідчать про подальше поглиблення відставання України у сфері науково – дослідних та дослідно – конструкторських розробок та поступовий перехід на периферію світових науково – дослідних відносин .

Список використаних джерел

1. Динаміка платіжного балансу України – 2015 рік (відповідно до КПБ6). – статистичне видання Національного Банку України [Електронний ресурс].—Режим доступу:

<https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=19208301>

2. Динаміка платіжного балансу України – 2016 рік (відповідно до КПБ6). – статистичне видання Національного Банку України [Електронний ресурс].—Режим доступу:

<https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=25173323>

3. Платіжний баланс і зовнішній борг України за 2014 рік: щоквартальне аналітично – статистичне видання Національного Банку України [Електронний ресурс].—Режим доступу: <http://bank.gov.ua/doccatalog/document;jsessionid=93BAC62B2EC4E2728AF564886B953431?id=17140287>

4. Єріна І.В. Збалансованість і конкурентність зовнішньої торгівлі України послугами: статистичний аспект/ І.В.Єріна.- // Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка". – 2015.– № 7. [Електронний ресурс].—Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4211>

5. Шевчук В. О. Міжнародна економіка: теорія і практика: підручник/ В. О. Шевчук. — К.: Знання, 2008. — 663 с.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ЗНАЧУЩІСТЬ КООПЕРАТИВНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ

З огляду на жорстокий прагматизм розвитку світової економіки в суспільстві в цілому і багатьох країнах зокрема надзвичайної популярності набуває ідея соціалізації бізнесу. Саме в умовах глобалізації на перший план виходить соціальна сфера діяльності: прагнення покращити якість життя в регіоні обслуговування, сприяння справедливому розподілу економічного потенціалу, певною мірою розв'язання проблем зайнятості населення.

В такій ситуації посилюється соціально-економічна значущість кооперативів в суспільстві і надзвичайно зростає роль кооперації та її ідеології - ідеології економічного розвитку, суспільного партнерства і громадянської відповідальності.

Серед сукупності видів кооперації найбільш суперечливим явищем з точки зору економічної науки є споживча кооперація, що пов'язано з особливостями її функціонування.

Споживча кооперація як некомерційна організація виступає організаційною основою механізму суспільного регулювання, оскільки відображає індивідуальні і групові інтереси людей, розв'язуючи певні місцеві і регіональні проблеми шляхом самоорганізації людей.

На нашу думку, специфічна роль і значущість споживчої кооперації в розвитку економіки відображається, насамперед, сукупністю виконуваних нею функцій.

Економічна функція споживчої кооперації проявляється через об'єднання економічних суб'єктів з метою представництва і захисту їх інтересів, що в подальшому реалізується через надання широкого спектру послуг, виробництво продукції, акумулювання вільних грошових коштів, а також залучення інших ресурсів, які не використовуються суспільством в інший спосіб (реалізація продукції індивідуальних господарств, заготівля лікарсько-технічної сировини).

Соціальна функція споживчої кооперації полягає в активізації громадянської позиції окремих осіб і їх залученні до суспільних процесів (на регіональному рівні), виявленні гострих соціальних проблем різних рівнів, залученні для їх розв'язання з одного боку, уваги держави і суспільства, а з іншого - об'єднаних ресурсів і зусиль фізичних і юридичних осіб.

Посередницька функція споживчої кооперації полягає в узгодженні інтересів держави і індивідуума під час реалізації соціально-економічних програм розвитку суспільства, участі у вирішенні певних проблем регіонального і місцевого рівня, пов'язаних, зокрема, з обслуговуванням населення регіону і розвитком інфраструктури. Крім того, споживча кооперація, відстоюючи і лобіюючи власні інтереси, чинить вплив на комерційний сектор економіки, насамперед, через створення конкурентного середовища.

Правова функція споживчої кооперації проявляється в її законотворчій діяльності: участі в розробці і зміні законів, створенні відомчої нормативно-правової бази, адекватної сучасним умовам господарювання.

Духовна функція споживчої кооперації полягає у впливі на формування моральних цінностей суспільства, розробці норм поведінки для членів організації як всередині об'єднання, так і по відношенню до інших (фізичних і юридичних) осіб.

В узагальненому вигляді місце споживчої кооперації обумовлюється головними її характеристиками, найбільш затребуваними в сучасній ринковій економіці.

З точки зору соціальної культури (в т.ч. економіки) постіндустріального суспільства споживча кооперація відповідає одному з її основних принципів – економність, що передбачає розміщення ресурсів на засадах найвищої корисності.

З точки зору інноваційної економіки статус споживчої кооперації як некомерційної організації відображає наявність в ринковій економіці особливого фактору виробництва - спроможності населення до самоорганізації, самоуправління і самодіяльності, яка і реалізується через формування споживчих кооперативів і перетворення їх у особливу своєрідну соціальну мережу шляхом утворення об'єднань первинних організацій.

Унікальність споживчої кооперації полягає в тому, що, з одного боку, - це самоорганізована суспільна структура, а з іншої – самодостатня господарська організація. І саме ці особливості формують конкурентні переваги, багатоаспектність яких є підґрунтям для довгострокового ефективного функціонування споживчої кооперації: оптимальне поєднання соціальної місії з її господарською діяльністю, заснованою на кооперативних принципах і цінностях.

Груздова Т.В.,
молодший науковий співробітник
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»

АНАЛІЗ ПОРУШЕННЯ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ¹

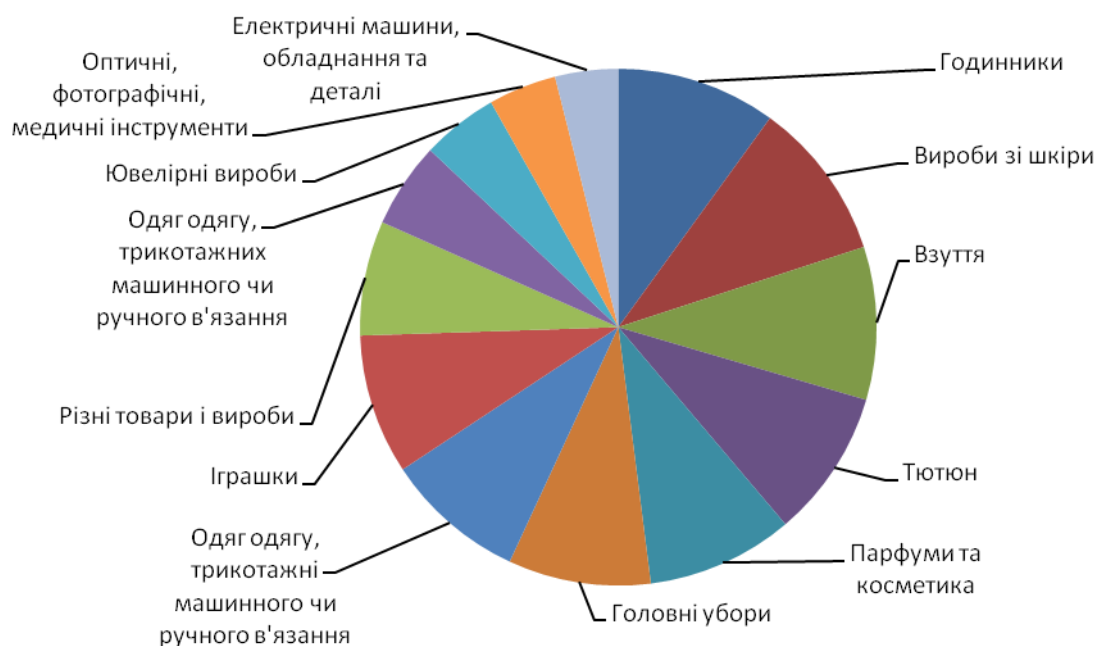
За проведеними дослідженнями організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) і відомства інтелектуальної власності Європейського Союзу (EUIPO) у 2013 році міжнародна торгівля контрафактною та піратською продукцією становила майже 2,5% від загального обсягу світової торгівлі, або 461 млрд дол. США, що еквівалентно ВВП Австрії, або сукупного ВВП Ірландії та Чехії. Це свідчить, перш за все, що правовласники, уряд і економіка в цілому цих країн страждають від значних економічних і соціальних втрат. У Європейському союзі (ЄС) імпорт контрафактної та піратської продукції від загального обсягу імпорту становив майже 5% (85 млрд євро або 11,6 млрд дол. США). За оцінками проведеного дослідження ОЕСР у 2008 р., контрафактна та піратська продукція становила майже 1,9% від загального обсягу світового імпорту, або майже 200 млрд дол. США [1]. Це свідчить, що в контексті сьогоденного відродження міжнародної торгівлі в світовій економіці, існує велика можливість для фальсифікаторів і злочинців. Контрафактна та піратська торгівля являє собою серйозну загрозу для будь-якої економіки, заснованої на знаннях. Підробка і піратство є одним із найважливіших ризиків для всіх інноваційних компаній, які покладаються на інтелектуальну власність для підтримки їх бізнес-стратегії. Найбільша частина компаній, які страждають від контрафакції та піратства, в основному зареєстровані в країнах ЄС: Італія, Франція, Німеччина, Велика Британія і Люксембург.

В ЄС протягом 2011-2013рр. найбільшими порушеннями прав на інтелектуальну власність спостерігалось у несанкціонованому використанні торгових марок іншими суб'єктами для виробництва контрафактної продукції. За методологією GTRIC-р оцінки, що є зваженим індексом двох компонентів: обсяг контрафактної та піратської продукції в абсолютному вимірі у даній продуктивній категорії та частки торгівлі контрафактною та піратською продукцією

---

¹ Тези підготовлено в межах відомчої наукової теми ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»: «Розвиток інноваційної системи України в європейському науково-технологічному просторі» (реєстраційний номер 0115U001424)

у цій продуктивій категорії, визначено ряд продуктів, що найбільше підробляються (рис.1).

Рис. 1. Оцінка імпорту в ЄС контрафактної продукції за методологією GTRIC-р протягом 2011-2013рр.

Джерело: складено за даними [1].

Деякі підроблені продукти, особливо, харчові продукти та напої, парфумерія та косметика, медичне обладнання, іграшки тощо, мають низьку якість та створюють серйозну загрозу для здоров'я і безпеки людини. Також визначено за методологією GTRIC-е оцінки, що є зваженим індексом двох компонентів: вартості експорту контрафактної та піратської продукції з даної економіки в абсолютному вираженні та частки торгівлі контрафактною і піратською продукцією з цієї економіки, ряд країн, які є найбільшими постачальниками контрафактної продукції в ЄС а саме: Китай, Об'єднані Арабські Емірати, Туреччина, Греція, Сирія [1].

Слід відмітити, що із стрімким розвитком та поширенням Інтернету, а також досягнень в сфері інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) (поширення мобільних пристроїв, глобалізація, оцифрування контенту) неабияк впливають на виробництво, накопичення та використання інтелектуальної власності, що надає можливості для незаконного привласнення деяких творчих робіт і часто без покарання. У зв'язку з цим уряди країн Європейського Союзу повинні приймати ефективні міри як в індивідуальному порядку так і в координації для запобігання, скорочення або стримування торгівлі контрафактною і піратською продукцією.

Список використаних джерел

1. Trade in Counterfeit and Pirated Goods: Mapping the Economic Impact. [Електронний ресурс]. OECD/ EUROPEAN UNION INTELLECTUAL PROPERTY OFFICE. 2016. – Доступний з: https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/

Дейнеко Л.В.,

*д.е.н., професор, зав. відділом промислової політики
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАНУ*

ВЗАЄМОДІЯ НАУКИ ТА ОСВІТИ В РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ МОДЕЛІ ІНДУСТРІАЛІЗАЦІЇ

Освіта відіграє вагомую роль в реалізації інноваційно орієнтованої моделі індустріалізації, оскільки формує якість людського капіталу, а також може виступати початковою ланкою в створенні інноваційного продукту. Власне тому один з авторів концепції «потрійної спіралі» (Triple Helix), що розкриває механізм взаємодії держави, бізнесу, а також освіти та науки в розвитку інноваційної діяльності, Генрі Іцковіц основну увагу приділяє освітнім закладам, детально зупиняючись на моделях Professor-of-Practice та Novum Trivium і розглядає університети як ключовий об'єкт, що відповідає за інновації[1].

Україна має високу якість людського капіталу завдяки високому відсотку людей з вищою освітою, а також досить високі показники витрат на освіту, які, за даними Державного казначейства України, склали у 2007-2014 рр. 6,0-7,5 % від ВВП, а в 2015 р. -5,8 % від ВВП, очікуваний на 2016 р. показник – 5,7% від ВВП, при цьому на вищу освіту в країні витрачається 1,63% від ВВП, тоді як за даними Світового Банку нові члени ЄС в середньому витрачають на ці цілі 1,07% (2015 р.).

Водночас такі високі показники в сфері освіти аж ніяк не позначаються на промисловому розвитку. Зокрема, за даними Світового Банку рівень продуктивності праці (ВВП в розрахунку на одну працюючу людину) майже не підвищувався протягом останніх 14 років та був найнижчим серед європейських країн як через низьку якість самої освіти, так і через невідповідність отриманої освіти потребам економіки.

Так, з одного боку 30% українців відчувають, що мають вищий рівень освіти, ніж потрібно для виконання роботи [2], а з іншого – кваліфікація випускників та якість отриманих ними знань і навичок не задовольняють потреб роботодавців. Зокрема, 62 % опитаних роботодавців вважають, що випускники загальних і технічних закладів освіти не відповідають кваліфікаційним вимогам роботодавців, в тому числі за рівнем практичних навичок -73%, а за рівнем сучасності отриманих знань – 56% [3]

Причина такої ситуації полягає у відсутності тісної співпраці між ВНЗ та бізнесом, тоді як закордоном накопичений значний досвід колаборації університетів і підприємств, який узагальнений зокрема в [4]. Нажаль, українські реалії (інертна вища освіта, ізольована від економічних реалій і не налаштована контактувати з бізнесом і активно реагувати на зміни в економіці) унеможливають реалізацію цього досвіду уповні. Тож актуальна на сьогодні модель співпраці освіти та бізнесу, на думку фахівців може передбачати: з боку бізнесу - формування діалогу та перспективних напрямів діяльності з університетами, націлених на потреби ринку праці, а також спільну розробку та впровадження затребуваних освітніх програм та ініціатив залучення студентів до практичної діяльності на виробництві; з боку університетів - зменшення бюрократичного тиску, що перешкоджає налагодженню ефективного діалогу з представниками бізнесу та активне залучення експертів та спеціалістів із індустрії до освітнього процесу; з боку держави - забезпечення автономії та фінансової незалежності університетів, формування державного замовлення на спеціалістів відповідно до нагальних потреб ринку праці та стимулювання компаній спільної науково-дослідної співпраці з університетами в пріоритетних галузях.

Список використаних джерел

1. Ицковиц Г. Тройная спираль. Университеты-предприятия-государство. Инновации в действии./Генри Ицковиц; пер. с англ.-Томск: Изд-во ТГУСУР, 2010-238 с.

2. Kupets O. Education in Transition and Job Mismatch: Evidence from the skills survey in non-EU transition economies [Електронний ресурс] / Kyoto University, Discussion paper №915 – February 2015./Режим доступу до ресурсу: <http://repository.kulib.kyoto-u.ac.jp/dspace/bitstream/2433/195912/1/DP915.pdf>

3. Ximena Del Carpio Skills_for_Modern_Ukraine [Електронний ресурс] / The World Bank, Report launch, Kyiv—November 17, 2015/

Режим доступу до ресурсу:

http://www.ipq.org.ua/upload/files/files/03_Novyny/2015.11.17_Skills_for_Modern_Ukraine/Skills%20for%20a%20Modern%20Ukraine_Launch_Final%20Nov%202017.pdf

4. Покідіна В. Університети та бізнес: міжнародний досвід співпраці та перспективи для України. / Проект «Популярна економіка: ціна держави» /-(№41) 24 травня 2016 року/- С.14

Денисюк В.А.,

*к.т.н., старший науковий співробітник,
ДУ "ІДНТПІН ім. Г.М. Доброва НАН України "*

СТВОРЕННЯ ТА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ УНІВЕРСИТЕТІВ ЯК ФАКТОР АКТИВІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

На рубежі ХХ-ХХІ століть в умовах підвищення конкуренції на світових ринках та скорочення життєвих циклів товарів, збільшення темпів швидкості змін, активному формуванні і розвитку п'ятого технологічного укладу та необхідності активізації комерціалізації технологій, перспективи розвитку економіки на національному та регіональному рівнях багато в чому визначаються здатністю в суспільстві та на державному рівнях формуванні умов для розвитку комплексної новітньої національної інноваційної системи, в якій підсилюється роль університетської науки та університетів в цілому в розробці новітніх знань та технологій та їх ефективного використання в національній економіці. Сутність такої моделі визначається у значному збільшенні якості взаємодії трьох інститутів: науки-держави та промисловості (бізнесу) на кожному рівні розробки інноваційного продукту.

Авторами цієї теорії, яка отримала назву модель «потрійної спіралі», є Генрі Іцковіц (університет Ньюкастла) та Лют Лейдесдорф (Амстердамський університет).

Відповідно моделі університети, займаючись типовими сферами освітою і науковими дослідженнями мають, виконувати активну діяльність у створення нових компаній в університетських інкубаторах, посилюють свою взаємодію з промисловістю та урядом завдяки формуванню пріоритетних цілей, бізнес частково надає освітні послуги, а держава виступає як громадський підприємець і

венчурний інвестор на додаток до своєї традиційної законодавчої і регулюючої ролі.

Прикладом успішного формування підприємницьких університетів з чисто освітніх по типу «потрійної спіралі» є Швеція. Цей процес супроводжувався істотним розширенням державного фінансування університетів, а також тим, що великі компанії, в свою чергу, ставали спонсорами і замовниками їх наукової продукції. Майже у всіх університетах були створені системи практичної підприємницької освіти, а також комерціалізації наукових розробок. До таких університетів відносяться Університет Лунда, Каролінський університет - один з найбільших медичних університетів Європи, Технічний університет Чалмерс і Університет Гетеборга, Королівський Технологічний інститут, що є найбільшими в області інноваційних розробок та їх впровадження. Пізніше навколо підприємницьких університетів сформувалися такі найбільші технопарки як Ідеон (на базі Університету Лунда), що спеціалізується на розробці і впровадженні наукомісткої і високотехнологічної продукції, технопарк Kista Science City (на базі Університету інформаційних технологій, утвореного Королівським Технологічним інститутом та Стокгольмським Університетом), який називають «силіконовою Долиною Швеції») [1]. На даному прикладі можна бачити, що формування та розвиток підприємницьких університетів відіграють значний роль в активізації інноваційної діяльності на регіональному рівні.

Приклади успішного формування підприємницьких університетів і їх впливу на активізацію інноваційної діяльності в регіонах можна привести і в інших передових країнах Євросоюзу - Німеччині і Великобританії.

В цілому можна стверджувати, що за роки незалежності в Україні не ураховані сучасні тенденції формування комплексної новітньої національної інноваційної системи. В роботі запропоновано підходи для формування та розвитку підприємницьких університетів як фактору активізації інноваційної діяльності в регіонах України.

В Україні вже у 2017 р. слід розробити «Стратегію формування та розвитку підприємницьких університетів до 2025 р.» із розробкою організаційно економічних механізмів їх діяльності. В Стратегії слід передбачити поетапне створення декількох Центрів розвитку підприємницьких університетів по кількості Наукових центрів НАН України та МОН України. Для розробки Стратегії слід залучити Міністерство освіти та науки, місцеві органами державної влади та органи місцевого самоврядування, науковців та менеджерів

передових університетів країни, Наукові центри НАН України та МОН України інші зацікавлені структури.

Список використаних джерел

1. Лучко М.Л. Развитие инноваций в Швеции: традиции, современность и будущее // Научные исследования экономического факультета. Электронный журнал. №1, 2010.

Дрига С.Г.,

заслужений економіст України,

д.е.н., професор кафедри економіки та фінансів підприємства КНТЕУ

ІННОЦИД ЗАМІСТЬ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Минулого року на зустрічі десяти провідних європейських експертів у Брюсселі (5 з них представляють урядові установи країн ЄС, 5 – незалежні дослідницькі структури) з участю делегації Міністерства освіти і науки України було дано початок процедурі зовнішнього незалежного аудиту нашої науково-інноваційної системи.

Не вдаючись у процедурні особливості цього аудиту слід відзначити, що основні питання європейським експертам були сформульовані державою Україна, які викладені нижче:

1. Оптимізація наявних політичних інструментів для підтримки національної наукової системи.

2. Інтернаціоналізація досліджень та інтеграція України у Європейський дослідницький простір.

3. Роль науки в розвитку українських інновацій.

Цікавими є попередні висновки експертної комісії щодо стану і перспектив розвитку науки і інновацій в Україні. У презентованому комісією документі стверджується, що випадок України – особливий. Тому вона потребує не стандартних рецептів, а спеціально вироблених рішень і рекомендацій. Серед значної кількості виявлених експертами проблем вітчизняної науки основний акцент у доповіді зведений до наступного.

По-перше, констатовано вкрай незадовільний рівень національної інноваційної системи. Приватний сектор в Україні фондує менш ніж 20% загальних витрат у державі на науку, оскільки питома вага сучасних високотехнологічних сегментів в українській

економіці дуже низька. Закоренілий формат традиційного машинобудування практично унеможливив створення реальних механізмів підтримки інновацій, які в Україні практично відсутні.

По-друге, наголошено, що в Україні абсолютно немає скоординованої політики в науковій сфері, а головні гравці (МОН, Мінфін, Мінекономіки, НАН та ін.) зазвичай діють не узгоджено, а часом і в геть протилежних напрямках. Особливо це має прояв у низькій взаємодії між академічними інститутами й університетами.

По-третє, зниження якості української науки повністю залежить від застарілої дослідницької інфраструктури. Це стосується і більшості вітчизняних університетів, оскільки лише кілька з них справді відповідають стандартам дослідницьких.

Особливо важливими, на мій погляд, є висновки експертів щодо перспектив розвитку науки і інновацій в Україні, які пов'язані із зацікавленістю молоді у науковій кар'єрі. В документі наголошено, що в Україні 80 % молоді навчається у ВНЗ (що дуже багато!), але відсоток тих, хто йде в аспірантуру, за європейськими мірками дуже низький, що є природною загрозою для майбутнього української науки. В свою чергу вітчизняна економіка не здатна прийняти таку кількість випущених ВНЗ фахівців високої кваліфікації. Одночасно загострюється проблема браку високо- і середньо кваліфікованих професійно-технічних робітників.

Підсумовуючи вищевикладене експертна комісія дійшла до висновку, що Україна належить до країн із найвищим рівнем «надлишкової освіченості». Особливо ця «надлишкова освіченість» стосується економічних та правових наук при явному падінні інтересів абітурієнтів до природничих і технічних наук. Відсутність молоді генерації в науці на кшталт європейським стандартам, за визначенням, спотворює вікову структуру української науки, оскільки в ній дедалі збільшується питома вага дослідників старшого покоління.

Перший віце-президент НАН України академік А. Наумовець розмірковуючи про критичну нестачу фахівців із точних наук (у тому числі з інженерних напрямів підготовки) визначив три основні чинники, що поглиблюють цю проблему: по-перше, це пов'язано з низьким рівнем оплати праці молодих вчених, зарплатня яких є нижчою від середньої зарплатні по промисловості в Україні; по-друге, проблемами із забезпеченням учених житлом; по-третє, застарілістю матеріально-технічної бази, кошти на оновлення якої вже впродовж кількох останніх років не виділяються з державного бюджету. Перелічені негаразди в науковій сфері спричинюють постійний відплив молодих кадрів, які переорієнтовуються на інші види

діяльності або ж узагалі емігрують з України, аби реалізувати свій науковий потенціал за кордоном [1].

Через нехтування наукою, через відсутність знаннєвої економіки, через брак інноваційних технологій Україну відносять до *країн-даунишфтерів*, тобто таких, які, програвши конкуренцію більш успішним країнам, весь час лише сповзають вниз. В цьому контексті вкрай дивує позиція керівництва нашої держави, яке позиціонує себе як «західників», з помпою підписавши Угоду про асоціацію з ЄС, так бездарно обирає найгірші з можливих варіантів розвитку країни. І це при тому, що за даними соціологічного моніторингу 2015 р., рівень довіри громадян до вчених України є одним з найвищих серед усіх соціальних інститутів.

І, на завершення. Є істини, які вічні. Давньокитайський філософ Конфуцій казав: «Того, хто не дбає про своє майбутнє, найближчим часом чекають неприємності». Якби Україна свого часу сприйняла рекомендацію свого першого президента «*наука може почекати*» як недоречний жарт, може тоді не було б у нас нинішнього «голодомору науки», або, як наші західні колеги кажуть, – «інноциду» замість інновацій [1].

Список використаних джерел

1. Шляхи розвитку української науки. Інформаційно-аналітичний бюлетень Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі» № 5 (126) травень 2016.

Дрига С.Г.

заслужений економіст України, д.е.н., професор кафедри економіки та фінансів підприємства КНТЕУ

Кисельова І.О., Пучкова М.Е.

магістри КНТЕУ

ІНВЕСТИЦІЇ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТОРГОВЕЛЬНИХ МЕРЕЖ УКРАЇНИ

У сучасних умовах діяльності для всіх підприємств інвестиції стали найважливішим засобом забезпечення структурних зрушень, технічного прогресу, покращення значень якісних показників господарської діяльності на мікро- та макрорівнях. Одним з головних об'єктів інвестування є вкладення грошей в інновації, які є двигуном

економічного розвитку, появи нових технологій і, як наслідок, підвищення якості товарів та забезпечення конкурентоспроможності усіх галузей національної економіки, у тому числі й сфери послуг. Впровадження інноваційних рішень у галузі мережевого бізнесу полягає в постійній необхідності торгових мереж удосконалювати свої конкурентні переваги, що в остаточному підсумку призводить до більш високоякісного задоволення потреб споживачів

Незважаючи на те, що торгівлю вважають галуззю, яка має невисокий інноваційний потенціал (якщо порівнювати з високотехнологічними підприємствами), на сучасному етапі її розвитку з цим твердженням можна посперечатися. У торговельну галузь України активно вступають передові технології торгівлі та маркетингу, різноманітні інформаційні, технічні та технологічні інноваційні проекти розвитку, які докорінним чином змінюють традиційне уявлення про торговельний бізнес [1].

Торгові мережі вважаються найбільш передовим видом торгового бізнесу, тому всі нововведення і технології в роздрібній торгівлі розробляються і впроваджуються в основному саме на цих підприємствах. Інновація являє собою нововведення, нова або вдосконалена продукція або технологія, отримана в результаті інноваційного процесу, найважливішою її складовою на торговельних підприємствах є вдосконалення технології торгівлі, яка являє собою сукупність робіт, що забезпечують реалізацію торгового процесу найбільш раціональними способами відповідно до конкретних господарських умов.

Основне завдання нововведень в торгівлі – забезпечити високу якість процесів купівлі-продажу і руху товару, торговельного обслуговування та торговельної діяльності в цілому. Зважаючи на довід відомих торговельних мереж Wal-Mart, Metro, Cash & Carry, Carrefour, Auchan, можна виокремити наступні інновації [2]:

– RFID (Radio Frequency IDentification) – система, що дозволяє в роздрібних торгових мережах відстежувати поставки, робити автоматичне замовлення продукції і здійснити контроль над датою реалізації швидкопсувної продукції;

– NFC (Near Field Communication) – бездротовий зв'язок на коротких відстанях для здійснення безконтактних платежів. За принципом дії NFC походить на технології Bluetooth і RFID, однак у порівнянні з ними володіє цілим рядом важливих переваг: більш високою швидкістю і більшою безпекою, ніж Bluetooth, і більш широкими функціональними можливостями, ніж RFID;

- Надолонні каси – доповнення до касового апарату, яке вимагає зв'язку з основним пристроєм для друку чека і прийому грошей за покупки. Покупець підтверджує покупку, замовлення збирає продавець-консультант, а касир пробиває чек;
- Роботизований склад – призначений для адресного зберігання вантажів при коробковому розміщенні на спеціальних стелажах, уздовж яких рухаються в автоматичному режимі штабелери;
- Концепція SoLoMo – використання мобільних та інтернет-технологій для просування торгових точок, це поєднання соціальної мережі, геолокації і мобільних платформ;
- «Розумний» візок – візок, в який вмонтований планшетний комп'ютер, який не просто допомагає покупцеві орієнтуватися в магазині і вибирати товари, а й виконує функції POS-терміналу і значно скорочує ризик крадіжок в магазині;
- Термінали самообслуговування;
- Електронні цінники.

Безперечно, інвестування підприємствами торгівлі сучасних інноваційних технологій забезпечує їм досягнення істотних переваг у вирішенні традиційних завдань: розширення асортименту продукції, підвищення якості обслуговування покупців, підвищення продуктивності праці та ефективного використання торговельних площ, збільшення товарообороту і прибутку.

Однак, при всій успішності цих інноваційних процесів одночасно наростають і загрози технологічної залежності вітчизняної торгівлі. Адже вище наведені технології приходять на наш ринок як готова продукція з високою доданою вартістю, створена за межами нашої Батьківщини. І якщо в цій сфері технологій не буде розвиватися національне виробництво Україна назавжди залишиться в технологічній пастці лідерів інноваційного розвитку.

Список використаних джерел

1. Нікуліна О.В., Анянова І.В. Інноваційні форми організації та розвитку роздрібних торговельних мереж /О.В. Нікуліна,І.В. Анянова // Економічний аналіз: теорія та практика. – 2015. – №4.– С. 9-18.
2. Єрмак С.О. Торгово-технологічні інновації в торгівлі на сучасному етапі розвитку України / С.О. Єрмак // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2014. – № 11. – С. 20-31.

СОЦІАЛЬНА КОМЕРЦІЯ

Соціальні відносини споживачів в Інтернеті, через популярність соціальних медіа стали основою для появи нової концепції під назвою соціальна комерція, яка була розроблена Девідом Бейселом (David Beisel) для позначення користувачами створеного інформаційного контенту на сайтах електронної комерції [1], і Стівом Рубелом (Steve Rubel) для включення засобів спільної роботи електронної комерції, які дозволяють покупцям отримати пораду від довірених осіб, знайти товари і послуги, а потім придбати їх [2].

Основою соціальної комерції є електронна торгівля, соціальні медіа-технології і суспільні взаємодії, також і те, щоб знайти комерційні цінності, запропоновані Web 2.0 технологіями для підприємств і споживачів, виявити соціальні конструктори і здатність підвищувати якість взаємовідносин в бізнесі, що дасть можливість впливати на соціальну поведінку споживача.

Для того, щоб впровадити стратегію соціальної комерції, підприємства можуть налаштувати її двома способами. Так, можливо інтегрувати сайт підприємства з онлайн-спільнотами, наприклад, в Facebook або Twitter. В якості альтернативи, можливо додати комерційні пропозиції для рекламування на сторінках онлайн-спільнот. Ці зміни дають можливість взаємодіяти з клієнтами, стимулювати більш глибоке розуміння їх потреб або розвивати якість відносин з клієнтами.

Соціальна комерція спрямована на надання допомоги підприємствам в досягненні наступних цілей. Так, вона допомагає підприємствам залучити клієнтів до брендів відповідно до соціальної поведінки споживачів; дає стимул для клієнтів, щоб повернутися на сайт; представляє відвідувачам платформу для обговорення бренду на сайті; та створює інформацію, необхідну клієнтам для пошуку, порівняння, прийняття рішення щодо покупки товарів в порівнянні з конкурентами.

Споживачі використовують соціальні медіа, щоб поділитися своїми знаннями, інформацією і досвідом з іншими відвідувачами в групах і спільнотах. Ці досягнення роблять споживача частиною процесу створення вартості бренду через соціальну підтримку, яку вони надають в Інтернеті. Дослідження автора свідчать, що соціальна

підтримка споживача містить інформаційні та емоційну складові, які впливають на якість відносин споживачів та бренду.

Соціальні взаємодії споживачів мають різні переваги для підприємств.

1. Споживачі приєднуються до онлайн-спільнот або використовують соціальні медіа, генерують контент про продукт або послугу. Ця інформація може підвищити якість ставлення до бренду, що призводить до збільшення лояльності. Таким чином, цінна інформація, яка створюється в Інтернеті, має багато переваг, якість відносин є однією з них. Взаємодія приваблює споживачів в процесі створення вартості бренду.

2. Якість відносин між споживачем та брендом вимірюється зобов'язаннями, прихильністю, довірою і задоволеністю, має потенціал для підвищення наміру споживача щодо соціальної комерції. Якість відносин розглядається в якості основи в маркетинговій літературі і має важливе значення для формування лояльності клієнтів; це залежить від соціальної підтримки. Таким чином, соціальна підтримка може підвищити прихильність, довіру і задоволення споживача, що призводить до підвищення лояльності клієнтів. Це ключовий висновок для підприємств, для того, щоб розроблювати стратегії соціальних медіа, створювати умови для споживачів, розвивати соціальну підтримку, що в свою чергу може підвищити лояльність клієнтів за рахунок якості відносин.

Таким чином, визначено істотну роль соціальної взаємодії споживачів на соціальних платформах, що надаються Web 2.0 в епоху соціальної комерції. Ці соціальні взаємодії створюють різні цінності для бренду або підприємства, що в свою чергу стимулює підприємства застосовувати стратегії соціальних медіа. Важливо підкреслити роль активних споживачів, і як вони можуть допомогти підприємству отримати інформацію щодо розуміння потреб клієнтів, що дасть можливість прогнозувати тренди розвитку електронної комерції і передбачати поведінку споживача в епоху соціальної комерції. Прогнозування поведінки споживача в соціальній комерції може забезпечити основу для підприємств розробляти стратегії соціальних медіа та впроваджувати нові технологічні досягнення.

Список використаних джерел

1. (The Beginnings of) Social Commerce [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://genuinevc.com/2005/12/06/the-beginnings-of-social-commerce/>

2. [Електронний ресурс]. - Режим доступу:
<https://mobile.twitter.com/steverubel>

Дугінець Г.В.,
*к.е.н., доцент, докторант кафедри
міжнародних економічних відносин КНТЕУ*

ПІДТРИМКА НАЦІОНАЛЬНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ РОЗГОРТАННЯ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

Глобалізація як посилення міжнародних взаємозв'язків і взаємозалежностей впливає на всі три ключові сфери управління на національному рівні: адміністративно-державне (політичне) управління; управління соціально-економічною сферою; управління культурно-світоглядної сферою. У кожній сфері управління є ключові області критичності, вплив на які призводить до подальшого значного впливу на стабільний розвиток окремої країни. Стратегії кольорової революції та гібридної війни, засновані на технологіях «керованого хаосу», показують свою високу ефективність по дестабілізації кожної з ключових сфер управління. В умовах глобального взаємозв'язку масштаби економіки країни, що зазнала агресії, визначають масштаби впливу результуючих змін, наслідки яких неминуче проектуються на інші держави аж до глобального охоплення.

Протягом останніх років Україна є головною метою гібридної війни, проведеної її геополітичним противником в особі РФ, що вимагає безперервного моніторингу обстановки, збору та аналізу інформації з метою вироблення кроків щодо протистояння загрозі.

Слід зазначити, що гібридна війна це така війна яка поєднує в собі кілька сфер впливу на противника: традиційна війна, мала війна, кібервійна, економічна війна тощо. Іноді «гібридна війна» розуміється як використання атак за допомогою ядерного, біологічного, хімічного зброї, саморобних вибухових пристроїв і інформаційних технологій. Поняття гібридної війни виявилось теоретично й практично найбільш придатним для визначення специфіки дій РФ, яка, поєднуючи мілітарні, квазімілітарні, дипломатичні, інформаційні, економічні засоби, не гребуючи ядерним шантажем, послідовно намагається досягти в Україні та в інших точках світу власних, не вповні зрозумілих міжнародній спільноті політичних цілей [1, с. 15].

В умовах розгортання гібридної війни Україна зіткнулася з такими основними факторами:

1. Розрив науково-технічних та оборонно-промислових зв'язків. Виходячи з цього важливим та необхідним є створення замкнутих циклів виробництва в Україні основних (базових) типів озброєння та військової техніки - шляхом як оновлення технологічної інфраструктури на існуючих, так і створення нових оборонних підприємств, в тому числі в кооперації із західними та іншими країнами.

2. Використання Російською Федерацією широкого спектру проблемних питань щодо поставок енергоносіїв в Україну, перш за все природного газу (обсяги, терміни, цінова політика, кабальні умови передоплати і оплати) - як фактор тиску на Україну, а також поставок енергоносіїв в Європу транзитом через Україну (обсяги, транзитна політика, маршрути поставки) - як фактор тиску на Європу і Україну. Основним завданням для усунення впливу даного чинника є реалізація державної енергетичної стратегії яка б враховувала ризики та невизначеності, пов'язані із транзитом російського газу після 2019 року, реінтеграцією тимчасово не підконтрольних владі України територій, а також проблеми, пов'язані із переходом на ринкове ціноутворення в рамках реалізації ПВЗВТ з ЄС.

3. Посилення торгово-економічного тиску на Україну, шляхом введення Російською Федерацією проти України продовольчого ембарго і заборони на транзит українських товарів в інші країни СНД по території Росії. Для нівелювання впливу даного чинника необхідно впровадження державної підтримки малого та середнього бізнесу з метою підвищення конкурентоспроможності українських товарів на міжнародних ринках, впровадження стандартів якості відповідно до плану реалізації ПВЗВТ з ЄС, а також активного просування української продукції на ринках Близького Сходу і Азії.

Таким чином, в результаті глобалізації та інтернаціоналізації міжнародних взаємозв'язків в глобальному геополітичному просторі політичний та економічний тиск в рамках гібридної війни може принести вагомі результати за рахунок використання фінансово-економічних важелів впливу на національну економіку. Ця обставина є методологічно значущою при подальшому виборі пріоритетів макроекономічної політики у сфері економічної та національної безпеки України.

Список використаних джерел

1. Світова гібридна війна: український фронт : монографія / за заг. ред. С24 В. П. Горбуліна. – К. : НІСД, 2017. – 496 с.

2. Hoffmann F.G. Hybrid vs. Compound War: The Janus Choice of Modern War: Defining Today's Multifaceted Conflict // Armed Forces Journal, October 2009.

Жуковська В.М.,

к.е.н., докторант кафедри менеджменту КНТЕУ

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У СТИМУЛЮВАННІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ

Задоволення потреб споживачів є ключовим драйвером, який впливає на фінансові перспективи внутрішньої торгівлі і здоров'я економіки України в цілому. Підприємства торгівлі, зважаючи на наявність стримуючих соціально-політичних факторів розвитку економіки країни та посилення глобальної конкуренції, поступово впроваджують локальні інноваційні рішення з використанням цифрових технологій. За підсумками 2016 р. оборот роздрібної торгівлі в Україні зріс на 4% у порівнянні з 2015 р. — до 1,16 трлн грн. У той же час український ринок електронної комерції демонстрував стрімке зростання [1]: товарооборот у 2016 р. збільшився на 52% — з 25 до 38,5 млрд грн. Це означатиме, що онлайн-комерція поступово поглинатиме прибуток фізичних магазинів, здійснюючи на них певний тиск. Водночас аналітики [1] прогнозують, що в 2017 році обсяги продажів цифрової торгівлі в європейських країнах становитимуть 598 млрд. євро, в 2018 році — 660 млрд. євро, в Україні цей показник у 2017 р. зросте до 50 млрд грн. Отже боротьба за розширення та лояльність цільової аудиторії споживачів вимагатиме від менеджерів підприємств торгівлі приділяти особливу увагу на формування репутаційних активностей брендів у соціальних мережах, генерувати нові підходи у взаємодії із споживачами, вибудовувати цифрову логістику у відносинах з клієнтами та партнерами.

Крім зазначеного вище, стрімкий розвиток електронної комерції стимулюватиме компанії вдосконалювати операційні процеси, переглядати концепти on та off - лайн магазинів, комплекс методів та інструментів соціального маркетингу, спрямованих на створення привабливості продуктів та послуг, що відповідають очікуванням споживачів. Експерти e-commerce відзначають, що покупці стають соціально мобільними, оскільки більша половина з них підписані на бренди в соціальних медіа. Найбільш популярними каналами для

споживчих транзакцій *Facebook, Instagram, Pinterest* та ін. Дослідження показують, що клієнтська поведінка «соціальних» покупців полягає в тому, що вони використовують зображення, які бачать на сайтах соціальних медіа, щоб надихнутися на покупку, отримати емоційне переживання та ін. Так, дані результатів дослідження (грудень 2016 р.) [1] свідчать, що 37% відвідувачів відкрили Prom.ua зі смартфонів, а кожен четвертий здійснив покупки з мобільного.

Водночас варто зазначити, що споживачі стають більш вибагливі до якості та екобезпеки товарів та послуг, технічних, ергономічних та інформаційних умов придбання товарів: їм (споживачам) не просто цікаво бути у місці здійснення покупок (будь-то он-лайн магазин чи супермаркет), де задовольняються раціональні потреби, але й отримувати емоційні враження, бездоганний дизайн та сервіс. Не менш важливим фактором ефективного використання цифрових технологій, є трансформація існуючих трудових відносин, різноманіття форм зайнятості в торгівлі, використання штучного інтелекту. Так, найбільша мережа супермаркетів в Італії *Coop Italia* відкрила магазин в Мілані, оголошений як «супермаркет майбутнього» [2]. Концепт магазину об'єднує як традиційні можливості для відтворення атмосфери місцевих ринків під відкритим небом, так і цифрові рішення, що надають інформацію про продукт, покращують навігацію магазину і втягують клієнтів у соціально реальну та віртуальну взаємодію.

Приклад успішного лідерства на ринку товарів та послуг демонструє глобальна торговельна компанія Н&М [3], яка управляє мережею з 4351 магазинів у 64 країнах, в т.ч. 35 складають ринки e-commerce. Компанія періодично, раз на два роки, трансформує концепти своїх магазинів, запускає нові бренди, інвестує кошти в аналітику цифрових даних та логістики. За 9 місяців 2016 р. продажі Н&М сягнули \$16,6 млрд., що складає приблизно третину обороту внутрішньої торгівлі України.

Отже, щоб відповідати на швидкість і темпи змін споживчої поведінки підприємствам торгівлі необхідно постійно бути на лезі управління знаннями цифрових технологій, гнучко реагувати на сервісні запити й настрої споживачів.

Список використаних джерел

1. Что ожидает украинский рынок e-commerce в 2017 году – прогнозы EVO <https://ain.ua/2016/12/16/e-commerce-v-2017-evo>

2. Первый продуктовый магазин будущего открыт в Италии/– Режим доступу:[http:// etail-community.com.ua/news/tehnologi](http://etail-community.com.ua/news/tehnologi)

3. H&M HENNES&MAURITZ AB FULL-YEAR REPORT – Режим доступу: <https://about.hm.com/en/media/news/financial-reports/2017/1/2441626.html>

Зубко Т. Л.

к.е.н., доцент кафедри економіки та фінансів підприємства КНТЕУ

СУТНІСТЬ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Питання сутності та оцінки інноваційного потенціалу підприємства досліджуються в працях багатьох вчених. [1-9] Однак недосконалість розробок у цій сфері полягає у відсутності загально визнаних критеріїв і системності оцінювання інноваційного потенціалу підприємства. В економічній літературі немає єдиного визначення поняття «інноваційний потенціал». Поняття «інноваційний потенціал підприємства» (ІПП) в літературі характеризується численними підходами і трактуваннями.

Інноваційний потенціал найчастіше ототожнюють з сукупністю різних видів ресурсів, які можуть бути задіяні у процесі здійснення інноваційної діяльності. [2, 3, 4].

Окрім цього підходу можна виокремити наступні означення, де ІПП розглядається як:

- система факторів та умов, необхідних для інноваційного процесу [3, 4, 5];

- здатність науково-практичних знань і практичного досвіду, які є у розпорядженні [4];

- складова інноваційного простору, яка включає особисті ділові якості керівників, професійну та економічну підготовку, професійні досягнення, матеріально-технічне забезпечення і визначається набором здійснюваних нововведень [3];

- ототожнення ІПП з потенціалом науково-технічним – «накопичена певна кількість інформації про результати науково-технічних робіт, винаходів, проектно-конструкторських розробок, зразків нової техніки і продукції» [2, 4];

- характеристика потоку нововведень, ефективності корпоративних НДДКР, швидкості доведення новацій до ринку,

рівня технологічного лідерства, що обумовлює «синергетику» інноваційної діяльності різних структурних підрозділів [6].

- сукупність кадрових, матеріально-технічних, інформаційних і фінансових ресурсів, які обслуговуються відповідною інфраструктурою метою реалізації нововведень [8];

- невикористані, приховані можливості накопичених ресурсів, що можуть бути задіяні для досягнення цілей економічних суб'єктів [3];

- цілеорієнтована комбінація інноваційних ресурсів та каталізаторів, які уможливають використання цих ресурсів для досягнення мети інноваційної діяльності, підвищення рівня конкурентоспроможності і стратегічного успіху підприємства [2, 3];

- це стратегія поведінки господарюючого суб'єкта по відношенню до процесу інновацій [7].

Долучаємось до думки [9], і вважаємо, що «інноваційний потенціал – це сукупність виробничих, наукових, фінансових, маркетингових, кадрових, організаційних ресурсів і можливостей, що забезпечують готовність і здатність підприємства здійснювати інноваційну діяльність при постійному удосконаленні системи управління нею з урахуванням факторів нестабільності ринкового середовища». [9]

Зазначимо, що під інноваційним потенціалом підприємства також розуміється сукупність процесів, пов'язаних із здійсненням інноваційної діяльності в поточному й стратегічному періодах, які вимагають залучення як традиційних, так і інноваційних ресурсів.

Список використаних джерел

1. Богма О.С. Сутність інноваційного потенціалу підприємства // Вісник Запорізького національного університету. – 2011. - №1(9). – С. 12 – 15.
2. Зубко Т.Л. Зміст поняття і методи оцінки інноваційного потенціалу підприємства // Т.Л. Зубко, В.Г. Андреева / Економіка. Менеджмент. Бізнес: ДУТ, Київ-2016 - №1.
3. Корнілова І. Сутність інноваційного потенціалу організації та основні підходи до його оцінки / І.Корнілова, Л. Шаповалова // Економіка. – №99-100. – С. 41-44.
4. Матросова В.О. Сучасні теоретико-методичні підходи до оцінки ефективності використання інноваційного потенціалу підприємства / В.О. Матросова, Ю.В. Гончар, К.В. Романчук // Вісник НТУ «ХПІ», 2013. - №66 (1036). – С. 86 – 96.

5. Павлова В.А.

Іванов С.В.,
д.е.н., науковий директор,
Ляшенко В.І.,
д.е.н., учений секретар,
Міжнародний центр дослідження соціально-економічних проблем модернізації та розвитку кооперації, м. Полтава

ПРО СТВОРЕННЯ ПОДІЛЬСЬКОГО НАУКОВОГО ЦЕНТРУ НАН ТА МОН УКРАЇНИ ЯК ЯДРА РЕГІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Україні у спадок від Радянського Союзу дістався значний науково-технічний потенціал, але зберегти та ефективно використати його Україна не змогла. Кількість організацій, які виконують наукові

та науково-технічні роботи, ще в 2012 р. порівняно з 1995 р. скоротилася на 245 одиниць (на 16,9%) в цілому по Україні [1]. Формування регіональних інноваційних систем в Україні буде здійснюватися навколо регіональних наукових центрів НАН та МОН України, статус яких закріплений в законі про наукову та науково-технічну діяльність. Ареали їх дії загалом співпадають з межами економічних районів (рис 1).

Рис. 1. Наукові центри України: 1 – Західний НЦ НАН і МОН України; 2 – Північний НЦ НАН і МОН України;(пропонуються: 2а – Поліський НЦ НААН та МОН України; 2б – Подільський НЦ НААН та МОН України); 3 – Північно-Східний НЦ НАН і МОН України; 4 – Південний НЦ НАН і МОН України; 5 – Придніпровський НЦ НАН і МОН України; 6 – Донецький НЦ НАН і МОН України; 7 – Кримський НЦ НАН і МОН України.

Аналіз науково-технічного потенціалу і науково-технічної діяльності в розрізі регіонів, що перебувають у сфері впливу регіональних наукових центрів НАН України, показав, що лідируюче положення займає Київ. У сфері міжнародного співробітництва найбільш активно працюють наукові організації Києва, регіонів Північно-Східного і Західного наукових центрів. Що стосується регіонів Донецького, Придніпровського та Південного наукових центрів, то вони характеризуються швидкими темпами зростання проаналізованих показників міжнародного співробітництва. Величина фінансування наукових та науково-технічних робіт не пов'язана з величиною валового регіонального продукту. Наприклад, величина ВРП р. в Києві та регіонах Донецького наукового центру була приблизно рівною до 2014 р., при тому, що величина фінансування наукових та науково-технічних робіт у

Києві в кілька разів більше. Вінницька та Хмельницька області, як представники Подільського економічного району, не входять до ареалу жодного регіонального наукового центру.

Аналіз показників результативності виконаних наукових та науково-технічних робіт підтверджує факт відсутності зв'язку між величиною їх фінансування та результативністю. Для посилення координації науково-технічної та інноваційної діяльності у Вінницькій, Житомирській, Київській, Хмельницькій, Черкаській та Чернігівській областях доцільно створити два регіональних центри на базі інститутів Національної академії аграрних наук України, філій інститутів НАН України при вишах цього регіону та вищих навчальних закладів цих областей. Так основу Поліського наукового центру НАН, НААН і МОН України можуть скласти - Інститут сільського господарства Полісся НААН (Житомир), Інститут сільськогосподарської мікробіології та агропромислового виробництва НААН (Чернігів), у Київській області - Національний науковий центр «Інститут землеробства НААН України», Національний науковий центр «Інститут механізації та електрифікації сільського господарства», Інститут картоплярства НААН, Інститут садівництва УААН, Миронівський інститут пшениці імені В. М. Ремесла НААН, Інститут розведення і генетики тварин НААН: у Черкаській області - Інститут помології імені Л. П. Симиренка НААН. До складу Подільського НЦ НААН і МОН України міг би увійти Інститут кормів та сільського господарства Поділля НААН (Вінниця) та новостворені філії інститутів НАН при вишах та інші виші цього регіону.

Список використаних джерел

1. Наукова та інноваційна діяльність в Україні / Стат. зб. / Держкомстат. – К., 2013. – 287 с.

Іванова Н.Ю.,
к.е.н., доцент кафедри економічної теорії
Національного університету «Києво-Могилянська академія»

ВИЩА ОСВІТА ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОГО КЛАСУ

Поняття «креативна економіка» все частіше зустрічається в лексиконі економістів і управлінців. На думку багатьох вчених, креативна економіка стає і буде у подальшому однією з головних форм соціально-економічного розвитку. На їх думку, формування відповідного інтелектуального середовища, усієї системи соціально-економічних стосунків буде сприяти розкриттю творчих здібностей людей, створенню ними нових творчих ідей і успішної реалізації їх в житті. Саме креативна економіка буде механізмом розкриття творчої енергії людей.

Становлення креативності в якості визначального елементу економічного життя полягає в основі неперервного процесу змін. Креативність отримала гідну оцінку завдяки широкому визнанню того факту, що саме вона – це джерело нових технологій, нових галузей, нових матеріальних благ і інших економічних переваг. Саме з цієї причини з'явилися системи, орієнтовані на стимулювання і використання креативності. Це сталося тому, що:

1. Креативність грає найважливішу роль у тому, як ми живемо і працюємо. Економіст Пол Ромер сказав, що найбільш вагомим успіхів у підвищенні рівня життя можна досягти лише завдяки «покращенню рецептів, а не збільшенню порцій» [1].

2. Креативність не обмежується технологічними інноваціями чи новими бізнес – моделями, а має багатогранний і комплексний характер. Ця якість має на увазі певний тип мислення і модель поведінки, які треба виховувати як на індивідуальному рівні, так і на рівні соціального середовища, в якому живе людина.

3. Творчий процес має не лише індивідуальний, але й соціальний характер, що потребує певних форм його організації. Однак деякі аспекти організації пригнічують креативність.

Концепція креативної економіки вперше була згадана в серпні 2000 року в журналі Business Week. Незабаром після цього Джон Хокінс детально описав глобальний вплив цього процесу в книзі The Creative Economy. Відповідно до Хокінса креативна економіка містить 15 секторів «креативної індустрії», таких як розробка програмного забезпечення, дизайн, наукові дослідження (R&D), а

також галузі, які створюють творчий продукт (наприклад, музику чи фільми). Всі ці галузі продукують інтелектуальну власність у вигляді патентів, авторських прав, торгових марок і авторських розробок.

На відміну від Хокінса, Річард Флорида, автор книги «Креативний клас. Люди, які змінюють майбутнє», визначає креативну економіку з точки зору професій, які їй притаманні. Він стверджує, що відмінна риса креативного класу полягає в тому, що його представники займаються роботою, основна мета якої - створювати значущі нові форми. Він визначає креативний клас по роду занять і розділяє його на 2 частини. Суперактивне ядро цього класу - вчені та інженери, університетські професори, поети і письменники, художники і актори, дизайнери та архітектори, а також інтелектуальна еліта сучасного суспільства. Крім ядра, до складу креативного класу входять так звані креативні фахівці, що працюють в різних областях, що вимагають освіти, знань і кваліфікації, наприклад високі технології, фінансові послуги, право, охорону здоров'я, бізнес-менеджмент [1].

Всі ці професії потребують вищої освіти, а, отже, вища освіта є одним з визначальних факторів формування креативного класу. Для того, щоб випускники ВНЗ України були креативними, необхідно змінити систему освіти і організувати її за принципами креативної економіки. Це означає, що така система має бути меншою мірою сфокусована на екзаменаційних балах і стандартах, а приділяти більше уваги активному навчанню.

Розуміючи важливість вище сказаного, на факультеті економічних наук НаУКМА на бакалаврській програмі «Економічна теорія» була введена дисципліна «Креативне мислення». Завдання дисципліни полягає у наданні знань різних методів діагностики креативності та технік її розвитку, а, також навичок використання їх в професійній діяльності і особистому житті. Після вивчення дисципліни студенти зазначають позитивні зміни у власному мисленні – творчий підхід до вирішення проблем, готовність ризикувати, впевненість в собі.

Список використаних джерел

1. Креативный класс. Люди, которые создают будущее / Ричард Флорида; пер. с англ. Н. Яцюк; [науч. ред. Р. Хусаинов]. – М.: Манн, Иванов и Фербер, 2016. – 384 с.

Іванченко Г.В.,
к.е.н., доцент кафедри менеджменту та адміністрування
Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ

Мідляр А.К.,
к.е.н., доцент кафедри менеджменту та адміністрування
Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ

ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО КЛАСТЕРУ В РЕГІОНІ

Поглиблення світових інтеграційних процесів та загострення територіальної конкуренції зумовлюють необхідність оновлення механізмів стимулювання розвитку регіонів України. Аналіз економічної літератури дає підстави стверджувати, що у сучасних теоретичних і прикладних дослідженнях регіонального управління значна увага приділяється питанням застосування кластерної форми організації регіональної економіки. Передумовою цього є те, що кластер дозволяє підвищити ефективність взаємодії приватного сектора, держави, торговельних асоціацій, дослідницьких і освітніх установ в інноваційному процесі. Він може слугувати основою для конструктивного діалогу між представниками підприємницького сектора і державою з метою виявлення проблем розвитку науки і виробництва, шляхів найбільш ефективної реалізації наявних інвестиційних можливостей і необхідних заходів державної політики, що дає поштовх до розвитку регіональної економіки, а, відповідно, і до підвищення її конкурентоспроможності. У кластерах створюються найсприятливіші умови для реалізації людського капіталу та інновацій, що, у свою чергу, забезпечує високі економічні і соціальні результати цих утворень, а також територій, на яких вони розміщуються.

Формування та функціонування кластера як складного економічного утворення потребує ефективної системи фінансового забезпечення, що надасть можливість забезпечити безперебійну діяльність учасників кластера, а в перспективі – розширити їх виробничі фонди. Планування та реалізація концепції фінансування кластера містять наступні пункти: визначення структури витрат; фінансове планування у вигляді середньострокового прогнозу прибутків та витрат кластеру; визначення потреби у фінансуванні / капіталі; запровадження ефективної системи звітності; запровадження системи моніторингу. Основні джерела фінансування для кластерів можна поділити на дві групи: фінансування за рахунок державних фондів сприяння розвитку кластера та недержавне фінансування (рис. 1).

Рисунок 1 – Основні джерела фінансування кластерів (систематизовано на основі [1; 2])

Отже, основними проблемами, які виникають у процесі фінансування кластерів, є: перевищення фактичних витрат над запланованими; перевищення потреби у капіталі над запланованим обсягом ресурсів; під час фінансового планування не закладено достатній запас ліквідності; неточне планування строків при визначенні потреби у коштах та при наданні коштів; неправильно порахований розмір членського внеску учасників кластера; невірна оцінка платіжної дисципліни потенційних клієнтів кластера; відсутність ефективної системи звітності, відсутність системи моніторингу за використанням фінансових ресурсів кластера.

Список використаних джерел

1. Алешин М. Интеграция фиктивного и реального капитала в финансово-промышленных группах и холдингах / М. Алешин // Маркетинг. – 2004. – № 3 (76). – С. 17-27.

2. Соколенко С. І. Проблеми і перспективи посилення конкурентноздатності економіки України на основі кластерів / С. І. Соколенко // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Кластери та конкурентоспроможність прикордонних регіонів : Збірник наукових праць / Відп. ред. Є. І. Бойко. – Львів : Ін-т регіональних досліджень, 2008. – Вип. 3 (71). – С.18-30.

3. Іванченко Г. В. Розробка кластерної моделі розвитку регіону: методологічний підхід // Ефективна економіка. – 2013. – №. 5.

Ігнатова Ю.В.,

*к.е.н, доцент кафедри економіко-математичного моделювання
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені
Вадима Гетьмана» (м. Київ, Україна)*

Рудик Н.В.,

*к.е.н, асистент кафедри фінансів
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені
Вадима Гетьмана» (м. Київ, Україна)*

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ І ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ СТАРТАПІВ

Стан та перспективи стартап-технологій за останні роки в світі та в Україні зокрема, займає чільне місце серед економічних досліджень. Останнім часом свої корективи щодо перспектив впровадження стартап-технологій, накладає також і економічна ситуація в Україні, що призводить до скорочення (згорання) інвестиційних активів та інші фактори. Проте реалії 2015-2017 років показали, що потенціал українських та світових стартапів достатній для боротьби з кризовими явищами.

Проаналізувавши ряд літературних джерел [1-2], сформулюємо просте та чітке визначення стартапу. Так, на нашу думку, стартапом може називатись як окремий інноваційний проект, так і підприємство (середнє або мале), яке створене для його реалізації. Тому великі надії на покращення економічного становища покладають на розвиток саме таких малих інноваційних підприємств. Однак, не можна залишати без уваги і той факт, що для закордонних інвесторів стартапом може вважатись лише певна стадія розвитку малого або середнього бізнесу, як повноцінного майбутнього лідера ринку. Зрозуміло, що зазначена стадія характеризується певним ступенем ризику, який має бути врахований інвесторами під час моделювання оцінки інвестиційної привабливості проекту.

Фінансові ресурси більшості стартапів в українських реаліях й досі представляють собою власні фінансові ресурси їх засновників. Безперечно це зумовлено економічною та банківською кризою останніх років, низькою якістю кредитних портфелів банків та відсутністю вільних ресурсів для інвестування. В цей же час зовнішні інвестори, зокрема з країн Європейського Союзу, сьогодні пропонують ряд фінансово-кредитних інструментів у двох напрямках: участь в капіталі (Equity Programmes), кредитування та надання гарантій (Guarantees & Debt Programmes). Виходячи із розуміння стартапу як стадії розвитку потенційного лідера ринку, сьогодні найбільш доступними є такі фінансово-кредитні інструменти як: EaSI (Employment & Social Innovation), InnovFin Venture Capital, InnovFin Fund-of-Funds, Cultural and Creative Sector Guarantee Facility, COSME Loan Guarantee Facility, SME Initiative, InnovFin SME Guarantee, COSME Equity Facility for Growth.

При залученні зовнішніх ресурсів важливим завданням стає визначення стартапу інвестиційно привабливим, особливо за умови його інноваційності. В свою чергу засновники мають переконати потенційного інвестора в тому, що їх проект буде платоспроможним. При цьому ключовими показниками інвестиційної оцінки стартапу є виручка від реалізації та собівартість. Якщо інформація про собівартість є складовою бізнес-плану та результатом чітких, заздалегідь визначеними вхідними даними, то виручка від реалізації залежить від кількості клієнтів та доходу від одного клієнту, незалежно від того працює стартап в сфері “B-to-B” чи “B-to-C”.

Моделювання оцінки інвестиційної привабливості стартапу реалізується через ряд економічно обґрунтованих показників (зазначених вище). Водночас відсутність статистичної бази (в західній літературі – історична база) є характерною рисою переважної більшості малих інноваційних підприємств. Отож, для того щоб оцінити інвестиційну привабливість стартапу доцільно використовувати базу даних аналогічного за напрямом підприємства, тобто використовувати метод аналогій. Умовою ефективної реалізації даного методу є наявність систематизованої за напрямками бази релевантних прикладів. За даних умов доцільним є використання дескриптивних методів оцінки інвестиційної привабливості стартапу.

Список використаних джерел

1. Ігнатова Ю.В., Даценко Н.В., Поліщук Є.А. Моделювання потенціалу малих інноваційних підприємств / Ю.В. Ігнатова, Н.В.

Даценко, Є.А. Поліщук // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – №1. — с. 23 – 28.

2. Мельник А. Специалист по инвестициям Мэтт Огаз: Вложения в стартапы нужно оценивать с помощью математики [Электронный ресурс] / А. Мельник. — Режим доступа: <https://vc.ru/p/venture-capital>

Каменецкая Е.М.

старший юрист, ООО «Лайнс Груп»

ЗАЩИТА ПРАВ НА ПРОГРАММНОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ

Актуальность темы определена тенденцией активного развития сферы IT-технологий как в Украине, так и в мире в целом. Цифровые технологии входят практически во все сферы нашей жизни и сопровождают нас на каждом шагу.

В докладе мы постараемся раскрыть несколько вопросов, которые наиболее часто возникают при создании программы. Среди них – как получить права на программу, что охранять, как охранять, как четко идентифицировать произведение, какие риски возникают при разработке или приобретении прав на программное обеспечение при получении/передаче, рассмотрим особые положения договоров о передаче авторских прав.

Создание продукта физическим лицом и юридическим лицом – когда возникает авторское право? Как его передать?

Основные моменты возникновения и охраны авторских прав. Имущественные права автора – подводные камни при создании программного обеспечения.

Какие элементы программы могут подлежать охране, и в какой способ. Как быть с защитой информации, материалов и персональных данных.

Какие элементы программы охраняются авторским правом. Получение патента на программу, возможно ли это? Уместно ли применять регистрацию знаков для товаров и услуг.

Передача авторских прав на программное обеспечение – на что стоит обратить внимание. Что получать/передавать – авторские права или лицензию на их использование. Как быть, если в договоре применены понятия передача лицензии и передача авторских прав.

Идентификация произведения – важный момент при передаче авторских прав.

Положения, которые должны быть предусмотрены в договоре на передачу авторских прав. Что включать, а без чего можно обойтись.

С какими рисками можно столкнуться при получении авторских прав на программное обеспечение. Как их избежать.

Особые положения договоров о передаче авторских прав. Что можно предусмотреть и какую выгоду получить.

Камінська О.В.,

*к.е.н., голова циклової комісії туристичного обслуговування,
Тульчинське училище культури*

НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ ДОВГОСТРОКОВОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Рівень науково-технічного прогресу в сучасному світі є одним із важливих показників не лише соціально-економічного, технологічного розвитку країни, але й основним ресурсом її економічного зростання та визначає місце країни в світовій економіці.

Економічне зростання розглядається як необхідна складова частина й одна з найважливіших характеристик сталого економічного розвитку та як одна з головних макроекономічних цілей держави, досягнення якої зумовлене необхідністю випереджаючого зростання національного доходу в порівнянні із зростанням чисельності населення для підвищення рівня життя і матеріального добробуту [1].

Держава, як головний суб'єкт управління, визначає стратегічні і поточні завдання у сфері інноваційної діяльності, формує довгострокову і поточну інноваційну політику. Метою довгострокової державної інноваційної політики є:

- визначення державних пріоритетів інноваційного розвитку;
- пряме державне фінансування важливих інноваційних проектів для реалізації програм структурної перебудови економіки ;
- підтримка нових конкурентоспроможних наукоємних галузей та виробництв;
- формування єдиного науково-технологічного простору;
- здійснення сприятливої кредитної, податкової і митної політики у сфері інноваційної діяльності, яка б створювала відповідні мотиваційні преференції у підприємницькому середовищі;
- створення умов для збереження, розвитку і ефективного використання вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу;

підтримка високого суспільного статусу всіх учасників інноваційного процесу;

формування нормативно-правової бази у сфері інноваційної діяльності;

пряме державне фінансування розвитку сучасної інноваційної інфраструктури;

регулювання інноваційної діяльності в регіонах;

сприяння міжнародній науково-технічній кооперації.

Довгострокова інноваційна політика спрямована на створення умов для загального соціально-економічного розвитку країни на інноваційній основі через прямі і непрямі інструменти економічного впливу, на формування економічної системи нового типу, так званої техноекономічної системи, в якій функціонування механізмів господарювання сучасної змішаної економіки безпосередньо пов'язане з впливом системи технічних і соціальних нововведень. Основними маркерами оцінки ефективності такої системи можуть бути статистичні критерії Європейського інноваційного табло, що містить сім методологічних кроків, щодо інноваційної політики, які мають надихнути на розробку, реалізацію і практичне втілення реформ у системі науки, технологій та інноваційної діяльності (SSTI):

1. Реалізації реформ, спрямованих на підвищення ефективності та впливу.

2. Наука в Україні повинна забезпечувати переваги та вигоди для суспільства та економіки.

4. Застосування передового досвіду та використання можливостей забезпечення економічного зростання на основі інновацій.

5. Інституційна перебудова державних установ та вдосконалення принципів їх фінансування.

6. Інтернаціоналізація наукового простору та якості платформи для реалізації її національних реформ.

7. Відповідальність уряду та інформованість суспільства про розпочаті реформи та їхні результати [2].

Таким чином, визнання провідної ролі науково-технічної сфери в становленні і зміцненні господарства ставить на перший план необхідність розроблення та реалізації активної інноваційної політики, здатної концентрувати національні ресурси та зусилля на пріоритетних напрямках науково-технічного та соціально-економічного розвитку.

Список використаних джерел

1. Федулова Л. Перспективи інноваційно-технологічного розвитку промисловості України // Економіка України. – 2008. – № 7. – С. 24-36.

2. Трубіна М. А. Європейське інноваційне табло як генералізований показник інноваційного розвитку країни: Україна і ЄС / М. А. Трубіна // Актуальні проблеми державного управління. - 2013. - № 1. - С. 370-377.

Кам'янецька О.В.,

к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин КНТЕУ

Донченко О.О.,

к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин КНТЕУ

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОПК УКРАЇНИ ТА ВІЙСЬКОВО-ТЕХНІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО З КРАЇНАМИ- ЧЛЕНАМИ НАТО

Оборонно-промисловий комплекс (ОПК) України є досить потужною і високотехнологічною галуззю економіки України, при тому, що протягом останнього десятиліття український ОПК працював переважно на зовнішній ринок через відсутність фінансування внутрішнього попиту. Результатом відсутності стратегічного планування чинників посилення обороноспроможності українського війська та відповідної політики у секторі ОПК стало фактичне роззброєння армії та значна залежність ОПК та суміжних галузей від кооперації з РФ. В умовах розгортання збройного конфлікту на Сході із залученням російського ОПК до підтримки терористичних утворень ДНР та ЛНР керівництво України поступово трансформує політику щодо розвитку ОПК: скасовано українсько-російські програми виробничої кооперації у секторі ОПК, збільшено фінансування як армії в цілому, так і розробки та виробництва озброєння, амуніції, військової техніки, тощо. Разом з тим спостерігається невизначеність позицій влади щодо напрямків реформування та моделі функціонування сфери ОПК України, яка в умовах військової загрози та відмови з боку західних партнерів надати летальну зброю стає визначальною у підтриманні національної безпеки та збереження державного суверенітету.

Поставки озброєння та військової техніки на зовнішні ринки упродовж останніх двох з половиною десятиліть сприяли не тільки притоку валютної виручки в Україну, а й збереженню та технологічному розвитку сектору ОПК і машинобудування. Постачання зброї та військової техніки є основною статтею валютного доходу у воєнній сфері, разом з тим важливими для України є надання послуг та здійснення робіт з ремонту та модернізації військової техніки та цільової «Програми розвитку промисловості України на період до 2017 року», яка передбачає, що саме підприємства ОПК, враховуючи їх високий науковий і технологічний потенціал, найближчим часом мають стати осередками розвитку високотехнологічної конкурентоспроможної продукції цивільного профілю, частка якої складе 70-75% загального обсягу виробництва ОПК. Велике значення має державне стимулювання розвитку широкої кооперації вітчизняних виробництв такої продукції з високотехнологічними фірмами і альянсами з-за кордону – США, Європи, Японії [3].

Україна має досить потужний потенціал з виробництва різноманітної військової техніки, приладів, окремих вузлів та амуніції. Разом з тим, з огляду на масштабні завдання з підвищення обороноспроможності війська, постає питання щодо завантаження потужностей ОПК в умовах недостатнього фінансування закупки військової техніки для потреб оборони України та закриття ринку РФ. Особливо гостро стоїть проблема для підприємств, що спеціалізуються на виробництві окремих вузлів та деталей на експорт (звісно, в першу чергу до РФ), оскільки перспективи поставки на нові ринки такої продукції виглядають на даний час проблематично. Не менш важливим є розвиток імпортозаміщення та налагодження виробництва зброї і техніки, що традиційно в Україні не вироблялась [1,3].

Україна уклала двосторонні договори про військово-технічне співробітництво (ВТС) та взаємну охорону інформації із значною кількістю країн НАТО та має більш ніж 15-річний досвід ВТС з країнами-членами НАТО і ЄС. У травні 2015 р. уряд припинив дію угоди про військово-технічне співробітництво з Росією від 26 травня 1993 р. У зв'язку з припиненням співпраці у сфері ОПК з Росією, Україна потребує диверсифікації іноземних джерел постачань оборонних технологій і озброєнь для вирішення потреб переозброєння та підвищення обороноздатності ЗСУ. Збільшення державного оборонного замовлення надає можливість Україні брати участь у створенні спільних виробництв і багатонаціональних проектів із західними партнерами. При цьому необхідною умовою для нарощування ВТС та залучення передових оборонних технологій є забезпечення базових умов, що включають:

захист прав інвесторів, інтелектуальної власності, акціонування та реструктуризацію значної частини підприємств ОПК тощо [1].

На сучасному етапі ОПК є критично важливим для країни як з точки зору підтримання національної безпеки, так і сприяння інноваційному розвитку економіки в цілому. У зв'язку з цим реформування роботи ОПК є невідкладним завданням національного порядку денного. Станом на сьогодні сектор ОПК перебуває у стані ситуативної адаптації до зовнішніх та внутрішніх викликів. З огляду на це, робота галузі є неефективною та не використовує потенціал, що зберігся від радянських часів. Україна має досить значні потужності ОПК, які можуть забезпечувати виробництво високотехнологічної та сучасної зброї [5].

Список використаних джерел

1. Національний інститут стратегічних досліджень: «Можливості оборонно-промислового комплексу України в системі національної безпеки». Аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/251/>

2. Клименко І. Український ОПК в очікуванні реформування: стан та перспективи/ І.Клименко, В.Ємець, С.Таран// «Нова Україна інститут стратегічних досліджень».-2015.-с.3-5.

3. Слободяник С.П. Український оборонно-промисловий комплекс у системі міжнародних економічних зв'язків /С.П. Слободяник// Проблеми підвищення ефективності інфраструктури : зб. наук. Пр.-2014.-№38.-с. 97.

Клименюк М.М.,

д.е.н., професор, зав. кафедри менеджменту Таврійського національного університету імені В.І.Вернадського

Бай С.І.,

д.е.н., професор, зав. кафедри менеджменту КНТЕУ

Безус А.М.,

к.т.н., доцент кафедри менеджменту КНТЕУ

ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ МЕНЕДЖМЕНТУ

В науковій літературі за останнє сторіччя представлено багато шкіл та підходів щодо розвитку теорії менеджменту [1]. Вклад кожного підходу в теорію менеджменту може оцінюватись за різними

ознаками. На даний час в літературі не існує загальноприйнятого критерію оцінювання рівня кожної школи чи підходу. В зв'язку із цим обґрунтування критерію має важливе значення для подальшого розвитку теорії менеджменту [2]. Кожна система має певну мету. Вона складається з двох підсистем: об'єкта та органа управління. Об'єкт володіє виробничим потенціалом, який, як правило, є достатнім для досягнення мети організації. Але для його ефективного використання має бути подолана невизначеність поведінки об'єкта, без ліквідації якої неможливе раціональне функціонування системи. Властивістю органа управління є наявність потенціалу щодо переробки інформації та розв'язання задач управління. Саме ця властивість призначена для ліквідації невизначеності функціонування об'єкта.

В зв'язку із цим за важливою критерієм рівня теорії менеджменту приймаємо ступінь ліквідації невизначеності, який ця теорія може забезпечити. Припустимо, деякий об'єкт для досягнення своєї мети має подолати певну невизначеність. Нехай ця невизначеність полягає у тому, що існує множина невідомих величин (змінних), без знаходження яких об'єкт не може рухатись в напрямі досягнення мети. Аналіз сучасної теорії менеджменту за цією ознакою дозволяє дійти висновку щодо обмежених можливостей теорії у напрямі ліквідації невизначеності об'єкта. Низький ступінь зменшення невизначеності поведінки об'єкта є ознакою кризи теорії.

Невідомі величини, що характеризують невизначеність певної частини об'єкта за певний період, згрупуємо у відповідні підмножини. Кожну з цих підмножин назвемо задачею управління. Задача призначена для знаходження відповідних невідомих змінних з метою ліквідації невизначеності даної частини об'єкта. Таким чином, для опису невизначеності як кожної частини, так і всього об'єкта в цілому необхідно представити повну множину (перелік) задач управління організацією. Для того, щоб повністю описати невизначеність об'єкта кожна задача має відображати ознаки керованого процесу, виробничого підрозділу, де він протікає, фази управління та відповідного періоду.

Позначимо задачу управління S_{klpt} як сукупність невідомих величин щодо результатів протікання процесу k у виробничому підрозділі l відповідно до фази p процесу управління за період t . Кожна задача управління S_{klpt} – одинична чарунка простору управління, місце якої визначається конкретними координатами по кожній з осей. Осями координат є виробничий процес k , підрозділ організації l , фаза управління p та період часу t . Повна сукупність

задач представляє чотирьохвимірний дискретний простір системи управління організацією, модель якого має вид [3]:

$$S=\{k \in (1,2,\dots,K); l \in (1,2,\dots,L); p \in (1,2,\dots,P); t \in (1,2,\dots,T)\},$$

де k, l, p, t – осі координат простору управління;

K, L, P, T – найбільші значення координат за відповідними осями.

Декомпозиція системи управління за чотирма ознаками дала можливість виявити множину задач системи управління організацією, кількість яких дорівнює $M(S)=K \times L \times P \times T$. Кожній задачі властива своя невизначеність. Її подолання потребує формування із універсальної множини невідомих змінних підмножин для кожної задачі.

Розв'язання задач визначить значення невідомих змінних, а отже, використання їх у практичній діяльності ліквідує чи суттєво зменшує невизначеність об'єкта на шляху до досягнення поставленої мети.

Список використаних джерел

1. Laurie J. Mullins. Management and Organisational Behaviour. - London: Pitman Publishing, 2016. – 680 p.

2. Безус П.І. Фактори впливу на формування та реалізацію інноваційної стратегії підприємства / П.І. Безус, А.М. Безус // Науковий вісник. Серія «Економіка». Вип. 1, 2014. - К.: ВПЦ АМУ, 2014. –с. 61-69.

3. Клименюк Н.Н. Доказательный менеджмент: введение в теорию [Текст]: монография / Н.Н. Клименюк, А.Н. Безус - К.: АМУ, 2015.- 272с.

Коваль О.М.,

*к.ю.н., доцент кафедри господарського права
Київського національного університету технологій та дизайну*

ДЕЯКІ ПРАВОВІ НЕДОЛІКИ ПАТЕНТНОГО ЗАХИСТУ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ: ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Специфіка захисту патентних прав виявляється у можливості використання не лише судової але й адміністративної форми захисту цивільних прав та формул на винаходи. При цьому остання, досудова форма, можлива виключно у випадках, передбачених законом.

У міжнародній патентній практиці діють три системи побудови формул на винахід: європейська (німецька), американська та британська[1].

При розгляді у суді справ, пов'язаних із порушенням прав, у першу чергу, проводиться аналіз опису винаходу та додані до нього креслення, у другу, – виявляють загальний винахідницький задум [2, с. 163].

Важливою умовою формування ринку іновацій, є формування діючої патентної системи, що пов'язано з наступними необхідними чинниками:

1. В силу природи патенту, всі компанії, позбавлені доступу до використання захищеного їм об'єкта інтелектуальної власності, змушені нести додаткові витрати на придбання ліцензії, або відмовлятися від використання відповідної технології, або інвестувати в проведення досліджень «оминаючи» існуючий патент.

2. У разі наявності істотних юридичних наслідків порушення патентного законодавства і великих судових витрат (типово для США і Європи), створюється можливість стратегічного використання патентів. Одним з найбільш яскравих прикладів такої практики є поведінка «патентних тролів».

При цьому число патентних тролів серед ініціаторів судових суперечок з приводу порушення патентних прав дуже велике. За даними David Worthington, що досліджували число таких справ в США за допомогою бази даних Lex Machina, воно становить близько 30% всіх позовів про порушення прав інтелектуальної власності.

3. Низька якість патентної експертизи. В наслідок недосконалості експертизи отримати патент можна і на реальну, і на «порожню» технологію. Однак, в першому випадку потрібні інвестиції в створення технології, а в другому досить лише заповнити папери на отримання патенту і створити «опис» технології.

Проблема негативного відбору виникає внаслідок нездатності здійснити грамотну експертизу проектів, захищених патентами. Підтримання великого штату висококваліфікованих патентних експертів суттєво підвищить витрати на проведення експертизи, збільшивши, таким чином, тиск на інноваторів.

4. Ризики, що виникають внаслідок можливості використання патенту як гарантії здійснення «першого кроку» інвестиції, без фактичного здійснення

Такий вид стратегічного використання патентів практикується в Японії, де фірми використовують патентування як «сигнал» для фірм-конкурентів про розподіл ринку, що призводить до зниження конкуренції та погіршення становища споживачів.

Таким чином, на підставі наведеного аналізу можна зробити висновок, що особливості патентної експертизи, судового порядку патентного захисту і преференцій для «вузьких» патентів призводять до специфічних збоїв на ринку інновацій.

Список використаних джерел

1. Supotnitskiy M.V. Formula izobreteniya [Patent claim]. Vedomosti Nauchnogo tsentra ekspertizy sredstv med- itsinskogo primeneniya – Bulletin of the Expertise Scientific Center of Medical Products, 2013, no. 1, pp. 41-44. Available at: <http://supotnitskiy.ru/stat/stat114.htm> (Accessed 11 March 2014).

2. Марченко Н. В. Механізм цивільно-правового захисту прав патентовласника на основі формули винаходу / Н. В. Марченко // Наука та прогрес транспорту. Вісник Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту, 2014, No 3 (51) – С. 160-173.

3. Boldrin M., Levine D. K.: “Against Intellectual Monopoly”, Cambridge University Press (United States), 2008

4. Моїсеєнко, Т. Є. Ресурсне забезпечення інноваційної діяльності підприємств / Т. Є. Моїсеєнко, С. В. Войтко. – К. : Альфа реклама, 2014. – 159 с.

Короп І.І.,

аспірант кафедри економіки та фінансів підприємства КНТЕУ

ПЕРСПЕКТИВИ СТАНОВЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ НА ЗАСАДАХ БЮДЖЕТУВАННЯ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Формування та використання ефективної системи управління наразі є запорукою успішної діяльності вітчизняних підприємств. Так отримання сталого високого рівня прибутку, оптимізація структури витрат, формування гармонічної структури капіталу, завоювання нових ринкових ніш та дотримання високого рівня конкурентоспроможності повинні бути поєднані в одну систему, яку можливо контролювати, координувати, змінювати відповідно до аналізу внутрішнього та зовнішнього середовищ підприємства. Зв'язною ланкою між даними параметрами виступає саме управління на основі бюджетування, яке формує основу підприємства та

відповідає за дотримання цільових результатів на оперативному та тактичному рівнях. Завдяки цьому бюджетне управління зарекомендувало себе як ефективний інструмент, який використовують і наші вітчизняні підприємства. Проте більшість починають впроваджувати дану систему без формування чітких завдань та цільових умов, які повинно виконувати бюджетування і, які є основою та запорукою ефективної діяльності підприємства.

Так визнається, що «система управління на основі бюджетування займає в системі управління підприємством ключове місце: саме бюджетування відповідає за реалізацію стратегії, результативність, економічність і ефективність поточної господарської діяльності»[1]; постановка бюджетного управління не є «самоціллю, а здійснюється з метою підвищення якості управління компанії, за рахунок якої неминуче підвищуються і фінансові показники діяльності» [2, с. 78].

Джерело [3, с. 145] зазначає, що алгоритм розробки бюджетування повинен включати наступні стадії, а саме: постановка цілі; визначення учасників процесу (безпосередніх керівників, виконавців, зацікавлених співробітників); опис поточної ситуації та/або наявних проблем з використанням сучасних методик; визначення заходів роботи для учасників бюджетування; створення графіку та плану робіт; внесення змін та доповнень у систему мотивації на підприємстві.

В цілому значення бюджетування для господарських суб'єктів полягає в наступному [4, с. 12]:

- виступає інструментом формування стратегічних цілей у вимірювані фінансові показники;
- втілює в життя задані параметри економічного розвитку підприємства на основі наявних ресурсів;
- надає чіткий аналіз життєздатності проекту/фінансово-господарської діяльності в розрізі поточних умов зовнішнього середовища;
- виступає механізмом залучення зовнішньої фінансової підтримки від потенційних інвесторів та кредиторів.

Отже, управління на засадах бюджетування впливає на різні сфери та рівні діяльності підприємства. Досягнення стратегічних цілей за рахунок виконання поставлених завдань та програм дій на тактичному та оперативному рівнях, формування системи інформаційного забезпечення, організація фінансово-господарської діяльності виступають основою бюджетування та демонструють, що її впровадження та використання здатне змінити класичну систему

управління, що присутня на наших підприємствах та адаптувати її до умов невизначеності та непостійності.

Список використаних джерел

1. Чугунов И. Технология бюджетного управления "Как надо" эффективностью компании // [Электронный ресурс]: режим доступа <<http://consulting-chii.com.ua/page/text/name=finances-4>>.

2. Агапов М. Бюджетное управление – что это? / М. Агапов // Современные технологии управления. – 2010. – №10. – С. 78-80.

3. Алексеева Е.Ю. Современный подход к определению сущности бюджетирования, его содержания и места в системе управления предприятием / Е.Ю. Алексеева // Экономические науки. – 2011. – № 7(80). – С. 143-145.

4. Шевчук И.Б. Бюджетирование производственно-финансовой деятельности / И.Б. Шевчук. – Влгд.: Изд-во ВолГУ, 2002. – 94с.

Кудирко Л.П.,

к.е.н., профессор кафедры

міжнародних економічних відносин КНТЕУ

ІННОВАЦІЙНА СКЛАДОВА ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА

За останній рік глобальна економіка опинилася перед низкою де-стабілізаційних тенденцій, одна із яких стосується того, що сформовані багаторічною практикою попередніх періодів моделі стратегічних відносин між країнами, зокрема у форматі ЄС, Транс-Тихоокеанського партнерства(ТТП), трансформуються або припиняють своє функціонування. Зокрема, нова адміністрація США на чолі з Д.Трампом має намір повністю закрити вірогідно найамбітніший мегапроект останнього десятиліття щодо формування трансконтинентальної зони вільної торгівлі та трансферу капіталу для країн-учасниць - Транс-Тихоокеанське партнерство. Це пропри те, що попередня адміністрація Б.Обами розглядала його в якості ядра нової геополітичної стратегії США, націленої на утримання Сполученими Штатами лідерських позицій в світі та Азійсько-Тихоокеанському регіоні (АТР), яка дозволить їм стати центром інтеграції всіх економік цього регіону і об'єднати країни на своєму ринку.

Перегляд з боку США місця і ролі країн АТР в системі стратегічного партнерства, і у першу чергу, у сфері транскордонного обміну факторами виробництва та торгівлі має своє підґрунтя, яке варто шукати у площині нагальних завдань. Зокрема мова йде про посилення глобальної конкурентоспроможності економіки США, серцевиною якої має стати лідерство у інноваційній сфері. Зміни, що торкнулися американської економіки, починаючи з 90-х рр. ХХ ст. щодо розширення сектора послуг на тлі стрімкого скорочення частки промисловості, великомасштабного виведення промислових виробництв за кордон, зниження міжнародної конкурентоспроможності продукції відповідних галузей, стали основними факторами, що підірвали інноваційний потенціал країни, хоча, за висловлюванням професора Гарвардського університету Лоуренс Саммерс у нещодавній статті [*The Financial Times*](#), не єдиними[1]. Зменшення робочих місць в реальному секторі економіки США протягом декількох десятиліть було дійсно вражаючим - від приблизно однієї третини працівників в загальній кількості робочих місць в шістдесяті роки до відповідно близько однієї десятої - в даний час [2]. Частка обробних галузей промисловості в ВВП США тільки за період з 1990-го по 2009 рік знизилася з 17-ти до 11%. Разом з тим треба відзначити, що за три роки - з 2009 по 2012 – у промисловому секторі США вдалося дещо зламати цю тенденцію.

Головними причинами, що спонукають США до згортання стратегії виведення виробництв з країни та фактичного скорочення масштабів торговельно-економічних та інвестиційних зв'язків на рівні бізнесу між США та країнами ТПП, є, як зазначалось вище, амбітні плани щодо активізації інноваційної складової в економічному розвитку США через відродження промислових виробництв та поновлення, за образним висловлюванням нинішнього американського лідера, «колишньої величі Америки». Аргументами на користь такого механізму повернення статусу інноваційного лідера для США є наступні.

По-перше, саме галузі обробної промисловості і, перш за все, машинобудування і верстатобудування, найбільшою мірою продукують розвиток високих технологій та інновацій, так як максимально сприйнятливі до них. Тому посилення національної промислової бази повинно надати сприятливий ефект на подальший розвиток дослідницького сектора, що, в свою чергу, буде стимулювати інтенсифікацію зростання в ній інноваційної складової. Це призведе до збільшення частки доданої вартості в вироблених товарах і послугах, що сприятиме зростанню їх міжнародної

конкурентоспроможності. На даний момент близько 60% вкладень приватного сектора в R & D (НДДКР) в країнах-інноваційних лідерах пов'язано саме з промисловим сектором.

По-друге, розвиток потужної індустріальної бази вимагає наявності ринку відповідної висококваліфікованої робочої сили. Це стимулює розвиток людського капіталу та ринків праці.

По-третє, розвиток базових промислових секторів, найбільш сприйнятливих до інновацій, сприяє зростанню високотехнологічних розробок в суміжних галузях промисловості.

По-четверте, зростання виробництва високотехнологічної продукції відкриває нові можливості для експорту і дозволяє розраховувати на те, що США зможуть краще конкурувати на цьому напрямку з іншими країнами, у т.ч. країнами Південно-Східної Азії.

Вихід США з ТТП, яке було інструментом реалізації торговельної політики та економічної стратегії США в АТР, створює новий вимір та виклики як для держав цього регіону, так і інших країн-конкурентів.

Список використаних джерел

1. [Lawrence Summers](#). Revoking trade deals will not help American middle classes [Electronic resource] - Mode of access: [://www.ft.com/content/cd4e8576-e934-11e6-967b-c88452263daf](http://www.ft.com/content/cd4e8576-e934-11e6-967b-c88452263daf)
2. Stiglitz J. The Price of Inequality. — 2013, June, 21[Electronic resource] - Mode of access: www.vanityfair.com/joseph-stiglitz-the-price

Кудін Б.П.,
*к.е.н., доцент кафедри менеджменту
та міжнародних економічних відносин,
Інститут управління, економіки та природокористування
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*

РОЗВИТОК СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЯМИ

Інноваційний шлях розвитку України у великій мірі залежить від всебічного інноваційного розвитку як на державному рівні, так і на рівні підприємств. Для підвищення ефективності інноваційних рішень необхідно мати якісні системи управління як на рівні держави, окремих галузей виробництва і територіальних утворень, так і на рівні

підприємств. Ефективність систем управління інноваційними процесами визначається багатьма факторами: принципами і методами управління, функціями та відповідними завданнями управління, які реалізуються системою, організаційною структурою управління інноваційними процесами та іншими факторами.

Таким чином, створення науково побудованої системи управління інноваційними процесами є важливою і актуальною проблемою. Формування структури системи інноваційного управління необхідно здійснювати з позицій функціонального підходу, шляхом переходу від функцій системи до її структури. Функції, що утворюють процеси в системі, є її змістом, структура ж – її формою. Тому необхідно починати з визначення функціонального призначення системи й відповідних специфічних функцій елементів, способу їхньої реалізації та ступеня агрегування. Структура може бути визначена в результаті вирішення всього цього комплексу питань.

Після визначення функцій управління, які мають бути реалізовані в системі управління інноваціями що проектується, визначаються відповідні підсистеми і задачі управління. У зв'язку з цим завданням виникає проблема розподілу задач управління між структурними підрозділами і безпосередніми виконавцями.

Проблема оптимізації процесу розподілу і перерозподілу задач управління між підрозділами і виконавцями набуває все більшої актуальності. Вирішення цієї проблеми швидкого реагування на виклики сучасності можливе тільки на основі використання комп'ютерних технологій, що в свою чергу потребує формалізації постанови задачі і розробки алгоритму її вирішення.

Для формалізованого опису задачі управління найбільш адекватним є апарат теорії множин, а для формалізації опису взаємозв'язків задач управління і розподілу їх між підрозділами та виконавцями системи управління є теорія графів.

Виходячи з цього, будемо розглядати систему управління інноваціями як ієрархічну структуру, що складається з певних функціональних підсистем, які реалізують певну сукупність задач управління. Мережа із задач управління і зв'язків між ними утворює функціональну структуру системи. Формалізований процес формування функціональної структури базується на ідентифікації ознак показників, які відносяться до входів та виходів різних задач управління, і може бути реалізований за допомогою комп'ютерної техніки. Зв'язки задач управління представляються у вигляді певної множини дуг графа, вершини якого утворюються відповідними задачами управління. Графу відповідає квадратна матриця відстаней,

елементами якої є відстані між вершинами (задачами), і ці відстані визначаються як кількість ребер (дуг), що утворюють найкоротший шлях між двома вершинами.

Оптимальним будемо вважати такий розподіл задач управління, при якому задачі, що реалізуються підрозділом або співробітником, максимально пов'язані між собою та мінімально пов'язані із задачами інших підрозділів, що забезпечує реалізацію принципу найменшої взаємодії. Виходячи з цього, потрібно розбити граф, який моделює функціональну структуру системи управління, на задану чисельність підграфів таким чином, щоби відстані між вершинами кожного з підграфів були мінімальними, а між вершинами різних підграфів – максимальними.

Для здійснення зазначеного розбиття графа, потрібно визначити мінімальний діаметр підмножини при якому таке розбиття можливе. Діаметр множини визначається як максимальна відстань між елементами множини. Діаметр, який відшукується, знаходиться у межах, що визначаються найбільшою та найменшою відстанню між вершинами графа, або максимальним та мінімальним значеннями елементів матриці відстаней графа функціональної структури.

Такий формалізований підхід дозволяє оптимальним чином розподілити задачі управління між підрозділами або співробітниками системи управління інноваціями.

Кужель Е. В.,

Представник у справах інтелектуальної власності України

Савчук П. П.,

д.т.н., ректор Луцького національного технічного університету

Шемчук С. П.,

к.т.н., проректор з наукової роботи Луцького національного технічного університету

ІКТ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА

Інтеграційні процеси світу у сфері праці, інтелектуалізація виробництва є об'єктивними факторами розвитку сучасної сфери реального сектору економіки. Жодна з економічно розвинених країн не знаходиться осторонь цих процесів. Україна, з її прагненням знайти достойне місце у світовій співдружності теж повинна розвивати свою економіку на засадах споріднених засадам та

принципам побудови економіці розвинених країн, акцентуючи увагу на інноваціях. Багатоаспектність питань створення та сталого функціонування інноваційного середовища викликає потребу у підвищенні інформаційної культури та обізнаності у сфері інтелектуальної власності усіх суб'єктів господарювання. У зв'язку з цим актуальним є питання дослідження інформатизації саме цих суб'єктів з бізнесструктурами виробничої спрямованості включно.

Для досягнення всебічної поінформованості науковців та виробників понад 50 років тому в Україні була створена система науково-технічної інформації (НТІ) з її структурними осередками – центрами науково-технічної інформації (ЦНТІ), які нагромаджували, систематизували інформацію про новини науки і техніки, завершені проекти, виконавців розробок, створювали відповідні БД. Але, слід визнати, що ця система будувалася по викройках за радянськими лекалами, а тому інформпотоки в умовах ринкової економіки виявилися викривленими та неспроможними для поглинання виробництвом. Спробою виправлення ситуації було створення Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації України з підпорядкуванням йому ЦНТІ у регіонах. Проте, спроба перебудови системи НТІ виявилася невдалою тому, що за суттю нова система стала лише імітантом інноватики та відповідною псевдоінноваційною структурою, хоча прагнула входити у кластерні структури на кшталт Європейським релей-центрам.

Попри усім негараздам функціонує підсистема НТІ – патентна, патентно-кон'юктурна та патентно асоційована інформація, яка спроможна надавати змістовну інформацію у будь-якій сфері діяльності природно-технічного профілю з можливістю адаптації внауці та будь-яких галузях виробництва.

Підприємство будь-якої форми власності та потужності виробництва не може обійтися без поточної інформації про коло конкурентів та сателітів, обсяги та напрями їхньої діяльності про прогнозний розвиток з відомостями про новини техніки та технологій, а також стан та перспективи розвитку ринків. Незважаючи на деформації інформпотоків та комунікативних зв'язків, диспропорції розвитку соціально-економічної системи слід визнати, що все ж основні доходи підприємства найчастіше формуються за наявності оригінальних технологій та моделей ведення бізнесу з національною інноватикою включно, у ефективності яких провідну роль відіграє впровадження інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ).

Аналіз рівня використання та розвитку ІКТ потребує інтегрованої характеристики для чого використовуються композитні ІКТ-індекси, які побудовані на базі ІКТ-індикаторів. Існує біля 20-ти ІКТ-індексів, серед яких найбільш авторитетним є індекс мережевої готовності (WEF-INSEAD Network Readness Index) [1].

Стрімке поширення інфраструктури ІКТ допомагає розвиватися більш швидкими темпами Інтернету речей (IoT), Інтернет речей – це комп'ютерна мережа, яка з'єднує фізичні об'єкти та пристрої, що оточують людину. Цінність IoT полягає у створенні, обробці та аналізі нових даних. За допомогою IoT-аналізу великих обсягів даних можна відповісти на основні виклики щодо функціонування мегаміста, продовольчої безпеки та управління ресурсами. Потенціал IoT залежить від доступності ІКТ та засобів обробки даних. [2]

Практика патентного повіреного засвідчує, що останнім часом збільшено обсяг робіт з надання такої послуги як реєстрація знаків для товарів та послуг, які більша частина заявників використовує у доменних іменах при створення інтернет-магазинів. Збільшення кількості робіт у зазначеному напрямку з захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності вказує на прискорення темпу розвитку IoT, що підтверджується відомостями із збірника «Промислова власність у цифрах». Так, за 2016 рік видано охоронних документів: на винаходи – 2813, корисні моделі – 9044, промзразки – 2469, знаки для товарів та послуг – 13618. [3]

Таким чином, ІКТ визначають наявність тісного зв'язку між їх розвитком та добробутом громадян. Отже, ІКТ мають одну з провідних ролей у створенні та розвитку національної інноваційної системи, високий вплив на конкурентоспроможність підприємств та стимулювання ділової активності, чим і сприяє підвищенню рівня та якості життя людей.

Список використаних джерел

1. Global Information Technology Report 2012. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/Global_IT_Report_2012.pdf

2. Information and communication technology – policy / [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://ec.europa.eu/europeaid/sectors/policy-12_en

3. Промислова власність у цифрах / показники діяльності Державної служби інтелектуальної власності України та Державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності» за 2016 рік / Державна служба інтелектуальної власності – К. 2017 р. – С. 21.

Кушніренко О.М.,

к.е.н., доцент, с.н.с.,

ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАНУ»

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПРОМИСЛОВОСТІ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Успішна інтеграція України до глобального економічного простору залежить від рівня конкурентоспроможності її економіки. Серед факторів забезпечення конкурентних переваг з кожним роком все більш вагомого значення набуває інноваційний розвиток промисловості як результат активного застосування у виробництві результатів наукової та науково-технічної діяльності.

Актуальність теми підтверджують складні економічні умови розвитку національного виробництва, які вимагають впровадження таких організаційно-економічних заходів управління інноваційною діяльністю, що поєднують пошук та використання внутрішніх джерел фінансування з активною співпрацею з іншими учасниками ринкового середовища в регіоні (таких, як державні установи, науково-дослідні організації, університети, громадськість, ЗМІ) [3].

Важливим фактором забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку національної економіки України та підвищення рівня її конкурентоспроможності є переведення промисловості на інноваційно-технологічну модель розвитку за допомогою активізації інноваційної діяльності регіональних виробництв. Проте, за даними всесвітнього економічного форуму "Глобальний огляд конкурентоспроможності за 2016 рік" Україна продовжує втрачати позиції у глобальному рейтингу країн світу за показником економічної конкурентоспроможності, посівши 85-е місце серед 138 країн світу, втративши за рік шість позицій (у попередньому рейтингу займала 79-у позицію). Натомість п'ять років тому Україна займала 73-е місце у рейтингу [4]. Значне погіршення індексу конкурентоспроможності України викликане тим, що країна зіткнулася з серйозними викликами, пов'язаними з різким падінням попиту на експортну продукцію, девальвацією гривні й дисбалансом фінансової системи. Це призвело до скорочення виробництва та згортання інноваційної діяльності в українській промисловості, що підтверджує необхідність посилення уваги з боку державного регулювання активізації інноваційного розвитку промисловості.

Практика інноваційного розвитку економіки в економічно розвинутих країнах показує, що обов'язковою умовою зміцнення

конкурентоспроможності країни є впровадження опосередкованого регулювання інноваційної сфери державою, який проявляється у формуванні державою сприятливого інноваційного середовища. Такий тип зменшує можливості держави втручатися у ринковий механізм, а дозволяє лише доповнювати його, створюючи «правила гри», завдяки чому відкриваються нові перспективи економічного розвитку та зростання. Проте, становлення опосередкованого впливу держави на розвиток інноваційної діяльності вимагає впровадження нових методів управління.

Європейський досвід доводить, що одним із дієвих засобів стимулювання регіонального інноваційного розвитку є політика розумної спеціалізації (SMART SPECIALISATION) [1]. Враховуючи регіональні особливості та виклики, які стоять перед різними регіонами, така політика передбачає координацію фінансових та підприємницьких ресурсів для підтримки діяльності з продукування високої доданої вартості, що сприяє зміцненню конкурентоспроможності [2].

В умовах необхідності подолання сучасних викликів саме трансформація промислової політики держави з врахуванням регіональних особливостей та впровадженням проектних підходів на основі концепції СМАРТ в сфері інновацій може стати саме тим драйвером інноваційних промислових трансформацій.

Список використаних джерел

1. European Commission. National/Regional Innovation Strategies for Smart Specialisation (RIS3). Cohesion Policy 2014-2020. [Електронний ресурс]. – 2017.– Режим доступу: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/smart_specialisation_en.pdf.

2. McCann P. Smart specialisation in European regions: issues of strategy, institutions and implementation / P. McCann, R. Ortega-Argilés // European Journal of Innovation Management. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.emeraldinsight.com/doi/pdfplus>.

3. Лях О. В. Промышленная политика в условиях децентрализации государственного управления: стратегия разумной специализации [Електронний ресурс] / О. В. Лях // Економіка промисловості. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://d.researchbib.com/f/fnMJAiozyhMUImqUW5Yz9lMI9upzucqv9bqT1fYmVjZGLiAmEsZQHhpTEz.pdf>.

4. Позиція України в рейтингу країн світу за індексом глобальної конкурентоспроможності 2016-2017 [Електронний ресурс]. – 2016.– Режим доступу: <http://edclub.com.ua/analitika/pozyciya-ukrayiny-v-reytingu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-1>.

Лановська Г.І.,
*к.е.н., доцент кафедри економіки
та фінансів підприємства КНТЕУ*

ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА

Вплив глобального економічного простору та інтеграційних процесів на вітчизняні підприємства вимагає вчасного пристосування до змін ринкового середовища. На сьогодні впровадження інноваційних процесів в межах функціонування суб'єктів підприємницької діяльності підвищує їх конкурентоспроможність. Недостатня увага до інноваційної діяльності обумовлює зменшення сегменту ринку підприємства та значні фінансові втрати. Слід зазначити, що одним із важливих завдань суб'єкта підприємницької діяльності є розробка інноваційної політики, яка забезпечує підвищення ефективності виробництва за рахунок створення та випуску принципово нової продукції відповідно до ринкових вимог.

Процес пошуку новели нового товару з урахуванням потреб споживачів, вихід нового товару на ринок, спостереження за обсягами продажу це основні структурні елементи інноваційної політики підприємства. Необхідною умовою стратегічного вибору типу інноваційної політики підприємства є врахування особливостей того сектору економіки до якого належить підприємство. Здійснений аналіз наукових праць визначає три типи інноваційної політики: наступально-ризиковий, наступальний та еволюційний, яким притаманні загальні ознаки, які потребують деталізації. Слід зазначити, що наступальний тип інноваційної політики має широкий спектр застосування – йому притаманні силовий, ризиковий та стабільний характер (рис.1). Наступальний тип інноваційної політики направлений на створення власних дослідницьких лабораторій та відділів, що постійно працюють над розробкою нових продуктів у відповідній галузі, виділенням коштів для придбання права випуску нового продукту іншого підприємства та спроможністю швидко розгорнути масове виробництво нової продукції, завдяки своїм фінансовим можливостям.

Основна характеристика наступально-силового типу інноваційної політики це спрямованість на створення принципово нових або на радикальне перетворення старих сегментів ринку, пошук та реалізація революційних рішень. Наступально-ризиковий тип орієнтує підприємство на збільшення масштабів виробництва, створення наукоємної інноваційної продукції, оперативність її впровадження та готовність менеджерів вищої ланки до ризику.

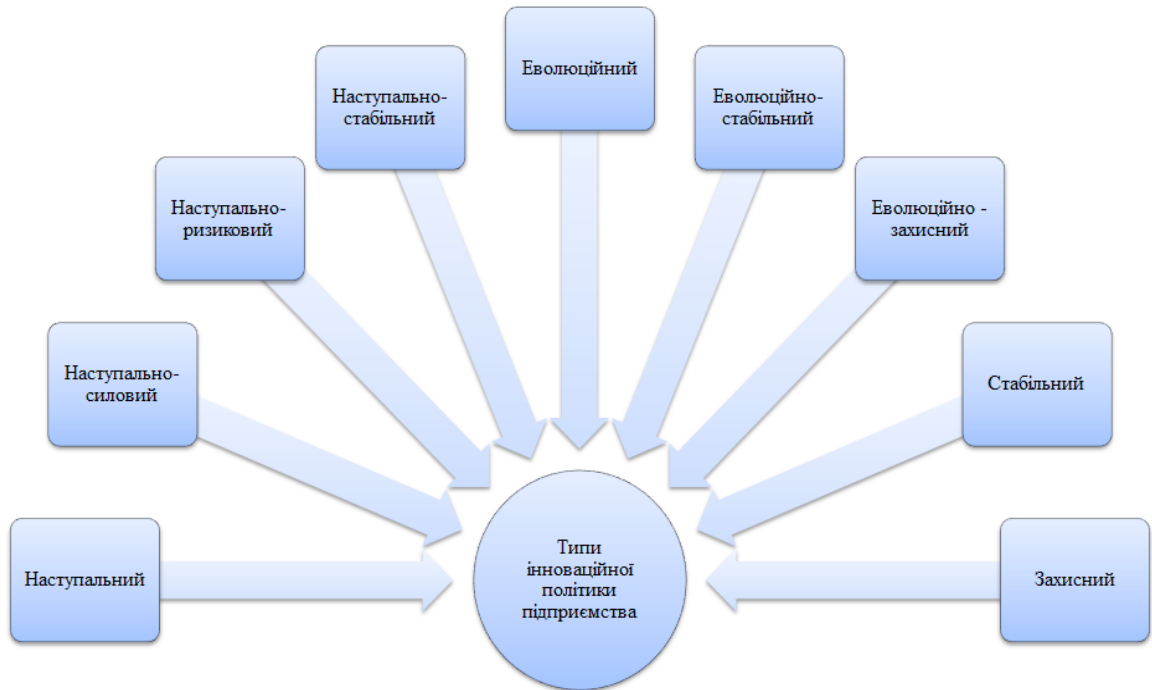

Рис. 1. Типи інноваційної політики підприємства

Наступально-стабільний тип зорієнтований на збільшення масштабів виробництва за рахунок масового виробництва продукції достатньої якості за низькими цінами, освоєння нових товарів і послуг та вихід на нові ринки збуту, а також завоювання конкурентних переваг. В свою чергу, еволюційний тип інноваційної політики може набувати стабільного та захисного характеру. Крім того можуть формуватись чітко стабільний та захисний тип інноваційної політики.

Кожне підприємство обираючи той чи інший тип інноваційної політики має можливість спрогнозувати результативність своєї діяльності в цілому.

Отже, інноваційна політика підприємства – це процес пошуку та комплекс заходів, який включає розробку інноваційної стратегії та рішення тактичних завдань щодо реалізації попиту споживачів на інноваційну продукцію, що забезпечує конкурентоспроможність підприємства у довготривалому періоді.

Лаптева В.В.,
к.е.н., старший викладач
кафедри економіки та фінансів підприємства КНТЕУ

ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙ В МЕЖАХ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Стратегічні напрямки інноваційного розвитку українських підприємств фінансуються в основному за власні кошти підприємства, яких недостатньо. Зростання обсягів виробництва продукції відбувається в основному за рахунок цінового фактору. Як результат – низька рентабельність операційної діяльності підприємств. Інноваційні ресурси – являють собою нововведення кількох типів: інновації у сфері продукції та послуг – перший; інновації процесу виробництва, у тому числі нові технології, засоби виробництва, інформаційне забезпечення – другий; інновації організаційної структури, форм і методів управління – третій; соціальні інновації, які зачіпають психологію і поведінку працівників (наприклад орієнтація всіх працівників на максимізацію привабливості підприємства), – четвертий тип [1].

Що стосується наявності та вартості інвестиційних ресурсів, то інтерес для зовнішніх інвесторів і для самого підприємства становлять, насамперед, ті інновації, які залучатимуться до виробництва з метою підвищення комерційної ефективності діяльності. Така оцінка може бути у вигляді обґрунтування проекту впровадження інновацій різних типів у межах інвестиційної діяльності підприємства.

Підвищення конкурентоспроможності підприємства як елемента інвестиційної привабливості може досягатися за рахунок: випуску нових або поліпшених продуктів; розширення продуктових ліній; проведення раціональної цінової політики; впровадження технічних і технологічних інновацій, спрямованих на скорочення витрат виробництва; раціональної політики у сфері післяпродажного обслуговування: гарантій якості, удосконалення сервісного обслуговування та інших методів стимулювання споживачів та ін. [2]

Тоді приріст інноваційної привабливості підприємства, зумовлений впровадженням інновації, можна визначити, поширивши метод надлишкових прибутків з прогнозними значеннями необхідних показників. За методом накопичення активів інвестиційна привабливість підприємства визначається як різниця між ринковою вартістю всього капіталу (сума ринкової вартості матеріальних,

нематеріальних і фінансових активів) і вартістю зобов'язань. Слід взяти до уваги, що як вартість активів, так і вартість зобов'язань, у тому числі суми основного боргу і відсоткових виплат, необхідно звести до поточного моменту, оскільки визначається потенційний вклад того чи іншого, ще не реалізованого, інвестиційного проекту.

Отже, найбільший приріст інвестиційної привабливості забезпечують проекти, що мають значний інноваційний потенціал і передбачають формування великої частки нематеріальних активів у складі майнового комплексу, необхідного для випуску продукції. Проте нині реалізація таких проектів недоступна для багатьох українських підприємств через їх високу капіталомісткість і тривалість підготовчих етапів, що не забезпечують припливу грошових коштів. Одночасно потребує вирішення проблема надзвичайного технологічного відставання і значного зношування активної частини виробничих фондів підприємства. Тому для України залишаються актуальними проекти, пов'язані з установами нових для певного підприємства технологічних ліній або модернізацією існуючих, які дозволять випускати забезпечену попитом хоча б на внутрішньому ринку продукцію. Грошові потоки, отримувані від таких проектів, створять потенціал для переходу до проектів, що мають високу інноваційну спрямованість, заснованих на глибоких НДДКР. Отже, пріоритетами інвестиційної стратегії українських промислових підприємств мають стати проекти, які у короткі терміни активізують процес капіталізації грошових потоків і забезпечують підвищення інвестиційної привабливості підприємства.

Список використаних джерел

1. Захарченко В. И. Инновационное развитие в Украине: наука, технология, практика : монография / В. И. Захарченко, Н. Н. Меркулов, Л. В. Ширяева. – Одесса : Фаворит, 2011. – 598 с.
2. Петрович Й. М. Інноваційний потенціал управління організацією : монографія / Й. М. Петрович, Л. М. Прокопшин-Рашкевич. – Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2010. – 184 с.

Лозовський О. М.,
к.е.н., доцент кафедри менеджменту та адміністрування
Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ

ОПТИМІЗАЦІЯ СИСТЕМИ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Інтеграція України у світовий економічний простір обумовлює активізацію процесів впровадження вітчизняними компаніями принципів та стандартів корпоративного управління. В країнах, що розвиваються, впровадження корпоративного управління є однією з найважливіших передумов становлення публічного бізнесу, оскільки передбачає чіткий та прозорий розподіл між основними зацікавленими особами повноважень і відповідальності за зростання вартості компанії. Наразі якість корпоративного управління стає одним з найвагоміших чинників, що сприяє зменшенню невизначеності середовища функціонування і розвитку організації на ринку.

Значний вклад у теоретичне обґрунтування формування механізму корпоративного управління, а також у вивчення основних моделей корпоративного управління внесли такі вчені, як С. Пішпек, С. Турнбулла, І. Храбова, О. Поважний, В. Євтушевський та ін. Зарубіжний досвід в області корпоративного управління відбитий в працях І. Ансоффа, Ф. Лопез, Т. Пітерса, Д. Кея, А. Сильберстона, А. Шлейфера та інших дослідників. Враховуючи актуальність зазначеної тематики, виникає необхідність у поглибленні наукових досліджень у сфері корпоративного управління.

Сьогодні система корпоративного управління розглядається з різних позицій, проте, ми трактуємо її як організаційну модель, за допомогою якої представляються і захищаються інтереси інвесторів, тобто корпоративне управління є організаційною угодою, яка може охоплювати різні аспекти діяльності корпорації, організацію роботи вищих керівних органів, систему мотивації персоналу тощо і обумовлена розмежуванням права власності від процесу управління.

Основною проблемою такого управління, на нашу думку, є створення механізмів контролю аутсайдерів (кредиторів та міноритарних акціонерів) та інсайдерів (вищого керівництва та акціонерів з контрольним пакетом акцій). В ході дослідження, нами було виділено чотири ключові принципи впровадження ефективного корпоративного управління: 1) чесність: інвестори повинні бути впевнені, що їх власність надійно захищена від експропріації; 2)

прозорість: підприємства мають своєчасно розкривати достовірну і повну інформацію про своє фінансове становище; 3) підзвітність: менеджери підприємства повинні бути підзвітні власникам або призначеним ними менеджерам і аудиторам; 4) відповідальність: підприємства мають дотримуватися законів і етичних норм суспільства.

Розглядаючи питання ефективності корпоративного управління на вітчизняних підприємствах ми наголошуємо на наступних наслідках його впровадження: воно є досить вагомим нематеріальним активом компанії, який збільшує її ринкову вартість та інвестиційну привабливість; гарантією лояльності найманого топ-менеджменту та наявного дієвого механізму дистанційного контролю її роботи.

Отже, можна зробити наступні висновки: корпоративне управління – це складний процес, що являє собою комплекс взаємопов'язаних механізмів: організаційно-правових, економічних, мотиваційних, соціально-психологічних та ін. Воно охоплює різні зацікавлені сторони корпоративних відносин, кожна з яких переслідує власні інтереси. Оптимізація системи корпоративного управління повинна здійснюватись на основі поєднання чотирьох ключових елементів, а саме: чесності, прозорості, підзвітності та відповідальності.

Вдосконалення системи корпоративного управління сприятиме підвищенню ефективності системи господарювання, розширенню доступу організації до зовнішніх джерел фінансування і відповідно, є однією з умов стійкого сталого зростання. Подальший розвиток корпоративного управління надасть можливість українським підприємствам узгоджувати проблеми, пов'язані з розподілом прибутку, управління персоналом, і зможе стати потужним механізмом впливу на економічний розвиток країни.

Список використаних джерел

1. Дулиба Н.Г. Особливості розвитку корпоративного управління в Україні за умов фінансової нестабільності / Н.Г. Дулиба [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy-confer.com.ua/full_article/613/.

2. Мороз О.В. Корпоративне управління на підприємствах України: [монографія] / О.В. Мороз, М.П. Карачина, Т.М. Халімон. – Вінниця : УНІ-ВЕРСУМ, 2013. – 180 с.

Луцяк В.В.,

к.т.н.,

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

Луцяк В.Г.,

к.т.н., доцент.

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

СТРАТЕГІЯ СТВОРЕННЯ НОВОЇ ПІДГАЛУЗІ НА ОСНОВІ ІННОВАЦІЙ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА

Розвиток світової економіки – це еволюція технологічних укладів, які базуються на інноваціях. Завдяки динамічності у створенні інновацій мале підприємництво виступає дієвим засобом вирішення багатьох економічних і соціальних проблем. Малий бізнес в ЄС становить основу соціально-економічного розвитку. В Євросоюзі налічується понад 20 мільйонів підприємств малого та середнього бізнесу, які дають більше половини загального обороту і доданої вартості.

В промислово розвинутими країнами підтримка малого та середнього бізнесу здійснюється через надання підтримки інноваційної діяльності, компенсацію видатків на захист авторських прав та інформаційне обслуговування, низькі орендні ставки на виробничі приміщення, розвиток бізнес-центрів і бізнес-інкубаторів з метою зменшення накладних витрат малих підприємств, страхування ризиків, забезпечення податкових пільг, надання обладнання в лізинг. В Україні основним джерелом фінансування інноваційної діяльності малих підприємств залишаються власні кошти. Мале підприємництво в Україні поки що не виконує соціальної ролі, а значить не сприяє соціально-політичній стабільності суспільства. Багато в чому тут причиною є органи державної влади і особливо місцеві органи. Регіональні програми розвитку малого та середнього підприємництва часто складаються формально, без техніко-економічного обґрунтування та комплексу фінансових механізмів підтримки.

Питанням малих підприємств, що здійснюють інноваційну діяльність постійно приділяється значна увага українських і зарубіжних вчених, що свідчить про актуальність цієї проблеми.

Унікальні властивості волоського горіха визначають його економічне значення для України. В даний час з України за рік вивозиться до 100 тисяч тон ядра горіха волоського без переробки, що становить 80% доходів від продукції садівництва. Підвищений попит на горіхову продукцію на зарубіжних ринках переконливо ставить питання необхідності розширення виробництва сировини та її

промислово переробку на нові продукти. Реалізація такого проекту в Україні дасть можливість отримувати дохід більше 20 млрд. гривень на рік на протязі значного періоду. В даний час загальна кількість дерев горіха волоського в Україні складає до 10 млн., але для створення підгалузі необхідно збільшити кількість горіхових дерев в Україні до 100 млн. Цього можна досягти через акції по насадженню рослин за 3-5 років. Витрати складуть 0,01% від прогнозованих доходів [1].

Враховуючи наведене, вбачаємо створення нової підгалузі олійно-жирової промисловості в Україні шляхом:

- масового виробництва створеного обладнання для переробки горіху;
- закладки високопродуктивних насаджень горіха площею від 0,5 - 1 гектара до масивів в десятки і сотні гектарів та насаджень горіхів в малих приватних господарствах;
- переробки сировини на сучасних високотехнологічних підприємствах та сільськогосподарських обслуговуючих кооперативах (СОК) створених на основі малих підприємств та стартапів.

Розширення потенціалу виробництва сировини і її переробка призведе до створення нової підгалузі олійно-жирової промисловості.

Висновки. Мале та середнє підприємництво сприяє швидким структурним змінам в економіці, забезпечуючи позитивний розвиток економіки і суспільства шляхом створення нових робочих місць і товарів

Число зайнятого населення в малому і середньому бізнесі України повинно становить близько 70%, а частка у виробництві валового продукту - 52-72%.

Необхідно приділяти більше уваги підтримці малих підприємств, які займаються науковими дослідженнями і створення інновацій. Виконання означених умов дасть можливість Україні стати на рівні передових країн.

Список використаних джерел

1. Луцяк В.В. Перспективи розвитку олієжирової галузі на основі сировинної бази горіхоплідних культур та виробництва інноваційних товарів / В.В. Луцяк // Київ. Програма і матеріали Третьої міжнародної науково-технічної конференції: «Технічні науки: стан, досягнення і перспективи розвитку м'ясної, олієжирової та молочної галузей», 25-26 березня 2014 р. – К.: НУХТ, 2014р. – С. 159-160.

Марченко О.І.,
к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства,
Університет ДФС України
Шрамковська А.Г.,
студентка ННІ економіки, оподаткування та митної справи,
Університет ДФС України

ІННОВАЦІЙНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО: СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ

Розвиток сучасної економіки визначається насамперед рівнем інноваційного розвитку, що підвищує конкурентоспроможність національної економічної системи. У реалізації даних цілей пріоритетне місце належить інноваційному підприємництву.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні, проблемами розвитку інноваційної діяльності займаються такі науковці: Амоша О.І., Андрушків Б.М., Варналій З.С., Геєць М.В., Говоруха Ж. А., Ільченко О.О., Зянько В. В. та інші.

Інноваційне підприємництво виступає як особливий новаторський процес створення нового, це вид господарювання, спрямований на пошук нових можливостей, на комерційне використання нововведень.

З. Варналій вбачає в інноваційному підприємстві процес створення та комерційного використання техніко-технологічних нововведень [1]. В. Зянько виділяє в інноваційному підприємстві його регулярність, визначаючи його як особливий процес господарювання, який орієнтований на інновації, постійний пошук нових можливостей, впровадження нових процесів чи покращення існуючих. Він вважає, що «інноваційне підприємство — це економічна діяльність зі створення та управління інноваційним підприємством з метою розробки, впровадження та комерційного використання різного роду інновацій» [2, с. 63].

Основними формами здійснення інноваційного підприємництва є: start-up, малі інноваційні фірми, венчурні фірми.

Позитивним свідченням ефективної концентрації наукових, промислових та фінансових ресурсів стало формування мережі технологічних парків. Створення цих установ забезпечило впровадження високотехнологічних розробок у виробництво і стало свідченням можливості перетворити науково – технологічні розробки на об'єкти економічних відносин та отримати від цього економічний зиск [3, с. 121].

Впровадження інноваційної державної політики потребує нової технологічної, галузевої і структурної організації національної

економіки відповідно до сучасних глобальних постіндустріальних стандартів.

Своєрідною формою малого та середнього інноваційного підприємництва є венчурний бізнес, якому притаманні спрямованість на уречевлення нових наукових і технічних знань в інноваційній продукції і нетривалість функціонування організації, що зазвичай створюється для реалізації інноваційного високотехнологічного проекту[4, с. 29].

В сучасній Україні не існує жодного механізму соціального, політичного, економічного, який блокував би запуск будівництва інноваційного підприємництва.

Отже, успішний розвиток сучасного суспільства в значній мірі визначається ефективністю процесів впровадження результатів науково–дослідницьких робіт в нові продукти, технології, послуги. Одним із найбільш ефективних механізмів для цього є створення інноваційних структур, в яких спільно функціонують базові науково–дослідницькі організації і сучасні виробничі структури, забезпечує найбільш швидкий перехід від фундаментальних і прикладних досліджень до практичного застосування їх результатів. Країни, розвиток яких ґрунтується на імпорті техніки і технології постійно потрапляють в економічну і політичну залежність від промислово розвинутих країн, уникнути цього можна лише розвиваючи власний науково-технічний і промисловий потенціал.

Список використаних джерел

1. Варналій З.С. Регіональна інноваційна політика України: проблеми та стратегічні пріоритети / Варналій З.С. // Економіст. — 2007. — № 9. — С. 36—39.

2. Зянько В.В. Інноваційне підприємництво в Україні: проблеми становлення і розвитку: [монографія] / Зянько В.В. — Вінниця: УНІВЕРСУМ — Вінниця, 2005. — 263 с.

3. Стратегічні виклики XXI століття суспільству та економіці України в 3 томах. Т.2: Інноваційно - технологічний розвиток економіки / За ред. В.М. Гейця, В.П. Семиноженка, Б.Є. Кваснюка. — К.: Фенікс, 2007. — 564с.

4. Організаційні форми інноваційного підприємництва та стимулювання їх розвитку в Україні / І.А. Прилуцька // Проблеми науки. — 2012. — № 1. — С. 27-33.

Матвій І.Є.,
к.е.н., доцент кафедри менеджменту організацій
Національного університету «Львівська політехніка»

ОСНОВНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЕКТАМИ

В умовах інтеграції України в Європейське співтовариство важливу роль відіграє інноваційна складова потенціалу країни. Відповідно одним із сучасних інструментів активізації інноваційної діяльності та впровадження інновацій є управління інноваційними проектами, що і обумовлює дослідження його механізму та особливостей. В цьому контексті першочерговим завданням є раціональне поєднання в процесі управління інноваційними проектами сучасних зарубіжних методів і принципів управління проектами та вітчизняних надбань у цій сфері.

Що стосується зарубіжного досвіду, то насамперед, це використання міжнародних стандартів:

- ISO 10006 (Quality management systems – Guidelines for quality management in projects – Системи менеджменту якості), яка представляє методологію, що поєднує управління за проектами та управління якістю;

- ISO 21500:2012 (Guidance on project management - Керівництво для управління проектами), що відображає основні аспекти процесу управління проектами;

- процесно-орієнтована методологія управління проектами Prince 2 (Projects in Controlled Environments - Проекти у контрольованих умовах);

- стандарт P2M (The Guidebook for Project and Program Management for Enterprise Innovation - Керівництво з управління проектами та програмами для впровадження інновацій на підприємствах);

- Керівництво PMBOK (A Guide to the Project Management Body of Knowledge - Керівництво до зводу знань з управління проектами), що є сукупністю знань в області компетенцій спеціалістів-практиків в управлінні проектами, визнаних в якості стандарту.

Особливості управління інноваційними проектами, насамперед, пов'язані з тим, що на різних стадіях реалізації проекту змінюються зміст і обсяги робіт, склад виконавців, що потребує зміни структури самого проекту [1].

Для забезпечення ефективного управління інноваційними проектами у світовій практиці використовують методологію управління проектним циклом, яка побудована на основі інтегрованого та логіко-структурного підходів [2]; функціонування проектних офісів та методологію освоєного обсягу (Earned Value Management) для вимірювання результатів та контролю ефективності виконання проектів і програм, яка спрямована на забезпечення ефективного управління проектними обмеженнями [3].

Варто акцентувати увагу і на недоліках, які можуть мати місце в процесі управління інноваційними проектами і призводити до невдач. Це стосується, зокрема: відсутності системності в процесі управління проектами [4], неефективності системи управління інноваційними проектами, недостатньої кваліфікації членів проектної команди, відсутності програмного забезпечення тощо.

Таким чином, для успішної реалізації інноваційних проектів необхідним є: використання міжнародних стандартів, що мають відношення до сфери управління проектами; зарубіжного та вітчизняного досвіду управління проектами; залучення висококваліфікованих проектних менеджерів; використання ІТ-технологій та врахування особливостей управління інноваційними проектами.

Список використаних джерел

1. Загуменна Т.В. Особливості управління інноваційними проектами / Т.В. Загуменна. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nltu.edu.ua/nv/Archive/2013/23_4/348_Zag.pdf

2. Чемерис А. Розроблення та управління проектами у публічній сфері: європейський вимір для України : практ. посіб. / А. Чемерис; Швейц.– укр. проект "Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO". – Київ : DESPRO, 2012. – 76 с.

3. Куліченко В.О. Управління інноваційними проектами та програмами: зарубіжний досвід та вітчизняна практика / В. О. Куліченко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4751>

4. Янковець Т.М. Бізнес-план як інструмент контролю управління інноваційним проектом / Т. М. Янковець. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://knutd.com.ua/publications/pdf/Ukrainian_editions/statja_yankovec_1.pdf

Махначова Н.М.,

к.е.н., доцент,

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

Семенюк І.Ю.,

асистент, Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

Міцак С.В.,

здобувач освітнього ступеня «магістр»,

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

АКТИВІЗАЦІЯ ГРОМАД – ОСНОВА РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

В основу концепції переходу України до сталого розвитку покладено людські інтереси, прагнення жити і творити в гармонії з природою, взявши до уваги основні ідеї і принципи, задекларовані на конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку (Ріо-де-Жанейро, 1992р.) [1, с. 93].

Право вирішувати проблеми місцевого значення зазначене в Конституції України, однак більшість громад стикається з неможливістю його реалізації через ряд об'єктивних та суб'єктивних причин, таких як низька правова культура громадян, пострадянське минуле та консервативні погляди на управління, важкий соціально-економічний стан в державі, пасивність населення, зневіра у власних силах, незнання важелів впливу громади на місцеву владу, невміння працювати в команді та обрати першочергову проблему серед другорядних.

В умовах сучасних демократичних перетворень в Україні надзвичайно важливе місце займає активність її громадян. Реальна здатність вирішувати місцеві проблеми силами громади за підтримки місцевої влади дуже актуальна сьогодні. Також актуальність даної проблематики підтверджується проведенням в Україні реформи децентралізації, що передбачає надання громадам важелів впливу та фінансової незалежності і спроможності для вирішення питань місцевого значення.

«Місцевий розвиток, орієнтований на громаду», — це всеукраїнський проект, який реалізується в Україні на кошти Європейського Союзу та Програми розвитку ООН, з метою створення сприятливого середовища для сталого соціально-економічного розвитку на місцевому рівні шляхом самоорганізації та соціальної активізації громад, розроблення та впровадження невеликих за обсягом громадських ініціатив у всіх областях України. У Вінницькій

області проект працює з 2008 року і вже приніс надзвичайно багато позитивних результатів [2].

Завдання проекту передбачають комплекс заходів, спрямованих на відновлення та ефективну експлуатацію базових об'єктів місцевої інфраструктури (насамперед у таких пріоритетних сферах, як охорона здоров'я, енергетика, навколишнє середовище, комунальне водопостачання, комунальний транспорт). Також до завдань проекту входить «покращення професійних навичок і знань організацій громад», а також – «посилення інституційної спроможності самоврядних організацій громади та місцевих органів влади». Акцент робиться на визначенні потреб і пріоритетів розвитку громади, а також методів управління місцевого самоврядування через організації громад. Основний принцип цього проекту полягає в безпосередній участі громади у розв'язанні нагальних проблем, а також спирається на децентралізовані механізми надання громадських послуг. Адже ми вже не один раз пересвідчувалися, що самі громади найкраще можуть ідентифікувати нагальні проблеми та пріоритети розвитку на побутовому рівні. Ключовим механізмом реалізації проекту є створення мережі самодостатніх самоврядних місцевих організацій громади, здатних ініціювати та імплементувати за участі місцевих органів влади, приватного бізнесу та інших зацікавлених осіб діяльність, спрямовану на поліпшення умов життя мешканців громади.

Таким чином, активні громади – рушійна сила місцевого розвитку. В тих громадах, де активно діють об'єднання громадян, жителі беруть участь в реалізації спільних проектів, вони досягають значних результатів. Це і покращення інфраструктури, впровадження енергозберігаючих та енергоефективних технологій, ремонт закладів соціальної сфери. Тобто це ті заходи, які дозволяють робити життя в своїй громаді комфортним і зручним. Тому потрібно і надалі активно розвивати, навчати та залучати самих громадян для побудови успішної громади та успішної країни.

Список використаних джерел

1. Махначова Н. М. Стратегія сталого розвитку «Україна - 2020» як основа реформування публічної влади / Н. М. Махначова, К. П. Харчинська // Молодіжний економічний дайджест [Електронний ресурс] : наук. електр. журн. – Київ : КНЕУ, 2015. – № 2–3. – С. 16–21.

2. Офіційний сайт проекту «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду». – Режим доступу: <http://cba.org.ua/>

ІННОВАЦІЙНІ ЗМІНИ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ

Прискорення переходу розвитку вітчизняних підприємств торгівлі на інноваційний шлях відбувається в умовах інтеграційного впливу ряду зовнішніх та внутрішньоорганізаційних чинників, що вимагають посилення зусиль у вирішенні накопичених проблем в інноваційній системі їх розвитку. Трансформаційні зміни в системі інноваційної економіки концентрують увагу керівників підприємств торгівлі на механізмах формування, використання й реалізації їх інноваційного потенціалу. Завдання забезпечення розвитку інноваційного потенціалу втілюються сьогодні в розробку конкретних інноваційних стратегій на рівні підприємств та сприяють їх виживанню, підвищенню економічної стійкості та конкурентоспроможності на ринку. На сучасному етапі склалася ситуація, що вимагає розробки нових науково обґрунтованих механізмів управління та методів регулювання розвитку підприємств торгівлі, що дозволять адаптуватися до зміни ринкової кон'юнктури та протистояти руйнівним явищам в економіці.

Вплив невизначених факторів зовнішнього середовища функціонування підприємств торгівлі викликає потребу в проведенні різного виду змін, направлених на врахування нових можливостей середовища, на уникнення або припинення загроз, посиленні своїх сильних та слабких сторін. Найбільшу вагу мають інноваційні зміни, що передбачають щось принципово нове в асортименті продукції, технологіях її виробництва, організації та управлінні виробництвом тощо. Під *інноваційними змінами* розуміють позитивні якісні зрушення на підприємстві, заміну наявного стану в різних сферах його діяльності на суто інший, значно кращий, з метою отримання соціально-економічної вигоди [1, с.295]. Такі зміни можуть бути пов'язані з реорганізацією підприємства, впровадженням великих інвестиційних проектів, нових технологій, освоєнням виробництва нових видів продукції, виходом на нові ринки тощо. Таким чином, управління підприємством торгівлі на інноваційній основі характеризується, насамперед, системністю і плановістю та направлене на впровадження заходів інноваційного характеру щодо підвищення якості продукції та величини прибутку з метою забезпечення тактичної та стратегічної конкурентоспроможності підприємства.

Спільною рисою торговельних підприємств є їх здатність безпосередньо та цілеспрямовано адаптуватися до змін, які відбуваються на ринку. У торговельній галузі України активно розвиваються провідні технології торгівлі та маркетингу, різноманітні інформаційні, технічні та технологічні інноваційні проекти розвитку, які докорінним чином змінюють традиційне уявлення про торговельний бізнес – завдяки зростанню вимог українських споживачів щодо широкого товарного асортименту, якості товарів і послуг підприємств торгівлі, наближення їх до стандартів аналогічних підприємств Європейського Союзу та США [2]. Серед найважливіших змін, які спостерігаються на ринку торгівлі України, особливої уваги заслуговує впевнене зростання *Інтернет-продажів*. Близько 2,1 млн. українців є інтернет-користувачами. Обсяг ринку електронної торгівлі України у 2014 році становив 1,59 млрд. дол., а середньорічні витрати одного інтернет-покупця – 714 дол. [3].

Глобалізаційні процеси, які охоплюють практично всі галузі української економіки, суттєво вплинули також і на ринок роздрібної торгівлі як найбільш динамічного в Україні виду економічної діяльності. Інноваційність поступово стає важливою ознакою української торгівлі, перш за все, таких компаній-лідерів роздрібних продажів як *Метро кеш енд кері, Ашан, Фуришет*, їх беззаперечні успіхи та клієнтське визнання, досягнуте завдяки впровадженню інновацій. Світова практика використання останніх досягнень науки та техніки у роздрібній торгівлі (*QR-коди, віртуальні примірочні, технологія радіочастотної радіоідентифікації, інтерактивні вітрини, «розумні» візки у супермаркетах тощо*) спонукають українських підприємців впроваджувати все більш цікаві радикальні інноваційні стратегії у процес торговельного обслуговування. Доцільно відзначити, що майбутнє роздрібної торгівлі саме за торговцями в системі *online*, які повністю змінять звичайне уявлення про те, як здійснювати покупки, розробивши нові методи продаж і доставки товарів, системи оплати і порядок повернення куплених товарів.

Список використаних джерел

1. Пугачевська К. Й. Стратегічні напрями і тенденції інноваційного розвитку торгівлі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2015/12-2015/13.pdf>
2. Томпсон А.А. Стратегический менеджмент: концепции и ситуации для анализа / А. А. Томпсон, А. Дж. Стрикленд // 12-е издание: Пер. с англ. –М.: Издательский дом «Вильямс», 2007. – 928 с.

3. РЫНОК e-commerce в Украине [Электронный ресурс]/Управление маркетинга департамента стратегического развития и маркетинга. –2013.– Режим доступа: http://www.kreditprombank.com/upload/content/512/E-commerce_Market_in_Ukraine.pdf.

Молодоженя М. С.,
*к.е.н., доцент кафедри
економіки та фінансів підприємства КНТЕУ*

THE ECONOMICS MANAGEMENT OF INNOVATIVE ACTIVITY OF ENTERPRISE

The key to the stability of functioning of the enterprises is the increasing their profitability, competitiveness, solvency and market value as an indicator key of the ability of the company to a development that requires a coordi and interrelated activities of all divisions in the company. The efficiency of their interaction is ensured by, respectively, an organized system of government that requires the most effective ways and tools of managerial influence.

The results of economic activity of the company covers the results of the various actiyities, in particular innovation, which has its own objective and outcomes. Generalization of the theory of economic management of enterprises would help to substantiate the findings of methodological and applied nature, which reflected innovative activities of the enterprise in the context of individual components of the object of economic management, includes results, resources and economic status.

The purpose of innovative activity is the provision of commercial success the marketplace through innovation, which is achieved by: ensuring competitiveness in the market and corresponding profits; obtaining a long-term perspective of functioning of enterprise; the creation of a positive image and business reputation of the enterprise; creative self-actualization of personnel; meeting market and societal needs.

The innovation provides the development of the enterprise, focus on increasing the impact of its activities through changes. Under the changes , to understand the transition from one state to another, which is considered to be a better, more effective and more appropriate for the enterprise. The difficulty in the implementation of changes at an enterprise is to determii optimal balance between maintaining stability of the existing system carrying out the necessary transformation, what is one of the main tasks of economic

management. Like any optimization can be implemented in a closed model, when a well-known and can be described in the form of mathematical functions all the factors that influence the outcome. However, the results derived from such models do not reflect all the features of the economic environment that affect the realization of the forecasts.

Based on the traditional definition of governance and economic management and its components [1,2], as well as the author's vision of the problem, we propose to understand the management of innovation is: management of innovation - active, systematic process of consistent influence on the formation and the achievement of the objectives of innovation activities to growth of the market value of the enterprise and strengthening of competitive positions. Because studies of innovative activity is one of the most important and interesting areas of contemporary economic science, and at the same time least investigated, there is a need to build conceptual foundations of economic management and determination of main directions of implementation of this concept that creates the opportunity to move to the practical plane - the plane of economic management of innovative activity of enterprises.

Performance management of innovative activity system integrates the theoretical and methodological perspectives on understanding the nature, objectives, principles and functions of management efficiency innovative activity of the enterprise, and also organizational-practical approaches to their implementation for a specific enterprise [3].

The subject of economic management of innovative activity is a group of individuals, composed of company personnel (executives and managers) and independent experts, which through various forms of management ensures the implementation of innovative activity at the enterprise in accordance with your goals. The object of management is the effectiveness of innovative activity of the enterprise.

The strategic goal of management of innovative activity of the enterprise is to create a system that provides a positive outcome for innovative development of all its elements in relationship with optimum use of the potentials and innovation resources (innovative capacity) of the enterprise. In the modern economic science has spread a variety of integral performance characteristics economic condition of an enterprise, one of the planes which is to assess the innovative performance of enterprises.

References

1. A. Goncharov. The economic management of the enterprise [Text]: abstract of lectures / A.. Goncharov, N. M. Oleynikova// Hark.

NAT. Econ. University T. - 11.:, khmie, 2009. - 366 p.

2. Ligonenko L. A. Systematization of interpretations of the notion "economic management"¹/ L. In Ligonenko// Economy and management. - 2012. - No. 3.

3. Molodozhenya M. S. , Zhuk T. V. Economic management of innovative activity of the enterprise // Efficient economy No. 11, 2013 [Electronic resource]: access Mode: <http://www.ecenomy.nayka.com.ua>

Морозова С.А.,

*аспірант кафедри міжнародної економіки
ДВНЗ “Придніпровська державна академія будівництва та
архітектури”*

ІННОВАЦІЙНІ КЛАСТЕРИ В СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Інноваційний кластер як форма концентрування виробництва, створюється головним чином через наявність потрібних природних ресурсів. Сучасні інноваційні кластери відрізняються від створених раніше промислових кластерів тим, що вони більшою мірою, ніж останні орієнтуються на експорт технологій та продукції. Все більше кластери створюються з метою здійснення нового прориву в технологіях виробництва, створення нових ринків та нових товарів. Те, що вибудовується замкнутий ланцюг (від створення продукції до її масового виробництва та виведення на світовий ринок) говорить про те, що «внутрішньокластерні» переваги отримують визнання в міжнародному масштабі.

Аналіз міжнародного досвіду кластеризації доводить, що найбільш кластеризований є країни Північної Америки та ЄС, Індія і Японія. Причому різні країни світу виробили базові моделі створення кластерів в умовах постіндустріальної економіки. Кожна з моделей комбінує певні ключові характеристики кластеру: ступінь конкуренції та ринкових зв'язків, наявність компаній-лідерів, інновації, розвиток малого бізнесу, інтернаціоналізація, використання інформаційних технологій, присутність прямих іноземних інвесторів.

Так, в моделі США відзначається яскраво виражена конкуренція між компаніями. Умовою застосування даної моделі є той факт, що виробничий процес не передбачатиме встановлення тісних взаємозв'язків. Модель кластеризації Японії сформована навколо компанії-лідера, та для неї характерно масштабне виробництво, в

якому інтегрована значна кількість постачальників на різних стадіях виробництва. Дана модель може бути застосована при виробництві технологічно та технічно складної продукції. У свою чергу, в даній моделі присутній незначний обсяг використання інформаційних технологій. Модель кластеризації Китаю передбачає розвиток кластерів на основі транснаціональних компаній за допомогою прямих іноземних інвестицій. Сприятливий інвестиційний клімат є важливим фактором освоєння новітніх технологій та подальшого виходу на закордонні ринки. Обсяг виробництва інновацій при цьому незначний - в основному для Китаю характерний трансферт технологій з розвинених країн (на відміну, наприклад, від обсягу використання інформаційних технологій, великі розміри якого дозволяють характеризувати виробництво в кластерах як високотехнологічне).

Для моделі кластеризації країн Скандинавії характерні високий рівень інновації та ступінь інформатизації. Ця модель підтримується винятковою ступенем розвиненості національних інноваційних систем, застосуванням можливостей інформаційних технологій, найбільш розвинутою в світі системою освіти. Ця модель є найкращою для економік малих країн, що мають дефіцит природних ресурсів та орієнтуються на експорт.

Промислові компанії Фінляндії - одні з найбільш конкурентоспроможних у світі, і це обумовлено дієвою державною політикою кластеризації в промисловості. Наприклад, тісна кооперація підприємств лісопромислового кластера Фінляндії з дослідницькими центрами, які мають сильну наукову базу в сфері біотехнологій, забезпечує компаніям конкурентну перевагу в поширенні знань.

У моделі формування кластерів Італії характерним є наявність значної малих підприємств, які об'єднані в різні асоціації з метою підвищення їх конкурентоспроможності. Дану модель можна використовувати для виробництва продукції з невисоким технологічним рівнем, великим ступенем диференціації і коливаннями попиту на неї.

Отже, масове використання кластерного підходу як інструменту інноваційного розвитку, без сумніву, можна вважати закономірною тенденцією розвитку сучасної світової економіки. Тому для обґрунтування стратегії інноваційного розвитку нашої країни треба використовувати вже існуючі моделі кластеризації з відповідною адаптацією до національних реалій економіки. Саме інтеграція національних компаній в інноваційні кластери дозволить досягнути

максимальної трансформації знань та винаходів в інновацій, з подальшим їх перетворенням в конкретну конкурентоспроможну продукцію та формуванням стійких виробничо-інноваційних відносин.

Список використаних джерел

1. Ketels, C. From clusters to cluster-based economic development / C. Ketels, O. Memedovic // International Journal of Technological Learning, Innovation and Development. – 2008. – Vol. 1. – No. 3. – P. 375-392.

Назарова К.О.,

д.е.н., доцент, зав. кафедри фінансового аудиту КНТЕУ

АУДИТОРСЬКА СИНЕРГІЯ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Підвищення рентабельності, ефективності та конкурентоспроможності суб'єктів господарювання є запорукою виходу національної економіки з кризи та переходу до зростання. У власників та вищого керівництва підприємств (далі- СЕО) зростає потреба у володінні оперативним та достовірним інформаційним джерелом для прийняття управлінських рішень, спрямованих на підвищення ефективності господарювання.

Місія аудиту полягає у підвищенні рівня впевненості власників та СЕО в обґрунтованості правильності прийняття управлінського рішення, захисті інтересів капіталу. Індикатором довіри до такої системи захисту виступає довіра користувачів інформації до підтвердженої фінансової звітності і, відповідно, недовіра до непідтвердженої, неякісної. Низка проведених наукових досліджень довела сформовану власниками та СЕО суб'єктів господарювання потребу у нових, креативних підходах до організації внутрішнього аудиту та поліпшення їх співпраці із зовнішніми аудиторами, яка б збільшувала довіру користувачів інформації до результатів аудиту [1,2].

Аудиторська синергія – це ефективна взаємодія двох видів аудиту, відповідно до якої отриманий результуючий ефект будь-якої природи перевищує алгебраїчну суму його складових і виявляється в точках аудиторської емерджентності. Аудиторська синергія вважається досягнутою, якщо в результаті її запровадження буде отриманий додатковий, синергічний ефект. Принципово важливим є

те, що синергія є процесом ефективної взаємодії, а синергічний ефект– його результатом.

У результаті дослідження теоретичних засад взаємодії внутрішнього та зовнішнього аудиту визначено тенденції, закономірності та основні тренди сучасного внутрішнього та зовнішнього аудиту, спрямовані на зменшення їх недоліків та підсилення переваг обох видів аудиту [1]. В цьому виявляється соціально-економічний потенціал синергії внутрішнього та зовнішнього аудиту, який необхідно визначити як сукупність наявних та до моменту синергії невиявлених (прихованих, можливих до активізації) аудиторських можливостей та ресурсів соціальної або економічної етимології.

Можливості внутрішнього та зовнішнього аудиту мають власні межі, що потребує пошуку інноваційних підходів до виявлення шляхів їх ефективної взаємодії. Незважаючи на прогрес внутрішнього аудиту, а також досягнення зовнішнього аудиту, синергія внутрішнього та зовнішнього аудиту здатна надавати відчутно надійнішу інформацію, яка посилюється перевагами обох видів аудиту. Синергія внутрішнього та зовнішнього аудиту стає інструментом забезпечення якості результуючої інформації, оскільки передбачає перевірку не лише даних обліку, фінансової звітності, а й самої фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання.

Перебуваючи у постійному пошуку перспективних інвесторів, власники багатьох вітчизняних підприємств почали знаходити шляхи для кількісного та якісного вдосконалення механізмів розкриття звітної інформації. Інвестори та інші користувачі бухгалтерської та аудиторської інформації поступово звикли вважати інформаційну відкритість нормою, а не винятком, спонукаючи, таким чином, підприємства, що воліли приховувати відомості про свій господарський та фінансовий стан і результати діяльності, слідувати цій тенденції та підвищувати рівень власної транспарентності або ж поступатися своїм місцем на ринку більш відкритим до обміну інформаційними ресурсами конкурентам.

Аудитор для власників та СЕО відіграє вагому роль у забезпеченні обраного вектору розвитку суб'єкта господарювання, відповідно до його стратегічних та тактичних планів [3]. Володіючи професійними знаннями як на макро-, так і мікрорівні, вектор розвитку відповідно до запитів користувачів інформації повинен бути транспарентним. Оскільки найбільш суттєва інформація про суб'єктів економічних відносин, необхідна зазначеним категоріям користувачів для прийняття рішень, у тому числі і щодо надання згоди або відмови

в інвестиційних ресурсах, міститься передусім у фінансовій звітності, то найважливішою сферою, де необхідно прагнути до підвищення рівня транспарентності, є сфера фінансової звітності та, відповідно, аудиту.

Список використаних джерел

1. Назарова К.О. Аудит: еволюція, потенціал, ефективність : монографія / К. О. Назарова. – Київ : КНТЕУ, 2015. – 464 с.
2. Фінансовий аудит: інформаційно-аналітичне забезпечення : монографія / Є.В. Мних, С.В. Бардаш, К.О. Назарова та ін. ; за ред. Є.В. Мниха. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 416 с.
3. Вайсман Б. За прозорий аудит / Б.Вайсман //Аудитор України. – 2011.–№5 (188). –С. 3.

Науменко Р.А.,

*доктор наук з державного управління, с.н.с.,
професор кафедри менеджменту КНТЕУ*

СИНЕРГЕТИЧНА ПАРАДИГМА СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ

Сучасна парадигма (від давньо-грец. *παράδειγμα* - приклад, модель, зразок) соціально-орієнтованого управління ґрунтується на синергетичній концепції самоорганізації і характеризується розширенням суб'єкт-об'єктних взаємозв'язків в умовах ринкової економіки та глобалізаційних трансформацій, змінюючи традиційні уявлення про ефективну організацію та бізнес-процеси. При цьому, особливого значення набувають професійні знання та управлінські компетенції, розвиток людських ресурсів, структурування функцій соціально орієнтованого управління.

Неокласичний етап розвитку науки управління, що сприяв розвитку нових парадигмальних соціально-спрямованих підходів до формування системи нових ідеалів та норм, відкрив шляхи для вивчення складних саморегульованих багаторівневих управлінських систем. Еволюційний шлях та динаміка управлінських систем багато в чому залежить від технологічної диференціації, що домінує в умовах постіндустріального, індустріального та інформаційного суспільства.

Американський вчений, основоположник історичної школи в методології та філософії науки Т. Кун під парадигмою розуміє: "...

визнані всіма наукові досягнення, які протягом певного часу дають науковому співтовариству модель постановки проблем та їх вирішення ... ” [1, с. 11-29.]. У вітчизняній філософській літературі цей термін використовується в основному в контексті традиційного та постмодерністського розуміння. Отже, ідея парадигми, як основи розвитку науки, тлумачиться в рамках однієї з основних ідей традиційної філософії, тобто пошуку об’єктивної істини. Цей підхід є визначальним чинником і при дослідженні парадигмальних основ розвитку соціально-орієнтованого управління.

Оскільки в основі філософського аналізу поняття парадигми вітчизняними дослідниками лежить її розуміння як прояву в тій чи іншій формі певної ідеї, термін “синергетична парадигма” розглядається як міждисциплінарний напрямок наукових досліджень, головною метою якого є пізнання принципів самоорганізації різних систем, включаючи економічні, що передбачає аналіз картини світу, яка складається із сукупності нелінійних процесів. Українські дослідники Л.М. Ляшенко та А.В. Євтодюк використовують термін “синергетична парадигма” як аналог моделі поряд з іншими моделями (відкрита, інтерактивна, трансакційна, діалектична, співучасті тощо) [2, с. 130-132].

Поняття “синергетики” (англ. synergetics, від грец. син – “спільне” і ергос – “дія”) отримало широке розповсюдження в сучасних наукових дослідженнях останніх десятиріч у сфері методології. Як наука синергетика вивчає теорію самоорганізації відкритих систем, тобто систем з певними джерелами енергії та інформації, в яких структури чи функції розвиваються в контексті динамічних змін. В основі будь-якої самоорганізованої системи, яку розглядаємо як феномен, властивий виключно людським спільнотам, лежить самоорганізація, що сприяє стабілізації суспільства на різних ієрархічних рівнях.

За умови ефективного керівництва відбувається трансформація хаотичного саморуху в управління як “єдиний соціальний організм”, у якому кореляційні зв’язки між елементами системи функціонують злагоджено і ефективно.

На сьогодні питання розвитку синергетичної парадигми соціально-орієнтованого управління є предметом наукових дискусій вітчизняних та закордонних науковців, які свідчать про існування суттєвих розбіжностей щодо трактування таких понять, як “соціально-орієнтоване державне управління”, “соціально-орієнтоване управління”. Тривають дискусії й щодо можливості

побудови в Україні європейської соціально-орієнтованої економіки, побудови моделі координації міжнародних економічних відносин.

У контексті синергетичної парадигми концепція соціально-орієнтованого управління дозволяє зрозуміти політичним аналітикам та експертам у галузі економіки, в якому напрямку розвиваються міжнародні економічні відносини; оцінити реальний стан економіки країни чи окремого підприємства; визначити, які виклики створює глобалізація для міжнародної безпеки та економічного розвитку держав чи окремих корпорацій; здійснити реалізацію реформ та програм розвитку держави за чотирма векторами руху Стратегії сталого розвитку [3].

Перспективним напрямом дослідження зазначеної проблеми слід вважати обґрунтування необхідності інтерпретації нової парадигми соціально-орієнтованого управління, що потребує глибокого аналізу комплексу методів. Серед них провідне місце займає синергетичний метод, який розглядає суспільство як нелінійну систему і дозволяє аналізувати особливості розвитку соціальних систем в умовах глобалізаційних викликів.

Список використаних джерел

1. Кун Т. Структура наукових революцій / Т. Кун - Пер. з англ. - М.: Прогрес, 1977. - 291 с.
2. Ляшенко Л., Євтодюк А. Синергетика і освіта ХХІ ст. / Л. Ляшенко, А. Євтодюк // Освіта і управління. - Т.5. - 2002. - №3. - С.127 - 135.
3. Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020"/ Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015 // Офіційний вісник Президента України офіційне видання від 20.01.2015 2015 р., № 2, стор. 14, стаття 154

Петренко Н.В.,
*аспірант кафедри економічної теорії
та конкурентної політики КНТЕУ*

ВПЛИВ ІНСТИТУЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА НА РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У національній економіці впровадження інноваційних процесів пов'язано з певними проблемами, про що свідчить невисока позиція

України у світовому інноваційному рейтингу. В глобальному інноваційному індексі Україна в 2016 році зайняла 56 місце, розташувалась між Монголією і Бахрейном, які займають 55 і 57 місця відповідно. У групі країн з доходом нижче середнього, куди входить наша країна, вона зайняла друге місце після сусідньої Молдови. В регіоні «Європа» Україна на 34 місці з 39, випереджаючи Македонію (58), Сербію (65), Білорусь (79), Боснію і Герцоговину (87) і Албанію (92). При цьому наша країна єдина серед європейських країн в загальному рейтингу від 50 до 100, хто покращив свої позиції [1].

Заважає нашій країні піднятися вище низька ефективність економіки. Для правильного вибору орієнтирів та пріоритетів розвитку національної економіки потрібно детально визначити інституційні проблеми, які існують у цій сфері, оновити структуру промисловості на користь високотехнологічної продукції та здійснити інноваційний прорив.

Ключ до економічного зростання знаходиться у нових наукових дослідженнях, нових технологіях, і саме корупція є одним з бар'єрів на шляху до інновацій.

Якщо ми знаємо, настільки корумпована країна, ми можемо спрогнозувати, скільки інновацій в ній ми побачимо. Згідно даних Transparency International Україна в 2016 році посіла 131 місце зі 176 позицій у світовому рейтингу сприйняття корупції, опинившись поруч з Росією, Непалом, Казахстаном та Іраном. [2].

Експерти Світового банку оцінюють річну суму хабарів в Україні на рівні двомісячного торгового обороту країни [3].

В.Геєць та А.Гриценко, визначаючи інноваційні перспективи економічного зростання України в посткризовий період, наголошують на створенні інноваційної інфраструктури, розвитку високотехнологічного виробництва, трансферу технологій, венчурного фінансування, інтеграції науки, освіти й виробництва, регіональному інноваційному розвитку, формуванні інноваційних кластерів, удосконаленні законодавства, що регулює інноваційну сферу [4].

Впровадження інновацій має здійснюватися в рамках певного нормативно-правового середовища, яке практично не існує в умовах соціальної аномії, і тому впровадження інноваційних технологій реалізується шляхом незаконних, корупційних коштів. Це твердження можна застосувати до всієї інституційної системи, яка повинна підтримувати інноваційний процес. Так, інновації часто не можуть стати продуктом масового вжитку через корупцію, оскільки лобізм старих технологій дозволяє продовжити період отримання прибутку

від них замість того, щоб переключитися на інноваційні технології. Крім того, в умовах аномії регуляторного середовища конформізм суспільства є найвищим, тому будь-яка інновація сприймається як особливо ризикований процес, і, отже, відхиляється. Негативні наслідки корупції на розвиток інноваційної діяльності наступні:

- гальмує соціальний прогрес, перш за все становлення демократичного громадянського суспільства;
- утискає свободу слова;
- породжує недовіру громадян до влади через зневіру населення у справедливість у вирішенні наявних проблем і потреб;
- заважає повноцінній реалізації прав і свобод громадян;
- надає широкі дискреційні права чиновникам, що призводить до зловживань при розпорядженні національними ресурсами;
- сприймається владою й переважною більшістю населення як звичне явище, а можливість її подолання викликає великі сумніви;
- призводить до падіння міжнародних рейтингів України і небажання закордонних інвесторів вкладати свої капітали в її розвиток.

Список використаних джерел

1. European Innovation Scoreboard 2016 // European Commission [Electronic resource]. – 2016. URL: <https://www.google.com.ua>
2. Transparency International .(Електроний ресурс). Режим доступу: <http://ti-ukraine.org/news/bezkarnist-ta-nediieve-pravosuddia-trymaiut-ukrainu-na-koruptsiinomu-dni/>
3. Агенство стратегічних досліджень 2016 [Електронний ресурс]. – 2016. URL: <http://sd.net.ua/2012/03/09/rozvitok-korupciyi-scenarij-1-pesimistichnij.html>
4. Геец В.М. Инновационные перспективы экономического роста в Украине в послекризисный период [Електронний ресурс] / В.М. Геец, А.А. Гриценко. – [Електронний ресурс]. – 2016. URL: – <http://www.groupglobal.org/ru/lecture/>

PRODUCT PLACEMENT ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ МЕТОД ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ НАСЕЛЕННЯ

Продакт плейсмент як інструмент просування продукту фінансових компаній, незважаючи на давню історію використання в кінематографі та телеіндустрії ще радянських часів, на сьогоднішній день практично не застосовується. Вважаємо доцільним дослідити можливість більш широкого впровадження даної технології на ринку фінансових послуг.

Продакт плейсмент (англ., product placement (PP), перекладається як позиціонування товару) – маркетингова стратегія, яка передбачає неакцентоване використання логотипу, слогану бренду або продукту в кінематографі. PP завжди є актуальним, оскільки середовище, що оточує людину, дуже сильно насичене різними брендами. Так, середній споживач з розвиненої країни знаходиться під впливом декілька тисяч торгових марок в день. Саме тому творці масової сучасної культури для відтворення реальності використовують ті чи інші фірмові продукти. [1]

Одним з перших прикладів використання PP для рекламування фінансового продукту в радянському кінематографі можна вважати фільм Я. Протазанова «Закройщик из Торжка» (1925), який був знятий на кошти Наркомфіну для популяризації облігацій Першої Державної позики. Пізніше з'явився відомий вислів з фільму Л. Гайдая «Іван Васильевич меняет профессию» (1973): «Граждане, храните деньги в сберегательной кассе!», що цілком зійде за рекламу Ощадбанку СРСР.

Основні причини відсутності сучасних прикладів застосування PP з метою інформування потенційного споживача продукції фінансових компаній на пострадянському просторі криються в загальному стані ринку фінансових послуг, який поки що не став справжнім чинником стабільності і за своїми характеристиками не відповідає завданням випереджального розвитку економіки і тенденціям на світових фінансових ринках. Це зумовлює його істотне відставання в глобальному процесі формування світової фінансової системи.

На даний час ринок фінансових послуг знаходиться під великим впливом зовнішніх і внутрішніх факторів, завдяки яким переживаються не найкращі часи. Одна з проблем розвитку ринку фінансових послуг пов'язана з неналежним рівнем інформованості

населення щодо переліку послуг і фінансових посередників (особливо небанківської сфери), що надають ці послуги. [3]

Комплексною програмою розвитку фінансового сектору України до 2020 року пропонується ціла низка заходів серед яких, на наш погляд, найважливішим завданням є підвищення рівня фінансової обізнаності населення та культури заощаджень. Для цього передбачено:

- організацію вступу та повноправного членства в Міжнародній мережі фінансової освіти Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD/INFE);
- пояснення типових фінансових послуг та інструментів і пов'язаних з ними ризиків та основних способів ціноутворення;
- роз'яснення важливих положень договорів щодо надання типових фінансових послуг;
- поради щодо управління персональними та сімейними фінансами;
- роз'яснення відносно використання інноваційних платіжних інструментів та сервісів;
- роз'яснення щодо переваг заощаджень та контрольованих витрат;
- інформування щодо політики та реформ у сфері економіки та фінансів.

До того ж, одним із завдань програми є розгорнення системи інформування та навчання населення, у т. ч. відносно ефективних засобів ідентифікації злочинних дій і методах захисту від злочинів з використанням платіжних карт і банкоматів. [4]

На наш погляд, product placement, як інноваційний метод донесення інформації споживачу фінансових послуг, за рахунок асоціювання його з персонажем – споживачем цієї послуги, допоможе покращити імідж компанії, підвищити лояльність потенційного клієнта і, як наслідок, сформувати партнерські відносини.

Проблемним з точки зору реалізації РР є відсутність швидкого ефекту на відміну від прямої реклами, наявність ризику втрати часу і грошей через невихід фільму на екрани з будь-яких причин, обов'язковість високого рівня креативу та впевненості, що той чи інший продукт в кадрі, - частина творчого задуму, а не прихована реклама. Крім того, цільова аудиторія може виявитися «розмитою», через що інформація просто не зацікавить людей з невисоким рівнем доходу та не виконає своїх цілей, де, крім підвищення впізнаваності продукту, головним залишається поліпшення іміджу компанії та збільшення її клієнтської бази.

Отже, вирішення проблеми недостатнього рівня фінансової обізнаності населення – одне із завдань на шляху досягнення динамічного розвитку фінансового ринку, який, в свою чергу, є

запорукою економічної безпеки і добробуту держави. Запропонована технологія РР передбачає більш витончену форму подачі інформації, надаючи необмежені можливості для креативних, нестандартних і ефективних ідей. Однак, для цього необхідно, щоб поширення фінансових послуг вийшло на новий рівень, ставши необхідною і очевидною складовою способу життя пересічного громадянина.

Список використаних джерел

1. Choliński A. Product placement Planowanie, kreacja i pomiar skuteczności. – Warszawa: Oficyna a Wolters Kluwer business, 2013. – С.11,15.

2. Современное состояние развития рынка финансовых услуг в Украине и мире. – Режим доступа: http://studbooks.net/64900/finansy/sovremennoe_sostoyanie_razvitiya_rynka_finansovyh_uslug_v_ukraine_mire – Загл. з екрану.

3. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року. – Режим доступа: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=43352266> – Загл. з екрану.

Пугачевська К. С.,

к.е.н., старший викладач кафедри міжнародних економічних відносин КНТЕУ

ІННОВАЦІЙНА СКЛАДОВА ІМПОРТУ ТОВАРІВ В УКРАЇНУ

Теорія та світова практика свідчать про суперечливість поглядів щодо наслідків імпортоспоживання для національної економіки. З одного боку, воно сприяє задоволенню потреб країни у товарах, які не виробляються у країні або виробляються у недостатніх обсягах, забезпечуючи цим самим активне насичення внутрішнього ринку й економію суспільної праці, зростання зайнятості у торгівлі і суміжних сферах, підвищення стандартів виробничого й особистого споживання за рахунок придбання товарів і технологій, зростання надходжень до державного бюджету. Водночас на певному етапі розвитку економіки за умов низької конкурентоспроможності вітчизняного виробництва імпортоспоживання зумовлює нераціональне збільшення частки іноземної продукції у внутрішньому споживанні, що супроводжується зменшенням зайнятості у сфері матеріального виробництва, погіршенням фінансового стану місцевих

підприємств і навіть їх банкрутством. Неоднозначність результатів і виявлення двосторонніх причинних зв'язків між імпортом та економічним зростанням вимагає від теорії та емпіричних досліджень врахування ряду детермінант впливу на ефект імпорту [1]. Серед таких детермінант слід виділити тип продукції, яка імпортується, зокрема її інноваційну складову та відповідність вимогам науково-технічного прогресу.

Матриця використання імпорту таблиць “витрати-випуск” надає інформаційну базу для оцінювання напрямів використання імпорту в економіці країни. Структура використання імпорту у 2005-2014 рр. свідчить, що частка проміжного споживання коливалась у середньому з 61,3% до 68,1%, що свідчить про високий рівень імпортозалежності української промисловості, зокрема у паливі та нафтопродуктах. Частка товарів для кінцевого споживання, де левову частку посідає споживання сектору домашніх господарств, зросла з 20,0% у 2005 р. до 24,9% у 2014 р., що відображає чіткий імпортний вектор у структурі споживання [2]. Натомість на 9,9 в.п. зменшилась частка імпорту у валовому нагромадженні (з 17,7% до 7,8%), який є основою інноваційного розвитку і детермінантою модернізаційних зрушень в економіці України [2]. Низька частка імпорту товарів у валовому нагромадженні на тлі неспроможності вітчизняної науки продукувати інноваційна й технологічно новітні товари свідчить про консерватизм у промисловій політиці та задіяння у виробництві на морально та технічно застарілому устаткуванні, що не відповідає вимогам науково-технічного прогресу.

У структурі товарного імпорту у 2015 р. спостерігається тенденція до зростання імпорту мінеральних продуктів (на 1,6 в.п. порівняно з 2014 р.), продукції хімічної промисловості (на 0,9 в.п.). Водночас частка машин, транспортних засобів і устаткування у 2015 р. становила 21,1% [2]. Здавалось би, при достатньо високій частці машин та устаткування проблем з технологічною модернізацією не повинно бути. Однак більше половини ввезених машин і устаткування становлять споживчі товари довготривалого користування (автомобілі, побутова електротехніка й електроніка), і значно менше – продукція інвестиційного призначення. Це означає, що оновлення технологічного потенціалу здійснювалось в основному за допомогою вітчизняного устаткування, яке важко назвати передовим.

Таким чином, незначна частка імпорту товарів у валовому нагромадженні, яке є основою технологічного розвитку країни, та домінування у структурі імпорту товарів з рівнем технологічної місткості «нижче середнього» свідчить про інноваційний регрес у

імпорту товарів в Україну та спроби оновлення технологічного потенціалу в основному за допомогою вітчизняного устаткування, яке не є передовим. Необхідність подолання вищезазначених тенденцій потребує активізації державної підтримки з метою інноваційної перебудови виробничого апарату промисловості й стимулювання притоку іноземних інвестицій.

Список використаних джерел

1. Геєць В.М., Шинкарук Л.В., Артьомова Т.І. та ін. Структурні зміни та економічний розвиток України ; [за ред. Л.В. Шинкарук]. – К. : Ін-т екон. та прогнозув. НАН України, 2011. – 696 с.
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Пустовойт С.В.,

к.т.н., пров.н.с., ІЕЗ ім. Є.О. Патона НАН України

ФАКТОР ІННОВАЦІЙНОГО ЧИННИКА В ПІДВИЩЕННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розвиток української економіки здійснюється під впливом глобальних інтеграційних процесів, які зумовлюють, насамперед, необхідність підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Одним з ключових чинників отримання конкурентних переваг є впровадження інновацій на виробництві [1].

Особливістю національної економіки є те, що в переважній більшості галузей промисловості виробляється продукції набагато більше, ніж споживається в країні, спостерігається велика залежність від кон'юнктури світового ринку. В останні роки у зв'язку з скороченням виробництва промислової продукції в структурі експорту стала переважати частка сільськогосподарської продукції. Частка ж наукоємної продукції, яка заснована на технологіях п'ятого та шостого укладів та в десятки разів збільшує додану вартість продукції, становить кілька відсотків. Зростання експорту наукоємної продукції можна досягти тільки за рахунок виваженої інноваційної

політики, в якій одне з головних місць посідають фінансові інструменти стимулювання впровадження інновацій в промисловості прискореними темпами.

Нині вагома частина багато українських підприємств не в стані конкурувати на зовнішніх світових ринках збуту через низьку конкурентоспроможність своєї продукції та в деяких галузях витісняються вже й із внутрішнього ринку. Світовою практикою визнаним засобом підвищення конкурентоспроможності є виробництво інноваційної продукції, впровадження інноваційних технологій і сучасної техніки, використання нових матеріалів для задоволення потреб споживачів. Тому для вітчизняних підприємств важливим є пошук та вибір таких інновацій, які створюють конкурентні переваги [2]. Залишається необхідною також дієва державна підтримка інноваційної діяльності при розробці інновацій та виведенні інноваційної продукції на ринок.

Прикладом такого ефективного впровадження інноваційних розробок і, як наслідок, отримання підприємством конкурентних переваг на внутрішньому та зовнішньому ринках є Каховський завод електрозварювального обладнання. Виконання інноваційного проекту з організації виробництва сучасних машин для стикового контактного зварювання високоміцних рейок швидкісних залізниць дозволило підприємству зайняти провідні позиції на зовнішньому ринку зварювального обладнання. Реалізація інноваційної продукції під час виконання проекту склала майже 200 млн. грн., з них експорт становив 154,29 млн. грн. Частка експорту в обсязі реалізованої інноваційної продукції зросла з 59,5 до 88,5 %. Це дозволило збільшити частку підприємства на зовнішньому ринку стаціонарних та підвісних машин для зварювання відповідно до 60 % та 95 %. Інноваційна продукція в загальному обсязі продукції реалізованої підприємством становила в середньому 36,53 %.

За рахунок державної підтримки інноваційної діяльності такі дієві результати у перебігу виконання інноваційних проектів було досягнуто на багатьох вітчизняних підприємствах. Збалансований склад різних видів державної підтримки (податкових, митних та фінансових) стимулював впровадження інновацій, позитивно впливав на перебіг інноваційного процесу на підприємствах та сприяв виконанню затверджених програм з оновлення виробництва.

Без інноваційного чинника забезпечення конкурентоспроможності в тривалому періоді часу ускладнюється. Значну роль в забезпеченні та підвищенні конкурентоспроможності підприємств відіграє інноваційна продукція, яка є результатом впровадження на

виробництві передових, а більшості випадків, унікальних науково-технічних розробок. З метою інтенсифікації інноваційної діяльності підприємств необхідно удосконалити нормативно-законодавчу базу її регулювання та систему фінансування інноваційних розробок. У такому випадку актуальним стає запровадження нових форм кредитування науково-технічної діяльності з залученням механізмів приватно-публічного партнерства. Стимулюванню приватних інвестицій в інноваційні проекти, створенню спеціальних умов для інноваційної діяльності та регулюванню сприятиме розробка та запровадження нових нормативно-законодавчих актів.

Список використаних джерел

1. Портер М. Конкуренція. – М. : Вільямс, 2000. – 495 с.
2. Шумпетер Й. Теорія економічного розвитку. – М. : Прогрес, 1982. – 455 с.

Г'янкова О.В.,
*к.е.н., доцент кафедри
міжнародних економічних відносин КНТЕУ*

ІНКЛЮЗИВНІ ІННОВАЦІЇ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ ПАРТНЕРІВ У ВИМІРІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Сьогодні Україна, як держава, котра прагне економічної безпеки, актуалізує питання інклюзивних інновацій як складової сталого розвитку. Незважаючи на стан перманентної кризи, країна цілеспрямовано рухається до поглиблення економічної співпраці. Однак, повноцінне партнерство можливе лише за умови сповідування учасниками відносин спільних цінностей, одностайності у розумінні сталого розвитку, узгодженості думок щодо потреби суспільства у інклюзивному підході, в тому числі, створення інклюзивних інновацій, як інструменту посилення економічної безпеки.

Інновації історично стали рушійною силою розвитку, однак з часом, за ступенем доступності перетворилися на ідентифікатор розшарування населення, стали показником ексклюзивності.

Саме цим актуалізується концепція інклюзивного стійкого зростання [1]. Світовий банк визначає інклюзивний розвиток як шлях до зменшення розриву між бідними та багатими, передбачає започаткування

інклюзивних інновацій через «створення знань і зусилля по їхній реалізації у вигляді продуктів і послуг, які найбільш актуальні для потреб бідних» [2], що розробляються на підґрунті передових досліджень та рудиментарних або тих, що існували раніше інновацій [3].

За твердженням вітчизняного науковця Л.І.Федулової, інклюзивні інновації уособлюють «створення й виведення на ринок нових якісних продуктів або послуг, які розроблені для й/або тими, хто позбавлений гідного рівня життя (наприклад, для осіб з низькими доходами, людей з інвалідністю, мігрантів, пенсіонерів та інших» [4].

Отже, первинна мета інклюзивних інновацій – забезпечення бідної частини населення товарами й послугами первинної необхідності. Однак, сьогодні інклюзивність полягає у створенні механізмів залучення цієї маргіналізованої частки молоді, інвалідів, людей, котрі проживають у віддалених регіонах, до спільної розробки та втілення у життя інклюзивних рішень, тобто активна участь у подоланні загроз економічної небезпеки.

В Україні питання інклюзивних інновацій лише набуває значимості, свідченням чого є значний розрив у показниках індексу інклюзивного розвитку у 2017 році між Україною (47 місце серед країн, що розвиваються, або 77 у загальному рейтингу) та стратегічними партнерами (Норвегією – 1 місце, Німеччиною – 13; Францією – 18; Польщею – 34; Китаєм – 45 позиція) [5].

І все ж таки Україна має певні досягнення. Найбільш успішним прикладом інклюзивних інновацій є започаткування можливостей для вільного доступу до безкоштовних освітніх курсів без обмежень за віком, статтю, базовим рівнем освіти, місцем проживання тощо, котрі успішно реалізуються проектом «Prometheus».

Для жителів сільської місцевості, а саме там проживають 76% малозабезпеченого населення, впроваджена в дію програма компанії «Данон» щодо створення кооперативів з вирощування ягід.

Все більшої популярності в Україні набуває робота у фрілансовому форматі, що дозволяє залучити до праці людей з обмеженими можливостями щодо пересування та тривалого перебування в офісі.

Прикладом започаткування фіскальної справедливості є початок децентралізації, що покликаний підвищити рівень життя регіонів.

Отже, суть інклюзивності полягає у всеохопленні населення та створення можливостей уникнення або принаймні зменшення рівня економічної небезпеки. Одним з найактуальніших завдань сьогодні постає підвищення економічної безпеки через створення інклюзивних інновацій як на національному, так і регіональному, глобальному рівнях.

Список використаних джерел

1. Доклад о росте Стратегии устойчивого роста и инклюзивного развития .- М.:Весь Мир, 2009 .- 194 с.
2. Dutz M.A. Unleashing India's Innovation: Toward Sustainable and Inclusive Growth. Washington, DC: World Bank, 2007
3. Инструменты инновационной политики в интересах инклюзивного развития: записка секретариата ЮНКТАД [Электронный ресурс] .- Режим доступа: <http://unctad.org/meetings/en/SessionalDocuments/>
- 4.Федулова Л.І. Інклюзивні інновації в системі соціально-економічного розвитку [Електронний ресурс] /Л.І.Федулова // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2016. – № 3 (25). – С. 56-65. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2016/n3.html>
5. The Inclusive Growth and Development Report 2017 [Електронний ресурс] .- Режим доступу: <http://weforum.org/reports/the-inclusive-growth-and-development-report-2017>

П'ятницька Г.Т.,

д.е.н., професор, професор кафедри менеджменту КНТЕУ

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК КРАЇНИ НА ЗАСАДАХ КЛАСТЕРНОГО ПІДХОДУ

Міжнародний досвід свідчить, що нині забезпечення зростання економіки у стратегічній перспективі передбачає формування та розвиток в країні якомога більшої кількості конкурентоспроможних секторів (передусім, наукоємних), підвищення якості людського капіталу та позитивної динаміки продуктивності праці. Зазначене, у свою чергу, потребує створення системи чіткої взаємодії держави, бізнес структур, науки, освіти та використання ефективних інструментів інноваційного розвитку, у т.ч. пов'язаних з реалізацією кластерних стратегій. Взаємозв'язок та взаємообумовленість між процесами підвищення рівня конкурентоспроможності, активізацією інноваційної діяльності та кластеризацією в сучасних умовах господарювання дозволяє протистояти натиску глобальної конкуренції, сприяє прогресивному розвитку національної та регіональної економіки. Варто також пам'ятати, що в ситуації, коли диверсифікація вже не приносить необхідної віддачі, використання саме кластерної моделі організації бізнесу в якості

адекватного інструменту модернізації економіки фактично немає альтернативи.

Аналіз практики реалізації політики інноваційного розвитку на засадах кластерного підходу в різних країнах світу показав, що за останні декілька десятиріч формування та розвиток кластерів відбувається достатньо активно. Так, наприклад, за оцінками експертів [1] в ЄС налічується понад 2 тис. кластерів, в яких зайнято 38 % робочої сили. У США у межах кластерів працює більше, ніж половина підприємств. У цілому ж кластеризацією охоплено близько 50 % економік провідних країн світу. При цьому встановлено, що країни, де кластерні компанії / підприємства увійшли в глобальні ланцюжки, здатні краще адаптуватися до глобалізованого середовища шляхом: опанування сучасної нелінійної моделі виходу на глобальні ринки, що передбачає спочатку об'єднання національних малих та середніх компаній / підприємств у кластер з так званою «розумною» спеціалізацією, і лише потім, з набуттям ними унікальних компетенцій, залучення до регіону / країни глобальних інвесторів, що формують глобальний ланцюжок, і для яких ці компанії / підприємства стають спеціалізованими постачальниками; диверсифікації структури експорту з урахуванням об'єктивних вимог глобальної конкуренції, а не суб'єктивних пріоритетів уряду; диверсифікації структури виробництва швидше і з меншими витратами, ніж при класичній промполітиці тощо.

Визначаючи стратегічні орієнтири використання кластерів для зростання інноваційності національних економік та економіки ЄС в цілому, у 2016 р. Єврокомісія опублікувала так зване «Розумне керівництво для кластерної політики» («Smart Guide to Cluster Policy») [2]. Згідно з цим документом, для реалізації політики інноваційного розвитку на засадах кластерного підходу керівництво країни повинно:

- стимулювати різними заходами стійкість розвитку та інтернаціоналізацію кластерів;
- підтримувати кластерні проекти, що дозволяють регіонам знайти і реалізувати свою розумну, унікальну спеціалізацію;
- підтримувати міжкластерні зв'язки для утворення нових секторів і нових територій розвитку;
- розвивати міжкластерні зв'язки, що ведуть до утворення транснаціональних кластерів і нових глобальних ланцюжків;
- використовувати координуючі функції кластерних організацій для розвитку колаборативної моделі управління в регіонах і макрорегіонах;
- застосовувати системний кластерний підхід, інтегруючи різні області політики (R&D, інноваційна, промислова і т.п.).

Водночас керівництво країни не повинно: обмежуватися стандартними заходами підтримки; спиратися лише на показники зростання при подальшій підтримці кластерів; розвивати кластери окремо один від одного; розвивати міжкластерні зв'язки тільки всередині національних кордонів; зосереджуватися тільки на виробничій діяльності кластерів; здійснювати підтримку кластерів поза зв'язком з іншими видами економічної політики.

Проведені нами дослідження показали, що в Україні формуванню та розвитку інноваційних кластерних мереж нині перешкоджають не тільки геополітичні негаразди, але і вади інституційного середовища, розворот взаємодій ланок потрійної спіралі (державна – інвестори (бізнес) – наука) у бік домінування держави, коли українські бізнес структури, з одного боку, та наукові й науково-освітні установи, з іншого боку, позбавлені як можливостей, так і ринкових мотивацій для запуску кластерних ініціатив.

Список використаних джерел

1. Powerful clusters: Main drivers of Europe's competitiveness / Brussels, 17th October, 2008. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-08-1548_en.htm.

2. Smart Guide to Cluster Policy / Guidebook Series How to support SME Policy from Structural Funds. – European Union, Belgium, 2016. – 58 p.

Piatnytska G.T.,
Doctor of Sciences (Economics), Professor,
Peniuk V.O.,
postgraduate,
Ushakova A.E.,
student (Master program «Trade Management»)
Kiev National University of Trade and Economics

RETAIL TRADE: MODERN INTERNATIONAL AND DOMESTIC TRENDS AND FEATURES OF INNOVATIVE ACTIVITY

During the past 20-25 years, the retail and consumer mindset undergone enormous changes and now we live in a time when consumers increasingly define the direction of development with striving for authenticity, novelty, convenience and creativity. Thus, modern environment is an environment where consumers are the driving force of

economic development (and the development of retail trade isn't exception).

The total income of the 250 world's largest retail companies in 2015 fiscal year increased 5.2%, reaching 4.31 trillion dollars USA [1]. The turnover of retail trade in Ukraine shrank by 20.7% in 2015 from 2014, to UAH 1.02 trillion, according to the State Statistics Service [2].

Among the factors that complicate the work of retailers during last two years and in our days can distinguish slow economic growth in developed countries, large public debt in developing countries, deflation or inflation in many countries, and protectionist measures in response to globalization. If speaking about Ukraine, it is also associated with high geopolitical risk Dramatic social and political events, active military actions, devaluation of the national currency led to the general stagnation of Ukrainian economy, fall of GDP, growth of inflation rate and national debt, reduction of incomes and purchasing power of citizens. On the grounds of low competitiveness («The World Competitiveness Yearbook 2016» ranked Ukraine 59th among 61 countries which were analyzed by IMD [3]); not the best business climate in the country, despite the fact that in 2017 Ukraine entered the top 100 ranking of ease of doing business, rising to 3 positions during year and taking 80 place (for comparison in 2013 Ukraine ranked 137 and in 2016 – 83 [4]); high level of energy and import dependence high unpredictable risks for business development (including retail) still remain.

In contrast to global trends, the Ukrainian retail market experienced a revival only in 2016, showing a slight increase in turnover. However, the purchasing power of consumers in Ukraine is still low, especially against the west countries. That is why Ukrainian retailers are reluctant to invest in the high-tech solutions. Quite a different situation can be observed in developed countries.

But in general, features of retailers' innovative activity are follows:

- retailers' activities are not reflected adequately in the traditional and conventional measures of innovation;

- everyday innovation provides variety in product, price, format, channel and experience. The best businesses innovate to deliver the right mix of products at the right price to customers and must constantly strive to better meet the final consumers' evolving needs;

- retailers are more likely to engage in open, collaborative innovation than many other sectors and will place as much emphasis on non-technological as technological innovation, and also combine both service and product innovation;

- the lack of privacy available in a highly competitive public market, such as retail, means that firms often prefer to innovate incrementally or start small, before rapidly scaling up hitherto unseen innovative activities;

- many larger retailers have developed authoritative and highly successful private label brands in collaboration with suppliers. Private labels increasingly offer consumers easier choices around niche requirements, such as ethically sourced ingredients, special dietary requirements, lifestyle choices, cross-cutting ranging propositions such as baby products;

- barriers to the successful exploitation of innovation in different countries include inter alia a lack of visibility and awareness from both policymakers and retailers' perspective, costs and business risks associated with radical innovation projects, skills, and a number of regulatory constraints.

Thus, innovative development of retail enterprise represents the process of unfolding the enterprise's activity, which is strategically oriented on using the new products, processes, marketing methods and organizational methods to succeed, lead and bring something extra new to market, accumulating innovative capacity of enterprise. The first precondition of innovative development of retail in Ukraine is a necessity to innovate for surviving on the domestic market because of extension of foreign companies with higher level of competitive advantages. The second one is innovative development of enterprises because of state's general orientation on entering the European Union and, in this way, the necessity of meeting the excessive demands.

References

1. Світовий сектор роздрібної торгівлі у 2017 році / Deloit. – Retrieved from <https://www2.deloitte.com/ua/uk/pages/consumer-business/articles/global-powers-of-retailing.html>.

2. The State Committee of Statistics of Ukraine: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

3. [IMD World Competitiveness Ranking 2016](http://www.imd.org/uupload/imd.website/wcc/scoreboard.pdf). – Retrieved from <http://www.imd.org/uupload/imd.website/wcc/scoreboard.pdf>.

4. Ease of doing business index. – Retrieved from https://en.wikipedia.org/wiki/Ease_of_doing_business_index.

Natalia Raksha
Associate Professor, PhD in Economics
Management Department G. Marconi
University, Italy (Rome)

INTERNATIONAL EXPERIENCE FOR USAGE OF MODERN EDUCATIONAL TECHNOLOGY

Practice of using modern technologies of learning in European universities. New modes of learning and teaching in higher education the online and open education world is changing how education is resourced, delivered and taken up. Over the next 10 years, e-learning is projected to grow fifteen-fold, accounting for 30% of all educational provision. But this transformation should be shaped by educators and policy-makers, rather than something that simply happens to them. And the benefits of these developments should be available to all universities. Within higher education, new technologies have enormous potential to effect change. They enable universities to meet a broader range of learners' needs, adapting traditional teaching methods and offering a mix of face-to-face and online learning possibilities that allow individuals to learn anywhere, anytime. They also create openings to engage in new kinds of collaboration and offer opportunities to distribute resources more effectively.

The advent of digital technology in the last two decades has changed the world dramatically, and will continue to do so. Technology is driving major changes in people's professional and personal lives across Europe and the world, impacting every facet of society, and is now an integral part of how most people interact, work, learn and access knowledge and information. New and emerging technologies are already starting to have a transformative effect on higher education provision. There is every reason to harness the potential of these developments in the service of high quality higher education. But to do that effectively universities need to both widen and deepen the understanding of how these new technologies and pedagogical tools can be an integral part of the way higher education is delivered, and identify what measures can be taken to further stimulate, facilitate and advance it.

We have witnessed considerable and ongoing - changes in higher education in recent years and the landscape is constantly evolving. This is being driven by many factors: the economic and social imperatives are calling for higher levels of skills, the student body is becoming more diverse, people are continuing to study throughout their working life and there is a growing desire for more flexible study opportunities.

Furthermore, as digital technologies become ubiquitous, there is an emergent expectation from society for easier access, better quality, more flexible approaches and greater online opportunities in higher education provision.

Worldwide demand for higher education is expected to grow exponentially from 100 million students currently to 250+ million by 2025¹. This growth will be particularly driven by emerging economies like China and India. Even in the EU where many countries are experiencing declining populations, higher education enrolments continue to increase. A considerable portion of this growth is coming from adult and returning learners - a complex cohort, most of whom will study whilst also working.

Harnessing new modes of learning and teaching to modernize higher education.

- **Quality enhancement as a result of shared, high-quality learning materials and more creative and individualized pedagogical approaches.**

Digital technologies in themselves do not necessarily constitute an enhancement of the quality of learning and teaching, and it goes without saying that quality of content must remain paramount, but they are an enabler for such enhancement and can underpin efforts towards more student-centered teaching. Teachers now have the opportunity to draw on a wide range of materials in a variety of formats which can improve the quality and diversity of the curriculum.

- **Creating a more diverse higher education system by widening access and facilitating lifelong learning.**

- **Increased global visibility by reaching new target groups in an international context.**

Enhancing the attractiveness and competitiveness of European higher education is a key goal of the Bologna Process. In an increasingly globalized world, and with the expansion of higher education provision in emerging economies, European higher education institutions need to develop a strong brand to ensure they remain competitive in attracting students, staff and international partners. Internationalizing the student and staff body, and developing global partnerships with leading institutions worldwide, enhances the quality of learning, teaching and research, and contributes significantly to the student experience.

- **Greater global and local collaboration and cooperation.**

Developing educational partnerships is an important element of European's Universities strategy for cooperation with other parts of the world. Wide availability of quality education resources and the ability to adapt and customize these materials to specific circumstances, and

languages, is providing a step-change in educational attainment levels in many countries, especially emerging economies. An EU funded pilot project, EMMA, is also advancing efforts in the area of collaboration between Universities and International Organizations, such as UNESCO, the European Commission on new models of learning and teaching in higher education, etc. This project is providing a platform for hosting courses from across Europe in multiple languages to promote real cross-cultural and multilingual learning, and potentially strengthening the use of less-widely spoken languages.

- **More personalized learning informed by better data.**

Here we are representing some examples of European Universities that are implementing changes and using modern technologies of learning.

FUN (**France** Université Numérique) was launched in October 2016 by the French Ministry of Higher Education and Research as the national platform for supporting online courses and MOOCs. There are currently more than 50 courses being offered from 23 partner higher education institutions. The platform is one of 18 action points of a five-year national plan for the digitization of learning and teaching.

Ireland, through the National Forum for the Enhancement of Teaching and Learning, is developing a national roadmap for building digital capacity in higher education. This will address strategy development, pedagogical and skills requirements, and technological supports. It will be underpinned by a dedicated fund for collaborative initiatives.

The Programme of **Lithuanian** Virtual University, running from 2012-2017, promoted the development of e-learning across the higher education system and provided funding from state resources and EU structural funds for infrastructure developments. The programme has been renewed for a further four year period.

The **Norwegian** Commission on MOOCs, a Government-appointed expert group, reported in June 2016 on the potential of MOOCs for Norwegian higher education. It has made a series of recommendations including a targeted fund, the development of a national MOOC platform, digital competence development for teachers, and greater use of open educational resources.

The **German** Forum for Higher Education in the Digital Age, initiated in 2016 and funded by the Federal Ministry, is an independent national platform for the promotion of digital learning and teaching in German universities. From innovation in teaching and learning to questions of governance and policies, six expert groups work on different subjects along the scope of e-learning, in order to discuss crucial questions, and

develop benchmarks and a recommended course of action. The Forum particularly aims to increase the visibility of digital teaching and learning in public and to promote open discourse on the subject.

École Polytechnique Fédérale de **Lausanne** (EPFL) opened a Center for Digital Education in April 2015, which has become the hub for MOOC expertise in the institution. It is driving the development of MOOCs for EPFL and its partners, operating MOOC-based educational programs and carrying out research activities on the use of digital technologies in education and training.

UNESCO, in partnership with Cisco, Intel, ISTE and Microsoft, has developed an ICT Competency Framework for Teachers detailing the competencies that teachers need to integrate ICT into their practice and professional development. ² Although this is designed for secondary teachers, it has the potential to be tailored for higher education.

Selective Glossary of terminology

Adaptive learning - an educational process that adapts teaching materials and methods to each student's individual needs. Several software solutions use learning analytics to provide an adapted learning path to users.

Badges – flexible mechanism for recognizing achievements as an informal alternative to accreditation.

E-learning – learning conducted via electronic media, typically on the internet.

Flipped classroom – a teaching model in which students access directed teaching at home, for example by watching video lectures, and then using class time to apply new knowledge in a collaborative and interactive space.

MOOC – Massive Open Online Course. An online course that is freely accessible to anyone and open includes open course materials and opportunities for interaction and collaboration between students.

SPOC – Small Private Online Course. Similar to a MOOC, but used as a blending learning, on-campus experience.

Open Educational Resources (OER) – any online material that is freely accessible and openly licensed for anyone to reuse and repurpose for teaching, learning, and researching.

References

1. UNESCO, <http://unesdoc.unesco.org/images/0019/001924/192417m.pdf>
2. UNESCO ICT Competency Framework for Teachers <http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002134/213475e.pdf>

СУЧАСНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

Перехід економіки країни на інноваційний шлях розвитку неможливий без формування конкурентоспроможної в глобальному масштабі національної інноваційної системи (НІС). Національна інноваційна система – це сукупність взаємопов'язаних установ та організацій в рамках однієї системи, метою яких є розповсюдження та комерціалізація інновацій.

Національні інноваційні системи стають все більш інтернаціоналізованими, разом з цим інституціональне сприяння розвитку інноваційної діяльності залишається цілком залежним лише від інноваційної стратегії країни. Рівень інтернаціоналізації національних інноваційних систем вимірюється шляхом аналізу НДДКР транснаціональних корпорацій, міжнародних технічних альянсів, міжнародного трансферу технологій, міжнародної торгівлі засобами виробництва та міжнародним потоком наукових та технічних кадрів.

Сьогодні виокремлюють такі детермінанти інтернаціоналізації національних інноваційних систем :

1) Виникнення суттєвого розриву в темпах та моделях глобалізації національних інноваційних систем.

Менш розвинуті країни знаходяться на периферії глобальних трансформацій інноваційної діяльності, що характеризується високим рівнем перетікання наукового та технічного знання за кордон та трансфером технологій із-за кордону. З кожним роком швидкість міжнародних потоків наукових та технічних кадрів, трансферу технологій, реєстрації винаходів нерезидентами зростає, що спричинено стрімким розвитком глобалізації.

За даними Світового банку країнами-лідерами по реєстрації патентів нерезидентами в 2014 році стали США (293706 заявок), Китай (27042 заявки), Японія (60030 заявок), Південна Корея (46219 заявок) та Канада (31283 заявки). Натомість Україна мала лише 2356 заявки реєстрації патентів нерезидентами у 2014 році.

2) Неспроможність передачі «неявного знання» в промислових секторах національних інноваційних систем.

Неявне знання, а саме когнітивні здібності і абстрактні поняття складно сформулювати і швидко розповсюдити серед населення.

Таким чином, компанії відкривають філіали за кордоном з метою локалізації своїх потужностей в місцях, де наявне знання неможливо передати на відстані.

Китай використовує аутсорсинг (або спільні підприємства) при високотехнологічному експорті. Це дає можливість збільшити обсяги високотехнологічного експорту в країнах, що розвиваються, де локалізовані спільні підприємства. Китайські компанії в свою чергу отримують готові рішення щодо удосконалення технологій виробництва на заводах.

Згідно статистики Світового банку за 2015 рік лідерами високотехнологічного експорту є : Китай – 554,3 млрд дол., Німеччина – 185,6 млрд дол., США – 154,3 млрд дол., Сінгапур – 130,9 млрд дол. та Південна Корея – 126,5 млрд дол. Високотехнологічний експорт України в 2015 році становив 1,4 млрд дол.

3) Зародження і стрімкий розвиток «екосистеми стартапів» в структурі НІС.

Екосистема стартапів складається зі стартапів та організацій, що взаємодіють задля створення нових стартапів і можливості їхнього розвитку. Виділяють такі категорії стартап екосистеми: університети, вітчизняні та зарубіжні організації (інкубатори, акселератори, коворкінги), локальні та міжнародні мережі «бізнес-ангелів» (інвестори, які надають фінансову підтримку новоствореним стартапам і діють як ментори), ТНК, дослідницькі інститути та інші суб'єкти, що надають такі послуги як фінансові, юридичні тощо.

Підсумовуючи все вищесказане, можемо зробити висновок, що суттєвий розрив між темпами глобалізації НІС, бар'єри при передачі неявного знання та розвиток «екосистеми стартапів» в структурі інноваційних систем є основними сучасними детермінантами інтернаціоналізації НІС.

Список використаних джерел

1. Department of Economics, Weatherhead School of Management, Case Western Reserve University, USA, 2006. — pp.56-67 - Режим доступа: <http://www.twirpx.com/file/1414777/>
<http://www.data.worldbank.org/> (дата звернення 18.02.2017) – Назва з екрана.

2. Бас Беекман Місто стартапів : Роль місцевої влади у побудові підприємницьких екосистем / Бас Беекман, Рубен Ньювенхауз – Київ : ГО «Українська мережа енергетичних інновацій «Greencubator», 2016. – 190 с.

Салайчук О.М.,
*начальник департаменту міжнародного страхування
Моторного (транспортного) страхового бюро України*

ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ НА РОЗВИТОК АВТОТРАНСПОРТНОГО СТРАХУВАННЯ

Глобалізаційні процеси, вдосконалення Інтернет-технологій, зростання доступності портативних пристроїв населенню посилюють вплив на інноваційний розвиток ринку страхових послуг. Особливої актуальності це набуває для автотранспортного страхування, вагомої складової вітчизняного страхового ринку.

В умовах невизначеного економічного середовища країни саме цей комплекс видів страхування, а особливо, його обов'язковий сегмент – страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, характеризується відносно сталим розвитком. Використання технологічних інновацій сприятиме підвищенню конкурентоспроможності компаній [1, с. 42], що надають послуги з автотранспортного страхування.

Водночас механізм гарантування страхових виплат за договорами автотранспортного страхування потребує адаптації до майбутніх потреб суспільства під впливом останніх тенденцій інтенсивного розвитку технологій та виробництва у галузях та сферах, які безпосередньо впливають на здійснення цього комплексу видів страхування.

До таких тенденцій експерти [2] відносять:

- ✓ успішний початок експлуатації автоматизованих (безпілотних) автомобілів;
- ✓ активне поширення спільного використання автомобілів (каршенрінг);
- ✓ застосування додаткових інтелектуальних систем керування автомобілем.

За розрахунками експертів [3] розмір соціально-економічних збитків («вартість життя») внаслідок загибелі українця, за європейською методикою обрахунку, перевищує 400 тис. дол. США, а загальний економічний щорічний збиток від ДТП за цим підходом – понад 2 млрд. дол. США (або 2,5% національного ВВП).

За даними Моторного (транспортного) страхового бюро України [4] витрати страховиків у 2016 році на відшкодування шкоди, завданої внаслідок ДТП в Україні лише за договорами обов'язкового автотранспортного страхування досягли майже 1,4 млрд. грн.

Наведені показники аварійності та соціально-економічних збитків за наслідками ДТП лише підтверджують потребу суспільства у інноваціях для підвищення безпеки дорожнього руху та забезпечення функціонування надійного механізму захисту порушених майнових прав осіб за результатами ДТП.

Означені інновації на автомобільному ринку матимуть безпосередній вплив на розвиток автотранспортного страхування, стимулюватимуть страховиків вдосконалювати їх страхові продукти, максимально сприятимуть врахуванню індивідуальних потреб кожного страхувальника, призведуть до пришвидшення врегулювання страхових випадків, мінімізують прояви страхового шахрайства та призведуть до зменшення вартості страхових послуг за ризиками, пов'язаними із володінням та експлуатацією транспортних засобів.

Не дивлячись на високотехнологічний характер таких інновацій, потреба у функціонуванні існуючих гарантійних механізмів у цьому комплексі видів страхування збережеться. Адже, транспортний засіб, як визначальна категорія у автотранспортному страхуванні є і залишатиметься джерелом підвищеної небезпеки, що може призвести до значних збитків.

Отже, поширення технологічних інновацій при наданні послуг з автотранспортного страхування сприятиме підвищенню їх доступності для споживачів та ефективності діяльності страховиків.

Список використаних джерел

1. Volosovich S. Insurtech: challenges and development perspectives// International Journal of Innovative Technologies in Economy. – 2016. - №3(5). – P. 39-42.

2. Будущее автострахования. Беспилотные автомобили, телематика и carsharing радикально изменят концепцию страховой защиты [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://forinsurer.com/news/16/07/29/34121>.

3. Скільки коштує життя українця в ДТП? [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://life.pravda.com.ua/health/2017/01/30/222337/>.

4. Основні показники здійснення обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів за внутрішніми договорами в січні – листопаді 2015 та 2016 років [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.mtsbu.ua/>.

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЇ У ФОРМУВАННІ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ

В умовах сучасного розвитку світової економіки, зокрема інтернаціоналізації господарського життя та невинного науково-технічного прогресу все більш визначну роль для здійснення господарської діяльності відіграє інформатизація економічних процесів. Інформаційна інфраструктура в сучасному суспільстві набуває не меншого значення ніж традиційні інфраструктурні складові такі як транспорт, зв'язок енергозабезпечення тощо. Вона виконує значну інтегруючу функцію основним завданням якої є взаємодія інноваційної системи та виробництва, що є базовою складовою становлення економіки знань. Асиметричність інформації, динамічність розвитку обумовлюють необхідність в постійному вдосконаленні інформаційної підтримки інноваційної політики [1].

Економіка знань – термін, що вперше був використаний в 1962 р. Ф. Махлупом у своїй праці «Виробництво і поширення знань в США» з метою підкреслення ролі знань як вирішального фактору економічного зростання та суспільного розвитку. На думку Ф. Махлупа, наукові дослідження дають людині нові знання, які трансформуються у технології та продукти наукоємного виробництва, стимулюють зростання продуктивності праці, зниження матеріало- та енергоємності, підвищення конкурентоспроможності суспільного виробництва, прискорюючи темп накопичення суспільного продукту змінюючи мотивації трудової діяльності, і тому виступають фактором значного економічного зростання. Інтелектуальний капітал здатен давати на кожную одиницю додаткового інвестування найвищу економічну віддачу, забезпечуючи не лише високу рентабельність виробництва та надійні конкурентні переваги на світових ринках, а й створюючи підґрунтя стратегічної прибутковості для інноваційних інвестицій [2].

Основними складовими елементами, які формують ефективну економіку знань є: науково-дослідні та дослідно конструкторські розробки та інновації, освіта й навчання та інформаційно-комунікаційні технології.

Взаємодія зазначених складових покликана розв'язати значну кількість завдань, що стоїть на шляху до становлення економіки знань, серед яких слід зазначити:

1) прямий, своєчасний доступ до інформаційного продукту (точну інформацію про хід виробничого процесу в просторі та часі, пошук нових технологій);

2) ефективну координацію внутрішньої діяльності та оперативне розповсюдження різноманітних повідомлень;

3) ефективнішу взаємодію із суміжниками за технологічними маршрутами за рахунок використання більш інформованих та наочних засобів відображення та передачі-приймання повідомлень;

4) використання якісно кращої технології системного аналізу та проектування оперативного управління на нижній та середніх ланках управління інноваційним виробництвом.

Функцію узгодження вказаних вище складових покликана здійснювати людина. Саме людина обирає відповідний засіб отримання нових знань, рухаючись або в теоретичному, або в раціонально-чуттєвому, або в емпіричному напрямках, спираючись на внутрішні чи зовнішні фактори аналізу.

В інформаційному суспільстві відбувається постійний і активний обмін ідеями, знаннями, інформацією, цінностями. Для більш ефективного функціонування людини в сучасних умовах соціально-економічного розвитку система повинна бути максимально відкритою. Таким чином, формування національної інноваційної системи, як складової сучасної економіки знань має прямий взаємозв'язок з формуванням відкритих систем доступу до світових і національних інформаційних джерел.

Список використаних джерел

1. Єрмакова О.А.: Інформаційне забезпечення інноваційної діяльності в регіонах Українського Причорномор'я// Єрмакова А.О., Хуторний О.М., Хуторна Л.В./Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2016. – № 16 (4). – С. – 105-107.
2. Стояненко І.В.: Формування економіки знань як реальність та необхідність сьогодення//Економіка знань [Електронний ресурс]: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1230>.

Sevruk I.M.,

*Candidate of Sciences (Economics), Senior Lecturer, International Economic Relations
Department Kyiv National University of Trade and Economics*

INNOVATION AS A DRIVER OF INTERNATIONAL RETAIL TRADE CHAINS DEVELOPMENT

The impact of international retailers upon retail trade business is confirmed by international practice of intensive implementation of innovation in their activity. International trade chains are considered to be drivers of innovation process in retail.

In terms of sharpening the competitive environment, retailer innovative development is a determining factor in achieving competitive advantage in the market. International retailers focus their efforts on innovative development of their chains, such as expansion and optimization of existing retail space, the internationalization of ecommerce development and use of own brands (private label), and also new ways of interaction with customers through the latest technology.

Retail innovation may exist both in the front-end of the retail operation, through what is visible to customers (in order to create sustained customer preference), as well as in the back-end (to increase productivity, efficiency, and achieve a faster time to market). The main aim of retail innovation at the front-end is to improve customers' quality of life in their shopping process. This means that innovation may be better devised by putting the customer in the centre (so-called 'customer-centricity') [1].

Recent retail innovations can, for the most part, be divided into the following categories: delivery, in-store enhancement for customer, in-store enhancement for retailer, payments, mobile and ecommerce, virtual/augmented reality, personalisation [2].

Large retailers (Wal-Mart, Best Buy, Target, Tesco etc.) are trying to adapt to technological progress and rapid changes in tastes and needs of potential customers. They implement marketing, organizational and process innovation, constantly expanding product portfolio through modern and advanced products [3, c. 157].

Metro Group uses thousands of online reverse auctions (internet-enabled) to purchase products (value: more than 1 billion euros). It forces buyers to engage in better negotiations, reduces negotiation time, provides fairness of sourcing whilst suppliers from all over the world can get involved and get connected online [1].

Tesco, Wal-Mart and Amazon have made use of big data / business analytics tools to gain a competitive advantage in areas such as marketing

(e.g. cross-selling, in-store behaviour analysis, customer micro segmentation, multi-channel experience), merchandising (e.g. assortment and pricing optimisation), operations and supply chain (e.g. inventory management, logistics). Both Tesco and Wal-mart are acquiring “big data companies”. For example, data mining specialist dunnhumby - owned primarily by Tesco - has bought Standard Analytics which specializes in assisting retailers towards better understanding customer purchasing patterns and behaviours through predictive sales modeling and real-time out-of-stock alerts. Equally, Wal-mart is expanding its e-commerce capabilities with the acquisition of big data start-up company (Inkuru). That company focuses on real-time predictive analysis and will join Wal-mart Global Ecommerce’s technology arm (Wal-martLabs). The acquisition will give access to analytics and big data that will enable Wal-Mart to accelerate its big data capabilities in terms of site personalization, search, fraud protection and marketing. Carrefour made use of 3D printing extensively. This technology has actually supported many customising initiatives for designing a range of appropriate products [1].

International experience shows the effectiveness of new technologies implementation. Currently, most domestic retailers in Ukraine do not have enough capacity and resources for innovation development. But investigation of the best global practices and investment attraction will boost innovation process in internal trade.

Thus, retail trade provides delivery of goods from producer to final consumer, which promotes intensive international retail chains to introduce innovative technologies. Large retailers steer their efforts on achieving the competitive advantage, which ultimately provides consumers with a better quality of goods and services.

References

1. Six Perspectives on Retail Innovation. Expert Group on Retail Sector Innovation. European Commission, 2014 [Electronic resource]. – Access mode: https://ec.europa.eu/research/innovation-union/pdf/Six_perspectives_on_Retail_Innovation_EG_on%20Retail_Sector_Innovation_web.pdf
2. Trotter C. Top 50 Innovations in Retail. Insider Trends, 2016 [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.insider-trends.com/top-50-innovations-in-retail/>.
3. Підкамінний І.М. Інноваційний розвиток підприємств роздрібної торгівлі / І.М. Підкамінний, І.О. Совершенна // Бізнес Інформ. – 2013. – № 1. – С. 156-159.

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТОРГІВЛІ

В сучасних умовах господарювання дієвим способом конкурентної боротьби між підприємствами торгівлі є досягнення ринкових переваг шляхом активного використання інновацій у їх діяльності. Ефективний розвиток інноваційної діяльності на підприємствах орієнтує їх на якісні зміни у всіх процесах господарювання, використання прогресивних технологій відкриває перед підприємствами торгівлі нові можливості і перспективи для підвищення рентабельності, значно підвищує їх імідж та змінює ставлення покупців до підприємства.

Для якісного функціонування підприємства торгівлі необхідно цілеспрямовано управляти його інноваційним розвитком, що являє собою забезпечення ефективного функціонування певного інноваційного процесу торговельної діяльності і як результат – забезпечення стійкого конкурентного становища на ринку, а також отримання прибутку в майбутньому періоді. Однак цілі самої інноваційної діяльності можуть бути різними: від задоволення нової потреби покупця до скорочення витрат і часу в процесі здійснення якого-небудь торговельного процесу. Але при цьому, незалежно від мети інноваційної діяльності, головною метою управління має бути ефективність функціонування бізнес-процесів і підприємства в цілому.

Головними чинниками запровадження інновацій на підприємствах роздрібною торгівлі, як стверджує Онищенко О.С., є: посилення конкурентної боротьби та намагання одержати на ринку конкурентні переваги; максимізація прибутку; зростання попиту споживачів на товари; забезпечення престижу підприємства та оперативне вирішення проблем, що можуть виникнути на підприємстві; вивчення наукових новинок та їх впровадження у виробничий процес з метою поліпшення результатів діяльності підприємства [2, с. 167].

На сьогоднішній день підприємства торгівлі почали все більше уваги приділяти новим інструментам збільшення продаж, успіх яких неможливий без відповідного обладнання та інноваційних технологій.

Головними напрямками сучасного динамічного розвитку підприємств роздрібною торгівлі є нововведення, що стосуються

управління процесами обслуговування споживачів, які сприяють появі потужних роздрібних мереж, поширення самообслуговування, а також використання засобів зв'язку і комунікаційних технологій.

У сфері роздрібної торгівлі до інновацій можна віднести введення нових методів торгівлі, насамперед, таких як самообслуговування. Сучасний вигляд магазинів самообслуговування визначають дві складові – формат самообслуговування та ІТ-технології, які забезпечили успіх роздрібних магазинів, стали підґрунтям для розвитку мереж гіпермаркетів, супермаркетів, дискаунтерів («магазин біля дому») та інших форматів [1, с.143].

В Україні розповсюдженими лишаються торговці, які займаються традиційними формами торгівлі, тобто продають товари виключно в магазинах, але використовують всесвітню інформаційну мережу (WEB) для обслуговування клієнтів і формування власного іміджу. Останнім часом в країні на ринку торгівлі більше починають розвиватися торговці, що займаються сучасними електронними формами торгівлі. Це пов'язано з активним використанням мережі Інтернет при купівлі товарів, а також підвищенням довіри споживача до товарів і до самих роздрібних торговців. Отже, майбутнє роздрібної торгівлі саме за торговцями в системі on-line, які повністю змінять звичайне уявлення про те, як здійснювати покупки, розробивши нові методи продаж і доставки товарів, системи оплати і порядок повернення куплених товарів. Успішним прикладом таких інновацій в торгівлі в 2016 р. стало відкриття магазину без єдиного продавця у Швеції. Клієнти даного магазину здійснюють свої покупки цілодобово, використовуючи лише смартфон.

Таким чином, курс на інноваційний розвиток підприємств торгівлі дозволить їм забезпечити фінансовий успіх та стійкі позиції на ринку.

Список використаних джерел

1. Бозуленко О.Я. Запровадження сучасних інноваційних технологій у діяльність роздрібних торговельних підприємств / О.Я. Бозуленко, О.Ю. Бозуленко // Сталий розвиток економіки. – 2013. – № 1. – С. 141-144.
2. Онищенко О. С. Економічна сутність інноваційної діяльності торговельних підприємств / О. С. Онищенко // Науковий вісник НЛТУ України: Збірник науково-технічних праць. – Л.: НЛТУ України, 2012. – Вип. 17.5. – С. 167-171.

Скіцько В.І.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри економіко-математичного моделювання ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

ІННОВАЦІЇ В РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТІ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Використання інформаційно-комунікаційних засобів та технологій, інноваційний розвиток промисловості, впровадження нового тренду розвитку економіки «Індустрія 4.0» в реальне життя зумовлює структурні зрушення в економіці, які спричиняють появу нових ризиків та змінюють уявлення про існуючі ризики. Ризик як економічна категорія у бізнесі відіграє дедалі значущу роль, про що може свідчити, зокрема, зростаюча з кожним роком кількість наукових теоретичних та практичних публікацій з цього напрямку. Наприклад, з 2013 року видається щорічник Allianz Risk Barometer [1], який відображає наразі компетентну думку близько 1200 експертів з ризик-менеджменту з більше 50 країн світу, а на сайтах низки великих світових аудиторських та страхових компаній можна зустріти публікації щодо різних проблеми сучасного ризик-менеджменту.

Інформаційно-мережне суспільство та економіка зумовлюють виникнення нових завдань, адаптацію існуючих механізмів їх вирішення та розробку та впровадження нових. Наприклад, в умовах глобалізації та глокалізації проблема економічної безпеки та управління відповідними ризиками як на рівні держави, так і на рівні окремих суб'єктів господарювання є як ніколи актуальною. Зростаючий з кожним роком обсяг різної інформації в електронному виді спричиняє потребу у вирішенні низки завдань, пов'язаних із надійним зберіганням такої інформації, її коректної обробки, аналізу і т.п. Все це зумовило появу інноваційних технологій (зокрема, Добування даних (Data Mining), Великі дані (Big Data) тощо), використання яких, у свою чергу, спричиняє появу нових ризиків, для яких потрібно адаптовувати існуючі підходи ризик-менеджменту та розробляти нові.

Одним з інноваційних ризиків можна вважати кібер-ризик (cyber risk), який пов'язаний, зокрема, з проявом можливих збитків, спричинених різними збоями у роботі інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури та використання інформаційних технологій в межах підприємства [2]. Дії, які зумовлюють прояв кібер-ризиків, можна поділити на: 1) внутрішні умисні (наприклад, умисні дії незадоволених працівників підприємства щодо пошкодження чи

видалення важливої інформації підприємства до того, як вони звільняться); 2) внутрішні ненавмисні (наприклад, при впровадженні нової інформаційної системи чи її оновленні тощо); 3) зовнішні умисні (різні умисні дії хакерів, кібер-атаки тощо); 4) зовнішні ненавмисні (наприклад, пошкодження інформаційно-комунікаційних мереж внаслідок стихійного лиха тощо) [2].

Не дивлячись на різноманітність сучасних ризиків, будь-які підходи щодо їх управління можна звести до трьох кроків: 1) встановлення оточення ризику; 2) оцінювання ризику; 3) подолання ризику [3]. На кожному кроці можуть використовуватися різні інновації, зокрема, оцінювання ризиків може здійснюватися за допомогою абсолютно нових економіко-математичних методів та моделей, які побудовані на основі інструментарію природних обчислень (мурашині та бджолині алгоритми, генетичні алгоритми, системи Лінденмайера або L-системи, метод рою часток, штучні імунні системи, нейронні мережі тощо). Однією з переваг засобів природних обчислень є багатоточковість процедури пошуку оптимального рішення, що дозволяє значно скоротити час на пошук такого рішення порівняно з традиційними підходами, що є досить актуально в епоху Великих Даних [4].

Таким чином, в контексті ризик-менеджменту сучасного підприємства можна говорити як про нові ризики, так і новий інструментарій їх оцінювання. Дана проблема є актуальною, а її інноваційність потребує ґрунтовних теоретичних та практичних досліджень.

Список використаних джерел

1. Allianz Risk Barometer: Top Business Risks 2017 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.agcs.allianz.com/assets/PDFs/Reports/Allianz_Risk_Barometer_2017_EN.pdf

2. Cyber Risk Appetite: Defining and Understanding Risk in the Modern Enterprise [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.rsa.com/content/dam/rsa/PDF/2016/05/h15150-cyber-risk-appetite-wp.pdf>

3. ISO. Risk Management – Principles and guidelines ISO 31000. Switzerland: ISO, 2009. – 24p.

4. Вітлінський В. В. Концептуальні аспекти моделювання логістичного ризику інформаційно-мережної економіки з використанням інструментарію природних обчислень / В.В. Вітлінський, В.І. Скіцько // Проблеми економіки. – 2016. – №4. – С. 231–237.

Соловйов В.П.,
*д.е.н., к.т.н., проф., керівник Центру інновацій та
технологічного розвитку ДУ «Інститут досліджень
науково-технічного потенціалу та історії науки ім.
Г.М.Доброва НАН України*

ЧИ СПРИЯТИМЕ ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО НАУКОВУ І НАУКОВО-ТЕХНІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ» ПЕРЕТВОРЕННЮ НАУКИ УКРАЇНИ В ДІЄВИЙ ІНСТРУМЕНТ ЕКОНОМІКИ?

Перший абзац преамбули Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» свідчить про те, що цей Закон спрямований на *«задоволення потреб суспільства і держави у технологічному розвитку шляхом взаємодії освіти, науки, бізнесу та влади»*. Це ніби відповідає відомій концепції потрійної спіралі² і передбачає паралельну реалізацію прогресивних подій не тільки в сфері науки і технологій, але й у сфері освіти, бізнесу і влади. Подивимось, чи дійсно цей Закон може сприяти реалізації цієї концепції?

Там же, у преамбулі говориться про необхідність *«створення умов для ... забезпечення використання досягнень вітчизняної та світової науки і техніки для задоволення соціальних, економічних, культурних та інших потреб»*. З цього можна зрозуміти, що соціальні, економічні та культурні потреби відомі. Правда, не ясно, як і де ці проблеми сформульовані в плані вимог до науково-технологічної сфери.

На жаль аналіз положень цього Закону свідчить принаймні про байдужість його розробників щодо реалізації економічної функції науки. Негаразди цього Закону починаються вже зі Статті 1 *«Основні терміни та їх визначення»*, де в п. 26 значиться, що *науково-технічна діяльність – це наукова діяльність*. Виникає думка про надмірність назви Закону, оскільки згідно цього визначення наука і науково-технічна діяльність – це одне і теж. У п. 12 цієї ж статті дається визначення терміну *«наукова діяльність»*, а в п. 15 – визначення терміну *«наукова робота»*. Оскільки у більшості словників світу *діяльність і робота* практично співпадають за сутністю, то роздільне визначення цих термінів теж можна вважати певною надмірністю.

---

² *Ицковиц Г.* Тройная спираль. Университеты - предприятия - государство. Инновации в действии / Генри Ицковиц ; пер. с англ. под ред. А.Ф. Уварова. - Томск : Изд-во Томск. гос. ун-та систем упр. и радиоэлектроники, 2010. - 238 с.

Викликає сумнів також і правильність розподілу змісту визначення *прикладних наукових досліджень* (п. 30) і *фундаментальних наукових досліджень* (п. 33) у відношенні до їх *ролі в економіці*. Для фундаментальних наукових досліджень зроблено акцент на їхню не орієнтованість на безпосереднє практичне використання у сфері економіки. Але не враховується, що прикладні наукові дослідження теж не орієнтовані на безпосереднє практичне використання у сфері економіки. На прикладах можна довести, що результати деяких фундаментальних досліджень впроваджувалися в сферу економіки впродовж декількох років, а результати окремих прикладних досліджень чекали свого часу не одну сотню, а іноді й тисячі років.

Декларуючи спрямованість основних положень Закону, у Статті 2 «Мета і завдання» говориться, що одним з основних завдань цього Закону є, серед числа інших, визначення *економічних*, соціальних та правових гарантій наукової і науково-технічної діяльності. Тобто економіка тут згадується, що породжує певні надії.

Ці надії укріплюються положеннями Статті 17 «Національна академія наук України», у п. 2.2 якої перед НАН України ставиться завдання розробки «пропозицій, рекомендації щодо суспільно-політичного, *соціально-економічного*, науково-технічного, інноваційного та гуманітарного розвитку держави». Але, все ж таки, згідно цього положення НАН України відповідає лише за надання пропозицій і рекомендацій зі згаданого приводу. В той же час не зрозуміло, хто і яким чином в решті решт здійснює цей розвиток із залученням науково-технічного потенціалу країни.

Може скластися враження, що дієвим елементом тут є *Національна рада України з питань розвитку науки і технологій* (далі Рада). На жаль Стаття 20 свідчить про те, що ця Рада є, хоча і постійно діючим, але всього-на-всього лише консультативно-дорадчим органом, що утворюється при Кабінетові Міністрів України з метою *забезпечення ефективної взаємодії представників наукової громадськості, органів виконавчої влади та реального сектору економіки у формуванні та реалізації єдиної державної політики у сфері наукової і науково-технічної діяльності*. Таким чином питання про те, хто в державі відповідає за реалізацію пропозицій і рекомендацій НАН України залишається відкритим. Крім того в цій Статті говориться про участь *реального сектору економіки* в реалізації державної політики у сфері наукової та науково-технічної діяльності. Але, якщо наука стає дієвим інструментом економіки, то від реального сектору економіки на цю реалізацію будуть потрібні

кошти, які на порядок перевищують обсяги фінансування науки. Це означає, що необхідні правові акти, які б визначали відповідні фінансові обов'язки структур реального сектору економіки. Тобто ця мета діяльності Ради, вказана у п. 1 цієї Статті, навряд чи сьогодні може бути реалізованою. Відповідно, і функція Ради, вказана у п. 7.13 *«розроблення спільно з представниками реального та фінансового секторів економіки та іншими зацікавленими сторонами пропозицій щодо створення механізмів комерціалізації результатів наукових досліджень»* втрачає сенс.

Важливим елементом технологічного розвитку в усьому світі в сучасних умовах є громадськість. Але громадськість при цьому виступає як індикатор споживацького середовища для інноваційної продукції. В той же час Стаття 23 *«Громадські наукові організації»* Закону, що розглядається, декларує громадськість як елемент виробництва знань, хоча і не містить якихось особливих положень, які визначали б якісь їхні функції відсутні у інших громадських організацій. Тому ця стаття в даному Законі не лише зайва, але й шкідлива.

Досить декларативною є Стаття 25 *«Регіональні наукові центри»*, яка не містить якихось конкретних положень щодо відносин цих Центрів з органами місцевої влади, не накладає відповідних взаємних обов'язків. Тому не зрозуміло, чому ця Стаття заслуговує законодавчого закріплення.

Очевидно, що, хоча і декларативна, економічна спрямованість Закону, що розглядається, не може бути реалізованою без відповідної уваги з боку держави, роль якої в Законі визначена у Статті 45 *«Цілі та напрями державної політики у сфері наукової і науково-технічної діяльності»* та у Статті 46 *«Основні принципи державного управління та регулювання у сфері наукової і науково-технічної діяльності»*.

Однією із основних цілей державної політики у сфері наукової і науково-технічної діяльності у відповідності зі Статтею 45 є *«забезпечення наукового обґрунтування визначення стратегічних завдань розвитку економіки та суспільства»*. На жаль, та практика, яка склалася сьогодні в Україні, відводить науці роль лише спостерігача процесу формування згаданих стратегічних завдань. В кращому випадку різного роду стратегії потрапляють, наприклад, у Національну академію наук України, на погодження. Як правило такі документи не мають достатнього наукового обґрунтування, а для виправлення змісту не надається ні достатнього часу, ні тим більше достатнього фінансування. Тому суто формальним виглядає п.2 цієї Статті про державне забезпечення соціально-економічних,

організаційних, правових умов для формування та ефективного використання наукового та науково-технічного потенціалу в процесі розробки різного роду стратегій та програм.

Стаття 46 починається твердженням про те, що під час здійснення державного управління та регулювання у сфері наукової і науково-технічної діяльності держава керується принципом *«єдності науково-технічного, економічного, соціального та духовного розвитку суспільства»*. Але, в цій сфері у нашій країні панує не єдність, а повна роз'єднаність.

Стаття 47 *«Фінансово-кредитні та податкові інструменти державного регулювання у сфері наукової і науково-технічної діяльності»* починається з твердження, що держава має намір забезпечити до 2025 року збільшення обсягу фінансування науки за рахунок усіх джерел до 3% валового внутрішнього продукту». За приклад тут береться Європа, яка пробує досягти до 2020 року рівня фінансування науки у 3% від сукупного по Євросоюзу ВВП. Але, яким цей показник повинен бути в Україні – це питання домовленості з ЄС, якщо наша інтеграція з Європою буде базуватися на Угоді про Асоціацію України з ЄС.

Основною інституцією фінансування наукової діяльності в Україні згідно Статті 49 повинен бути *Національний фонд досліджень*, який має, згідно цієї Статті Закону сприяти налагодженню науково-технічного співробітництва між науковими установами, вищими навчальними закладами та представниками реального сектора економіки і сфери послуг. Це означає, що цей фонд, фактично, є відомчою інституцією, яка працюватиме безпосередньо на користь наукової сфери і лише опосередковано – на інші сфери економіки. Тут не враховується той факт, що в першу чергу науці потрібні не гроші на «прокорм», а механізм замовлення її продукції.

Таким чином аналіз даного Закону показує, що він практично не спрямований на перетворення науки в дієвий інструмент економіки. Що ж стосується врегулювання відносин всередині науки, то тут дійсно є багато новин у порівнянні з його попереднім варіантом. Але, на жаль, пропонуючи ці новини розробники мабуть забули (а може і не знали) висловлення А. Ейнштейна: *«Наука існує для науки також, як мистецтво для мистецтва, і не займається ні самовиправданнями, ні доказом безглуздостей»*³.

---

³ Эйнштейн А. Собрание научных трудов. Том IV. – Москва: «Наука», 1967. – С. 143.

Ставнюк В.В.,
Голова правління
Начальник сектору забезпечення роботи правління
Підлісна Я.В.,
Державна інноваційна фінансово-кредитна установа
Міністерство економічного розвитку
і торгівлі України

ІННОВАЦІЙНЕ ІНВЕСТУВАННЯ – ШЛЯХ ДО ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ УКРАЇНИ

На сьогоднішній день перед українським урядом стоїть проблема пошуку нових форм і методів адаптації національного економічного та політико-правового середовища до сучасних вимог здійснення міжнародних економічних відносин. Швидкі зміни чинників, які визначають конкурентоспроможність українських фірм на світових ринках, динамічний розвиток глобального середовища змушують уряди при формуванні умов економічного зростання і процвітання дедалі більш активно звертатися до проблем забезпечення національної конкурентоспроможності у глобальному масштабі.

У зв'язку з орієнтацією України на інноваційний шлях розвитку, основною з економіко-правових форм інвестування, якому притаманний спеціальний правовий режим, є інноваційна діяльність, що набуває особливого значення в бізнес-середовищі.

Ефективне здійснення інновацій дозволяє створити визначальні стратегічні переваги в найбільш конкурентних галузях. Підприємства – лідери досягають конкурентних переваг завдяки інноваціям – шляхом використання як нових технологій, так і методів роботи, але після досягнення переваг утримання їх стає можливим тільки шляхом постійних вдосконалень, тобто безперервних інновацій [9, с. 43].

Інноваційне інвестування - це одна з економіко-правових форм інвестування, що здійснюється з метою впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво і соціальну сферу з метою досягнення певного соціально-економічного ефекту, в т. ч. випуску і розповсюдження принципово нових видів техніки і технології, досягнення прогресивних міжгалузевих структурних зрушень, здійснення якісних змін у стані продуктивних сил, поліпшення соціального й екологічного становища, випуску нової конкурентоспроможних товарів, послуг та ін.

Вирішальною ознакою інноваційного інвестування є інновації, що створюються в результаті її здійснення та/або застосовуються в процесі її здійснення.

Інновації – новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери. [1].

Залежно від мети здійснення інноваційне інвестування може бути некомерційним або комерційним.

Залежно від напрямів інноваційне інвестування (інноваційна діяльність) поділяється на такі види (ст. 327 ГК України): [4].

— проведення наукових досліджень і розробок, спрямованих на створення об'єктів інтелектуальної власності, науково-технічної продукції;

— розробка, освоєння, випуск і розповсюдження принципово нових видів техніки і технології;

— розробка і впровадження нових ресурсозберігаючих технологій, призначених для поліпшення соціального й екологічного становища;

— технічне переозброєння, реконструкція, розширення, будівництво нових підприємств, що здійснюються вперше як промислове освоєння виробництва нової продукції або впровадження нової технології.

Здійснення інноваційного інвестування можливе завдяки збалансованій реалізації (1) *приватних інтересів* учасників (у т. ч. суб'єктів) такої діяльності (в забезпеченні конкурентоспроможності товарів і послуг та збільшення в результаті цього розміру прибутку від їх реалізації) і (2) *публічних інтересів* (у підвищенні ефективності економіки країни, регіону, а також задоволення інших суспільних потреб у сфері охорони здоров'я, освіти, культури тощо).

Зазначена обставина зумовлює втручання держави у сферу інноваційної діяльності, основні напрями та принципи державної інноваційної політики, серед яких: [3].

— визначення державних пріоритетів інноваційного розвитку;

— формування нормативно-правової бази у сфері інноваційної діяльності;

— створення умов для збереження, розвитку і використання вітчизняного науково-технічного й інноваційного потенціалу;

— забезпечення взаємодії науки, освіти, виробництва, фінансово-кредитної сфери у розвитку інноваційної діяльності;

— ефективне використання ринкових механізмів для сприяння інноваційній діяльності, підтримка підприємництва у науково-виробничій сфері;

— здійснення заходів на підтримку міжнародної науково-технологічної кооперації, трансферу технологій, захисту вітчизняної продукції на внутрішньому ринку та її просування на зовнішній ринок;

— фінансова підтримка, здійснення сприятливої кредитної, податкової та митної політики у сфері інноваційної діяльності;

— сприяння розвитку інноваційної інфраструктури;

— інформаційне забезпечення суб'єктів інноваційної діяльності;

— підготовка кадрів у сфері інноваційної діяльності.

Для стимулювання залучення інвестицій в інноваційну діяльність встановлена система державних гарантій (ст. 329 ГК України) та передбачена низка інших заходів.

Загалом інноваційне інвестування характеризується низкою рис, що дозволяють його виділити в окрему економіко-правову форму інвестування:

— спеціальне правове регулювання;

— специфічні об'єкти інвестування: інноваційні програми і проекти; інновації;

— здійснення інвестування на професійних засадах - як інноваційної діяльності або як комплексу взаємопов'язаних інноваційних операцій (створення на замовлення підприємства новітньої технології та впровадження її у виробництво);

— участь в інвестуванні специфічних суб'єктів, що здійснюють інноваційну діяльність, - інноваційних структур, у т. ч. інноваційних підприємств;

— значна роль інноваційної інфраструктури в забезпеченні інноваційного інвестування шляхом надання відповідних послуг його суб'єктам;

— ґрунтовність державного регулювання, в т. ч. наявність спеціально уповноважених органів (Міністерство освіти і науки і Держінвестицій), засобів (експертиза та реєстрація інноваційних проектів; реєстрація інноваційних структур; надання фінансової підтримки та ін.);

— опосередкування відносин між суб'єктами інвестування за допомогою договорів інноваційного характеру;

— застосування до суб'єктів інноваційного інвестування позитивного та негативного стимулювання з метою забезпечення його соціального спрямування.

Основним центром залучення інвестицій в інноваційну діяльність України на сьогоднішній день є Державна інноваційна фінансово-кредитна установа (ДФКУ) створена відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 13 квітня 2000 року № 654 і є правонаступником майнових прав і обов'язків, в тому числі за договорами про надання інноваційних позик Державного інноваційного фонду і його територіальних відділень. [3-7].

Метою ДФКУ є здійснення фінансової підтримки суб'єктів господарювання різних форм власності в рамках державної інноваційної політики. У своїй діяльності ДФКУ керується чинним законодавством України, у тому числі Законом України «Про інноваційну діяльність». [3-7].

Таким чином, економічне зростання країни, можливе залучаючи зовнішні та внутрішні кредитні та інвестиційні ресурси на фінансування інноваційних та інвестиційних проектів у стратегічних галузях економіки.

Унікальність ДФКУ є те що в її особі виступає держава в особі Кабінету Міністрів України. Установа відноситься до сфери управління Міністерства економічного розвитку і торгівлі України та має декілька регіональних представництв

Інноваційне інвестування на сьогоднішній день є одне з пріоритетних напрямків розвитку нашої країни, надійним шляхом до євроінтеграції українського бізнесу та підприємництва.

Список використаних джерел

1. Закон України « Про інноваційну діяльність» [Електронний ресурс] : Закон України від 04.07.2002 № 40-IV – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>

2. Закон України «Про інвестиційну діяльність» Про інвестиційну діяльність Верховна Рада України; Закон від 18.09.1991 № 1560-XII [Електронний ресурс] : – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>

3. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні Верховна Рада України; Закон від 08.09.2011 № 3715-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua>

4. Господарський кодекс України Верховна Рада України; Кодекс України, Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 436-IV – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

5. Постанова Кабінету міністрів України від 15.06.2000 р. N 979 «Питання Державної інноваційної фінансово-кредитної установи» (Статут ДІФКУ) [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/979-2000-%D0%BF>

6. Наказ Державного агентства з інвестицій та інновацій від 23.10.2008 р. №88 “Про затвердження Порядку формування і використання коштів Державної інноваційної фінансово-кредитної установи” [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1104-08>

7. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України (офіційний сайт) [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua>

8. Державна інноваційна фінансово-кредитна установа від Міністерства економічного розвитку і торгівлі України (офіційний сайт) – Режим доступу : <http://difku.gov.ua/>

9. Ісиченко І.В. Фактори конкурентоспроможності регіону / І. В. Ісиченко // Український географічний журнал. – 2010. – № 1. С. 40-47.

Стукач Т.М.,

*к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин
КНТЕУ*

ЄВРОПЕЙСЬКА СТРАТЕГІЯ НАЦІОНАЛЬНОГО АПК - ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК

Інноваційна стратегія розвитку як основний напрямок глобальних економічних перетворень у майбутні десятиліття забезпечуватиметься переважно за рахунок конвергенції технологій. У ході цього процесу з'являються різні технологічні напрямки на перетині існуючих, що значно розширить базу для проривних інновацій, в т.ч. і в аграрно-промисловому комплексі.

Державна підтримка науки і виробничих інновацій – найбільш ефективна форма бюджетних вкладень у сільське господарство. Інвестиції в цю сферу мають довгострокову перспективу і найбільшу окупність – до 70% [1;2]. Головні аспекти інноваційного розвитку в ЄС відображено у Спільній сільськогосподарській політиці (Common Agricultural Policy – CAP). За більш ніж 40 років реалізації CAP стала

важливою складовою загальної політики Європейського Союзу. Значна частина бюджету ЄС йде на потреби аграрної політики, хоча її відсоток неухильно знижується протягом останніх років з понад 50% загального бюджету у 1990-х рр. до 30% у 2015 році.

Сільськогосподарське Європейське партнерство з інновацій, сільськогосподарської стійкості та продуктивності (EIP-AGRI) було розпочато Європейською Комісією в лютому 2012 р. і ставить своєю метою сприяння розвитку конкурентоспроможності і сталості сільського та лісового господарства, забезпечення стабільних поставок продовольства, кормів і біоматеріалів, як існуючих, так і нових, стійке управління природними ресурсами, від яких залежить сільське господарство, налагодження гармонії з навколишнім середовищем.

На сьогодні основною метою стратегії розвитку АПК України є підвищення конкурентоздатності сільського господарства і сприяння розвитку сільських територій на сталій основі відповідно до стандартів ЄС і міжнародних стандартів.

Незважаючи на всі проблеми інноваційного розвитку України, привабливість аграрної сфери стає дедалі актуальною на різних її рівнях компетенції, перед нею відкриваються широкі перспективи у зв'язку з загрозою світової продовольчої кризи, зростанням попиту на альтернативні джерела енергії, відсутністю можливості розширювати посівні площі й нарощувати продуктивність сільського господарства основних аграрних країн [3, с. 15].

Саме тому для забезпечення інноваційного розвитку аграрної сфери необхідно: сконцентрувати капітал на пріоритетних напрямках розвитку, зокрема освіти, науці, прогресивних технологіях, підприємницькій активності на ринку наукомісткої продукції; забезпечити організацію конкурентоспроможного виробництва аграрно-продовольчої продукції; переорієнтувати інвестиції в розвиток галузей сільського господарства з порівняно високою інтенсивністю виробництва, що сьогодні потребують якнайшвидшого відродження на новій техніко-технологічній основі; впроваджувати інвестиційно-інноваційні проекти будівництва промислових об'єктів з переробки енергетичних продуктів і виробництва біопального, що сприятиме випуску альтернативних видів екологічно чистого пального, утилізації надлишків виробленої сільськогосподарської продукції та проміжної продукції промислового виробництва, створенню нових робочих місць, збільшенню доходів сільського населення та надходжень до бюджету

З урахуванням Європейського досвіду в Україні вважаємо за доцільне прийняти державну програму розвитку інновацій в АПК, з використанням механізмів державно-приватного партнерства. Також можливим є використання податкових пільг, зокрема: відстрочки податкових платежів, зменшення податку на приріст інноваційних витрат, «податкові канікули» на прибуток, отриманий від реалізації інноваційних проектів тощо. Це, на нашу думку, сприятиме подальшому розвитку національного агропромислового комплексу на інноваційних засадах.

Залучення іноземного позикового капіталу дасть змогу кредитувати підприємства по низьким відсотковим ставкам. Дешеві кредити – це те, що дасть змогу фермеру заробляти більше і, таким чином, збільшити темпи розвитку.

Слід також відмітити, що впровадження інноваційної моделі розвитку аграрного сектору не можливе без перебудови інноваційної інфраструктури та без забезпечення готовності суспільства сприймати інновації, а суспільство саме і є імпульсом запровадження нововведень на підприємстві і служать як суспільні потреби, що впливають із основних цілей народного господарства і є стимулом для фундаментальних наукових досліджень, переймання зарубіжного досвіду у галузях технології та організації виробництва, розробки та впровадження інноваційних стратегій, залучення інвестицій в умовах ринкової економіки, що спонукає до конкуренції.

Отже, протягом тривалого періоду на теренах ЄС, який поступово розширювався, спостерігається процес конвергенції (зближення) і уніфікації (однаковості) політики сільського розвитку в країнах-учасниках. Цей досвід має стати основою для перегляду державної політики розвитку села в Україні, що передбачає: розробку державної та регіональних програм та стратегій сільського розвитку; розробку методології типізації сільських регіонів України з метою забезпечення диференційованого підходу до вирішення місцевих проблем; підтримку та стимулювання місцевих ініціатив (на прикладі програми “LEADER”); створення сприятливих умов для розвитку несільськогосподарської зайнятості на селі, розвитку малого підприємництва, фермерства тощо; підтримку кооперативного руху на селі.

Державна політика сільського розвитку має набути комплексності, а її основним об’єктом повинен стати сільський житель, інтереси якого мають стати пріоритетними, порівняно з інтересами бізнес-груп.

Таким чином, стратегія розвитку аграрного сектора в контексті інтеграції України до світового економічного простору, в тому числі

до Європейського Союзу, повинна базуватися на основі оптимізації та розширення структури експорту аграрної продукції з урахуванням вимог продовольчої безпеки регіонів, ефективного використання виробничого потенціалу аграрних підприємств, реалізації конкурентних переваг виробництва окремих видів продукції та стрімким збільшенням зовнішньоторговельного балансу.

Список використаних джерел

1. Бондар В.В. Особливості формування сільськогосподарської політики Європейського Союзу // Глобалізація та проблеми економічного розвитку країн у сучасних умовах. – Чернігів, 2013. – С. 23–28.
2. European Commission (2012). Communication from the Commission to the European Parliament and the Council on the European Innovation Partnership 'Agricultural Productivity and Sustainability'. Brussels, 29.02.2012, COM(2012)79 final // www.eea.europa.eu
3. Інноваційна діяльність в аграрній сфері: інституціональний аспект / П.Т. Саблук та ін. – К.: ННЦ ІАЕ, 2010. – 704 с

Туніцька Ю.М.,

к.е.н., старший викладач кафедри міжнародних економічних відносин КНТЕУ

ПРОБЛЕМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Постановка проблеми. Переорієнтація вітчизняного вектора зовнішньоекономічної діяльності України загалом та харчової промисловості зокрема на європейський напрям спонукає до розробки комплексу заходів, спрямованих на зміцнення інноваційного потенціалу підприємств та підвищення рівня його технологічності, розширення масштабів наукових досліджень та конструкторсько-технологічних розробок з метою випуску харчової продукції нового покоління, а відтак - створення умов для забезпечення інноваційних конкурентних переваг вітчизняних виробників на ринку ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливостям інноваційної діяльності вітчизняних підприємств харчової промисловості присвячено наукові публікації Макавана Є. Бутнік-Сіверського О., Щербака Е., Крисанова Д. та ін. Водночас, існує

гостра необхідність аналізу реального стану та виявлення проблем інноваційного розвитку у харчовому виробництві за умов прискорення євроінтеграційних процесів, що і обумовило мету нашого дослідження.

Результати дослідження Вітчизняна харчова промисловість має великий потенціал для розвитку, що обумовлено наявністю значних ринків збуту та сировинною базою, яка склалася в країні історично. Її частка становить 20% від загального обсягу української промислової продукції [1]. Проте існують певні загальні тенденції та перешкоди для розвитку інноваційних процесів на підприємствах, що виробляють продукти харчування.

Це, передусім, зростання зношеності основних засобів, за умов низького рівня капітальних вкладень у їх відтворення. Наявні позитивні тенденції (спорудження нових підприємств та інноваційно-технологічна модернізація частини діючих) кардинально не впливають на застарілу структуру основних засобів, що склалася в промисловості. Впровадження нових технологічних процесів на підприємствах відбувається вкрай повільно. Незначною є забезпеченість підприємств нематеріальними інноваціями (маркетинговими, організаційними, обробними, логістичними, інформаційно-обчислювальними, комп'ютерними програмами), які стосуються переважно обслуговуючих та допоміжних процесів [2]. Низький рівень інноваційних розробок в агропродовольчій сфері. В Україні практично відсутній вітчизняний ринок новітніх харчових технологій і відповідного устаткування, впровадження яких забезпечить вихід підприємств на європейський інноваційно-технологічний рівень. У загальному обсязі інноваційної продукції впродовж останніх років частка напоїв становила 50–70%, тоді як більш важлива для споживача продукція (м'яса, рибна) залишилась поза інноваційним процесом [3]. Заходи державної підтримки інноваційно-технологічної модернізації виробництва та збільшення випуску інноваційної продукції є неефективними [4].

Висновки. З метою збільшення обсягів збуту продовольчих товарів до країн ЄС, інвестиційна активність українських виробників має спрямовуватись на випуск високорентабельної продукції. Технічне та технологічне оновлення підприємств досліджуваної промисловості сприятиме виробництву конкурентоспроможної на європейському ринку продукції, що відповідатиме вимогам міжнародних стандартів ISO на технології, гігієну та безпеку їжі, на її перевірку і аналіз.

Список використаних джерел

1. Калінько І. В. Дослідження інноваційної діяльності підприємств харчової промисловості / Калінько І. В. // Науковий вісник Полісся. - № 2 (2). - 2015
2. Маказан Є.В. Інвестиційно-інноваційна діяльність підприємств харчової промисловості/Є.В.Маказан [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://revolution.allbest.ru/economy/00292316_0.html...
3. Крисанов Д.Ф. Інноваційно-інвестиційне забезпечення та конкурентоспроможність переробно-харчового виробництва / Крисанов Д.Ф./ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file:///C:/Users/1/Downloads/precon_2015_4_8%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/1/Downloads/precon_2015_4_8%20(2).pdf)
4. Каламан О.Б Інноваційний розвиток підприємств харчової промисловості / О.Б Каламан // Економіка харчової промисловості. - № 1(21). - 2014
5. Інноваційна Україна 2020 : національна доповідь / за заг. ред. В.М. Гейця та ін. ; НАН України. – К., 2015. – 336 с.

Турчак В.В.,

*к.е.н, доцент кафедри економіки та міжнародних відносин
Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ*

Солоїд О.В.,

*к.е.н, проректор з гуманітарної освіти та соціальних питань
Вінницького кооперативного інституту*

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК НАПРЯМ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙ

Сучасним підходом до підприємництва 21-го століття виступає соціальне підприємництво, яке представляє рівні права для людей, суспільства, природного середовища. Соціальні підприємства та їх мережі поступово розвиваються, а люди об'єднуються для створення життєздатних організацій. Кожен має право рівної цінності власності, право голосу та вибору, свого внеску в соціальне та екологічне благополуччя.

Соціальне підприємництво – це діяльність з метою вирішення або пом'якшення соціальних проблем на умовах самоокупності, інноваційності та стійкості [1]. Соціальний підприємець не прагне досягти істотного фінансового прибутку для своїх інвесторів або для

себе, він прагне цінностей у вигляді великомасштабних позитивних трансформацій. Соціальне підприємництво являє собою процес створення вартості шляхом поєднання ресурсів організації в новий спосіб для реалізації можливостей, що сприяють створенню соціальної цінності, стимулюють соціальні зміни або дозволяють виявити соціальні потреби. Ця концепція показує, що соціальне підприємництво є бізнес-підходом, ідентичним до підприємництва, але відмінним за місією та метою діяльності [2].

До критеріїв соціального підприємництва відносять наступні [3]:

- соціальний вплив (спрямованість на вирішення або пом'якшення конкретної відчутної соціальної проблеми);
- інноваційність (застосування нових підходів, нових способів розв'язання як давньої, так і новопосталої соціальної проблеми);
- самоокупність і фінансова стійкість (незалежність від зовнішнього фінансування);
- тиражованість (відтворюваність моделі соціального підприємства в інших географічних і соціальних умовах).

Соціальне підприємництво перебуває на зіткненні традиційного підприємництва (підприємницький підхід) та благодійності (соціальна спрямованість).

Особливостями соціального підприємництва є соціально-орієнтована структура, незалежність від зовнішніх джерел фінансування, отримання доходів від власної діяльності (метою якої є пом'якшення або розв'язання конкретних соціальних проблем) реінвестування прибутку.

Соціальне підприємництво стало невід'ємною частиною соціальних інновацій. Серед успішних українських практик соціального підприємництва слід вказати на громадський ресторан UrbanSpace 100 (м.Івано-Франківськ), який об'єднав сто людей, готових розподіляти кошти на фінансування інших ініціатив. Так, 80% прибутку ресторану направляється винятково на реалізацію громадських проектів у Івано-Франківську. За два роки діяльності UrbanSpace 100 було профінансовано 31 проект. Передбачається відкриття закладів мережі UrbanSpace в інших містах на умовах соціальної франшизи. Найпершим таким закладом буде UrbanSpace 500 у Києві [4].

Отже, соціальне підприємництво спрямоване на прискорення позитивних соціальних змін, забезпечуючи задоволення базових людських потреб найбільш оптимальним чином. Соціальне підприємництво характеризується здатністю підприємця отримувати прибуток, вирішуючи гострі соціальні проблеми у суспільстві, сприяючи не лише їх усуненню, але й якісно новому розвитку

потенціалу населення. Соціальне підприємництво зосереджує увагу на важливих соціальних проблемах, креативно поєднує соціальний та бізнес-підходи, виступає соціальною інновацією, яка служить механізмом соціальних перетворень і сталого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Спреклі Ф. Посібник з планування соціального підприємництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/posibnik_z_planuvannya_socialnogo_pidpriemstva.pdf
2. Соціальне підприємництво [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ufb.org.ua/sektor-blagodijnosti/filantropija-usviti/trendi/trend-2.htm>
3. Наумова М. Сутність соціального підприємництва та його роль у соціально-економічному розвитку суспільства / М. Наумова // Україна: аспекти праці. – 2014. - №. 4. – С. 34-39
4. Громадський ресторан [Електронний ресурс]. – Режим доступу: UrbanSpace <http://urbanspace.if.ua/uk#idea>

Федулова І.В.,

д.е.н, професор, професор кафедри менеджменту КНТЕУ

СПРИЙНЯТТЯ ІННОВАЦІЇ СПОЖИВАЧЕМ

На сприйняття нової інформації про інноваційний продукт впливає безліч факторів, як об'єктивних, які стосуються відношення споживача до характеристик самого продукту, так і суб'єктивних, які залежать від психічного стану і рівня розвитку споживача.

Американські соціологи Брюс Райан і Нейл Гросс поділили суспільство на групи по рівню сприйняття інновацій. В результаті утворилося п'ять груп: новатори (2,5%), ранні послідовники (13,5%), рання більшість (34%), пізня більшість (34%) і відстаючі (16%) [1]. В будь-якій репрезентативній і статистично значимій вибірці цей розподіл буде однаковий.

Сприйняття споживачем будь-якого об'єкта відбувається відповідно до відомих закономірностей: елементарні відчуття від органів почуттів надходять в кору головного мозку людини, де відбувається їх обробка на підставі наявного досвіду, уявлень, супутніх емоцій. Внаслідок своєї новизни для споживача

інноваційний продукт має шанс автоматично привернути його увагу. У процесі сприйняття інноваційного продукту виявляються такі «проблемні» моменти [2]:

1. В елементарних відчуттях може бути недостатньо даних для формування осмисленої закінченої ідеї продукту. Образ інновації, особливо радикальної, може просто не сформуватися, процес прийняття буде не закінченим, споживач ніяк продукт не прийме.

2. Якщо ж образ інновації все-таки сформувався, то ступінь його спотворення може бути настільки велика, що у споживача не виникає більш-менш адекватного уявлення про реальні властивості продукту.

Однак для просування інновації має значення не стільки сам образ продукту, що виник у свідомості споживача, скільки суб'єктивне ставлення, яке виникає відносно цього образу. На цьому етапі відбувається або впізнавання або розпізнавання продукту на підставі минулого досвіду. У процесі розпізнавання об'єктів відбувається їх поділ на знайомі і незнайомі. Знайомі об'єкти впізнаються, ідентифікуються. Відносно ж незнайомих (інноваційних) об'єктів процес «розпізнавання» триває.

З одного боку, завдяки аналоговому мисленню «незнайомий» споживачу продукт завжди має шанс бути сприйнятим, як схожий на щось, що нагадує щось і має якесь значення, призначення та застосування. З іншого боку, саме суб'єктивність і неоднозначність процесу порівняння, пошуку аналогій стає перешкодою на шляху прийняття споживачем рішення використовувати або не використовувати пропоновану інновацію. У кожен конкретний момент часу споживач, як особистість, має потреби і відповідні можливості для їх задоволення. Тому можна вважати, що споживач існує спочатку в безконфліктному середовищі, задовольняючи свої потреби звичними і доступними йому способами.

Пропонуючи той чи інший новий продукт, підприємець пропонує споживачу новий спосіб задоволення його потреби. Первинний контакт з інформацією про інноваційний продукт починає в психіці споживача процес формування внутрішнього конфлікту, конфлікту між бажанням людини задовольнити актуальну потребу звичним способом і бажанням задовольнити її більш ефективно, використовуючи інновацію.

За розповсюдження інновації в суспільстві відповідають групи від ранніх послідовників до пізньої більшості. Новатори ж майже не впливають на розповсюдження інновації в суспільстві. Тому інтерес визивають друга і третя групи - ранні послідовники і пізня більшість. Період сприйняття інновацій по всіх етапах у них більш короткий ніж

у інших груп, крім того вони найбільш активно впливають на формування суспільної думки. В результаті саме в цих групах швидше відбувається точка досягнення критичної маси розповсюдження інновацій [3, с. 134]. Це той момент, коли достатня кількість людей пройшли від знання до підтвердження інновації.

Після проходження цієї точки інновація розповсюджується сама і не вимагає активної комунікації зі сторони членів груп. Цей принцип розповсюдження інновації працює не тільки в групі але в рамках всього суспільства. Таким чином, інновація, яка сприймається ранніми послідовниками, формує попит. Виявлення цих груп є важливим завданням комерціалізації інноваційної продукції. Це можна зробити, наприклад, за допомогою опитування або анкетування із виявленням психологічних особливостей інноваційного сприйняття споживачів в процесі змін, які відбуваються в особистому і суспільному житті.

Список використаних джерел

1. Ryan, B. The diffusion of hybrid seed corn in two Iowa communities. *Rural Sociology*. 8(1), 1943. — P. 15-24.
2. Приходченко О.А. Психологические особенности восприятия инновационного продукта потребителем / О.А. Приходченко. — [Електронне джерело]. — Режим доступу: <http://cae.nsu.ru/ssylki/stati/128-Psikhologicheskie-osobennosti-vospriyatiya-innovacionnogo-produkta-potrebitelem>
3. Rogers, Everett M. *Diffusion of Innovations*, Glencoe: Free Press, 1964.

Федулова Л.І.,

д.е.н., професор, професор кафедри менеджменту КНТЕУ

ІННОВАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Сьогодні розвиток регіону розглядається як первинний рівень формування національної інноваційної системи. Найбільш яскраво така ситуація спостерігається в країнах Європейського Союзу, які пройшли відповідний шлях створення економіки знань та формування інноваційного простору й вважають визначення та реалізацію регіональної інноваційної політики необхідною умовою досягнення успіху.

Проголошений в Україні курс на здійснення реформи децентралізації, що передбачає створення нової соціально-економічної системи взаємовідносин держави і органів місцевого самоврядування, акцентує увагу на розвиток її регіональної компоненти й у тому числі, формування внутрішніх мотиваційних інститутів, що забезпечують збалансований розвиток економіки на основі ефективного творчого (креативного) потенціалу місцевого населення.

Найбільш привабливою для України є мережева методологія розв'язання проблем саморозвитку регіону в умовах зміни пріоритетів управління національним господарством країни, а також ролі акумуляції людського капіталу в процесах саморозвитку регіону в умовах децентралізації [1]. При здійсненні інтеграційних процесів також заслуговує на увагу сучасний кластерний підхід в реалізації політики економічного зростання, що найбільш системно і змістовно відображений в надрукованому Єврокомісією у 2016 році для країн ЄС “Розумному посібнику із кластерної політики” (Smart Guide to Cluster Policy) [2].

Необхідність прояву принципів децентралізації у напрямі упровадження інноваційного механізму обумовлено тим, що: а) бюджетні асигнування можуть не співпадати з прийняттям рішень влади (бюджет може бути децентралізованим, але прийняття рішень може залишитися на національному рівні); б) ступінь децентралізації може бути різною для інноваційних питань, пов'язаних із загальною державною політикою; в) різні елементи інноваційної політики можуть мати різні ступені передачі повноважень; г) деякі із другорядних за значенням заходів можуть мати значний вплив на регіональному рівні.

Статистичний аналіз показує, що загальною тенденцією усіх регіонів України є зниження в останні роки рівня наукомісткості їхнього валового регіонального продукту. У середньому, питома вага обсягу фінансування видатків на ННТР у ВРП скоротилася з 1,17% в 2005 р. до 0,83% в 2014 р. Навіть у регіонах-лідерах м. Києві й Харківській області рівень наукомісткості знизився з 2,7 % до 0,4 % і з 3,2% до 0,7%, відповідно. Ці дані свідчать про подальше погіршення якості відтворення виробничого потенціалу в економічних системах регіонів. Навіть на основі наведених показників наукомісткості ВРП можна стверджувати про значну диференціацію територій України по інноваційному профілю.

Важливою складовою регіональної інноваційної політики в умовах постіндустріального розвитку повинні стати заходи щодо вирішення зовнішньоекономічних інтеграційних проблем, у першу чергу пов'язаних зі значним зростанням глобальної і регіональної

конкуренції. Для цього актуалізується роль регіональних інноваційних кластерів як інтегрованої динамічної системи, що веде до синергетичних ефектів неперервних інновацій (інноваційний розвиток) і самоорганізації та саморозвитку регіонів без участі прямої керуючої ролі держави. Мережева природа взаємодій в інноваційному кластері сприяє посиленню інтеграційної взаємодії регіонів і характеризується значною часткою впливу міжрегіональної кооперації на рівень їхньої конкурентоспроможності.

Важливою складовою успішного упровадження інноваційного механізму розвитку регіонів в частині управління інвестиційними проектами є формування технологічної інфраструктури, що передбачає інформаційну підтримку процесів трансферу й комерціалізації технологій, пошуку партнерів для технологічного співробітництва. Для цього повинен бути розроблений методичний інструментарій для здійснення комплексу аналітичних досліджень та моделювання процесів міжнародної інтеграції регіонів України у науково-технологічній сфері й визначено потенціал позитивних ефектів взаємовигідного співробітництва місцевої влади від застосування моделі проектного інвестування у контексті реалізації реформи децентралізації.

Список використаних джерел

1. OECD Reviews of Regional Innovation: Regions and Innovation Policy. - Publications on Regional Development, 2011. – 315 p.
2. Smart Guide to Cluster Policy. -[Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.cluster-analysis.org/downloads/smart-guide-to-cluster-policy>

Хлопак С.В.,
к.е.н., доцент кафедри туризму та рекреації КНТЕУ

БЕНЧМАРКІНГ ІННОВАЦІЙНИХ КЛАСТЕРІВ В ТУРИЗМІ

Традиційна модель розвитку економічних систем шляхом формування територіально-галузевих комплексів в епоху інформаційного суспільства дедалі більше поступається місцем кластерній концепції організації бізнесу, що передбачає забезпечення виробничої та комерційної діяльності територіально наближених підприємств, установ і організацій на підставі органічно пов'язаної та

нерозривної ділової взаємодії. Розвиток територіальних кластерів в Україні є однією з умов підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки та інтенсифікації механізмів державно-приватного партнерства.

В залежності від мети створення кластери можуть вирішувати завдання активізації підприємницької діяльності в регіоні або мати галузеву експортно-орієнтовану спрямованість. Провідне місце у складі другої типологічної форми посідають туристичні кластери, що утворюються на базі туристичних активів території та складаються з різних державних та недержавних установ, підприємств галузі туризму та суміжних з нею секторів економіки: туристичних операторів і агентств, готелів та інших колективних засобів розміщення, закладів ресторанного господарства, транспортних та інфраструктурних підприємств. Створення туристичного кластера фактично визначає позиціонування території та формує імідж туристичного регіону.

Переваги кластерної моделі організації туристичної діяльності національних підприємств, з урахуванням можливостей їх виходу та закріплення на зовнішніх ринках, обумовлюють інтерес до використання туристичних кластерів як у розвинених країнах, так і країнах з транзитивною економікою та країнах, що розвиваються.

Разом з тим, незважаючи на здійснення останнім часом низки заходів, покликаних сприяти підвищенню конкурентоспроможності окремих секторів економіки на основі кластерної концепції, ефективно діючих туристичних кластерів в Україні залишається небагато. Серед відносно вдалих їх прикладів можна відзначити функціонуючу з 2000 року СЕЗ туристично-рекреаційного типу «Курортотоліс Трускавець», туристичний кластер «Вознесеньск» (Миколаївська область), Кам'янець-Подільський туристичний кластер, туристично-рекреаційний кластер «Дністровський каньйон» (Тернопільська область), кластер еко-агротуризму «Оберег» (Хмельницька область). В рамках укладеної «Угоди про взаємодію та співпрацю з соціально-економічного розвитку малих міст Західної України у напрямі туризму і ремесел» передбачено формування туристичного кластера історичних малих міст і у цьому регіоні. Перспективним є створення туристичного кластера у Миргороді.

Світовий досвід підтверджує, що регіональні кластерні ініціативи надають відчутний імпульс розвитку інноваційного потенціалу територій. Оскільки кластери позитивно впливають на темпи впровадження інновацій, стає очевидним взаємозв'язок між кластеризацією регіональної економіки та нарощуванням і освоєнням інноваційного потенціалу. Інноваційна складова туристичного кластера

обумовлена високою конкуренцією у туристичній галузі, адже інновації – не лише новий продукт або послуга, але і спосіб зменшення витрат.

У зв'язку з цим виникає необхідність впровадження нової більш ефективної структури – інноваційного туристичного кластера, під яким пропонується розуміти концентровану групу підприємств сфери туризму, дослідницьких центрів, навчальних установ і громадських організацій, що функціонують на базі центрів генерації наукових знань та бізнес-ідей в умовах інтеграційної взаємодії, здатної забезпечити синергетичний ефект розвитку економіки туристичного регіону.

Багато країн світу, зокрема Австралія, Бразилія, Великобританія, Німеччина, Індія, Іспанія, Італія, Канада, Норвегія, Південна Корея, США, Франція, Японія, цілеспрямовано стимулюють розвиток інноваційних територіальних кластерів, використовуючи для цього широкий спектр механізмів та інструментів, включаючи створення спеціалізованих координаційних, консультативних і робочих органів, забезпечення організаційної та експертно-аналітичної підтримки, пряме державне співфінансування реалізації програм і проектів.

З метою підвищення ефективності кластерної ініціативи, поширення та стандартизації успішного досвіду, завоювання позицій на регіональному, національному і міжнародному ринках для вітчизняного туризму на початковому етапі корисним може бути застосування технологій бенчмаркінгу, тобто порівняльного аналізу кращих практик розвитку інноваційних туристичних кластерів, що може здійснюватися шляхом збору та систематизації звітності організацій з фінансових та нефінансових показників, використання фокус-груп та кількісних досліджень, неофіційних бесід з представниками організацій-стейкхолдерів, анкетування, обстеження та аудиту підприємств кластеру. У контексті провадження бенчмаркінгової діяльності варто пам'ятати і про те, що більшість туристичних кластерів світу налагоджують та постійно зміцнюють різноманітні зв'язки з промисловими, медійними, інфраструктурними кластерами. Так, наприклад, Каліфорнійський туристичний кластер має щільні контакти з кластерами по виробництву вин, а кластер міст «Золотого кільця» – зі швейним кластером.

Бенчмаркінг доцільно послідовно проводити за кращими практиками діяльності спеціалізованих підприємств кластера; інфраструктурних, у т.ч. фінансових, організацій та сервісів; засобів державної та недержавної підтримки кластерів; розвитку людського (освіта, охорона здоров'я, вплив на демографічні та міграційні процеси території) та соціального (групи, громади, інститути та соціальні механізми довіри і кластерної соціалізації) капіталу кластера. До переваг

бенчмаркінгу як інструмента удосконалення програми розвитку кластера слід віднести його високий потенціал не лише у зниженні ризиків від невірних рішень, але і у пошуку інноваційних ідей.

Проект бенчмаркінгового дослідження повинен включати такі етапи: 1) вибір теми, цілей і очікуваних ефектів від проекту, ідентифікація проблем, розв'язуваних бенчмаркінгом; 2) визначення об'єктів аналізу, зокрема, кластерів або інших туристичних компаній, що займають лідируючі позиції у світі або країні; 3) виявлення потенційних партнерів і стейкхолдерів проекту; 4) визначення джерел одержання даних; 4) уточнення методик збору і обробки даних; 5) відвідування туристичних підприємств і кластерів, збір і обробка даних, уточнення проблемних областей; 6) формування пропозицій і рішень за результатами систематизації проблем; 7) доведення результатів до стейкхолдерів проекту; 8) впровадження пропозицій за результатами аналізу даних.

Для проведення бенчмаркінгу інноваційних туристичних кластерів можна використовувати як готові галузеві стандарти порівняння підприємств, так і кращі практики бенчмаркінгових досліджень, підтримувані професійними туристичними об'єднаннями та асоціаціями, кластерними обсерваторіями, громадськими організаціями, що вивчають кластери.

Перспективними щодо створення інноваційних туристичних кластерів в Україні за визначеними технологіями, на нашу думку, у теперішній час можуть бути міські та приміські туристично-рекреційні комплекси Київської, Львівської, Одеської областей з пріоритетними напрямками розвитку культурно-пізнавального, рекреаційного та ділового туризму.

Хринюк О.С.,

*к.е.н., доцент Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

ДО ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

В розвинутих країнах світу інноваційна діяльність стала однією з найважливіших складових розвитку національних економічних систем.

Усвідомлюючи важливість використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок в Україні 15 років тому

було закладено основи та принципи державної інноваційної політики спеціально прийнятим законом [1]. Там досить детально відображено повноваження органів державної влади в сфері розвитку інноваційної діяльності. Вказані повноваження на законодавчому рівні підкріплені цілою системою заходів з державного регулювання інноваційної діяльності та декларацією про державну, в тому числі і фінансову, підтримку реалізації інноваційних проектів. Тому можна констатувати, що відповідальність за фактичний стан забезпечення розвитку інноваційного потенціалу України та національної інноваційної системи в основному лежить на визначених державних органах.

В розвиток принципів державної інноваційної політики були прийняті окремі важливі заходи регулювання інноваційної діяльності в частині формування і реалізації державних, галузевих, регіональних і місцевих інноваційних програм і створення нормативно-правової бази та економічних механізмів для підтримки і стимулювання інноваційної діяльності. Прикладом може бути прийняття «Концепції розвитку національної інноваційної системи» та Державної цільової економічної програми «Створення в Україні інноваційної інфраструктури» на 2009–2013 роки [2]. Однак, слід відмітити, що їх формування через 6 років після прийняття відповідного закону аж ніяк не відповідає вимогам сьогодення щодо динамічного розвитку суспільства. Системою державного регулювання взагалі не враховуються час як невітворювальний ресурс і як результат маємо несвоєчасність формування соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, а то й не створення багатьох необхідних умов її інноваційного розвитку взагалі, втрата темпів та посилення соціально-економічного відставання від розвинутих країн. Тому принципи державної інноваційної політики слід доповнити часовими індикаторами.

Замість того, щоб за п'ятирічку прийняти всю законодавчо-нормативну базу та сформувати належну інфраструктуру для забезпечення інноваційного розвитку країни, органи влади раз в п'ятирічку приймають ті чи інші значимі законодавчі ініціативи та провадять розмірене державне регулювання. Очевидно, що настав час змінити підходи до такої ролі державних інституцій в сфері інновацій. На місце провесно - регулювального підходу в інноваційній сфері має прийти результативний підхід участі спеціалістів різного рівня в інноваційній діяльності з належними повноваженнями. При цьому на законодавчому рівні в якості доповнення до таких повноважень слід ввести інститут персональної відповідальності посадових осіб

державних органів, яка б корелювала б з їх правами у сфері інновацій. Крім того має бути започатковано відповідальність не тільки за регулювання інноваційної діяльності, а й за її розвиток, і саме головне за її доцільність, результативність та ефективність, доповнивши тим самим принципи державної політики.

В умовах системної кризи економіки, вкрай слабкого розвитку малого та середнього бізнесу, а натомість зміцнення олігархічно-монополістичних підприємств загальна кількість суб'єктів інноваційної діяльності має тенденцію до скорочення, а тому сподівання на примноження, нарощення та збільшення використання іноваційного капіталу не мають реальних підстав. До того ж в країні, незважаючи на певні заходи, так і не сформована інноваційна інфраструктура, яка б стала джерелом та передумовою підвищення рівня інноваційності та конкурентоспроможності національної економіки. Тому, спеціалізовані державні інституції всіх рівнів в сфері інновацій самі мають стати суб'єктами інноваційної діяльності та головними провідниками державних принципів інноваційної політики.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002р. №40-IV [Електронний ресурс] // Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main/40-15>.

2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової економічної програми «Створення в Україні інноваційної інфраструктури» на 2009–2013 роки» від 14 травня 2008 р. № 447 [Електронний ресурс] // Законодавство України. –

Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/447-2008-%D0%BF/print1478002634184095>

Чаюн І.О.,

к.е.н, доцент кафедри економіки та фінансів підприємства КНТЕУ

ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ СИСТЕМИ СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В сучасних економічних умовах персонал підприємства відіграє значну роль у підтриманні конкурентоспроможності підприємства. Відносини між керівництвом і персоналом підприємства мають велике

значення, оскільки для керівництва важливо отримати максимальний прибуток та оптимізація витрат, а персонал підприємства зацікавлений в максимальній винагороді та об'єктивній оцінці результатів праці з урахуванням її трудомісткості та вагомості для підприємства. Тому, виникає суперечність між керівництвом підприємства та його працівниками. Але необхідно знайти компроміс, який може подолати суперечності при досягненні поставленої мети діяльності підприємства і створити умови для максимізації прибутку. Таким механізмом на підприємстві може бути система стимулювання праці, яка призводить до гармонізації інтересів обох сторін. Низька ефективність системи стимулювання праці в Україні зумовлена як наслідками довготривалої економічної кризи, так і прорахунками у здійсненні ринкових реформ, реформуванні політики оплати праці і доходів. В результаті виникли протиріччя між застарілими підходами у заохоченні персоналу підприємств до результативної праці і сучасними потребами економіки в Україні. В цих умовах зросла необхідність у науковому пошуку дієвого механізму стимулювання трудової діяльності персоналу, підпорядкованого цілям зростання продуктивності праці, поліпшення якості продукції та надання послуг.

Однією з прогресивних концепцій, яка дозволяє об'єктивно оцінити роботу працівника та зацікавити його у продуктивній праці є концепція грейдування. Концепція грейдингу вже давно знайшла своє практичне застосування в організації робочого процесу провідних зарубіжних підприємств. Прагнення роботодавців країн із розвинутою ринковою економікою до дотримання внутрішніх принципів справедливого стимулювання праці сприяли появі численних методів ранжирування (грейдування) робочих місць, заснованих на бально-факторних методах. Ці методи знаходять усе більше застосування в практиці вітчизняного бізнесу, витісняючи загальноприйняті системи оплати праці.

Грейд (англ.) означає ступінь, ранг, клас, рівень. До одного і того ж грейда відносять посади, близькі і однакові по значущості і цінності внеску в організацію на основі різних способів оцінки праці. Грейдування дозволяє порівнювати посади по заданих параметрах і ранжувати робочі місця по значущості для організації. Окрім того дає можливість урахувувати не тільки ринкову вартість працівника, а і його цінність для компанії, допомагає планувати витрати на персонал і чисельність співробітників. Також вирішує задачу мотивації працівників. Перевагою цього формату полягає в незалежності від недоліків оргструктури, а також реальна можливість скорочення ланок робочих місць.

Грейдування дозволяє побудувати ієрархію посад в залежності від їх цінності для бізнесу та розробити відповідну систему оплати

праці, точніше, базової винагороди, яку співробітники отримують за виконання посадових обов'язків на «нормальному» рівні.

У теперішній час переважна кількість підприємств в Україні використовує для диференціації оплати праці тарифну систему. До відмінних характеристик тарифної системи можна віднести те, що основними утворюючими тарифи факторами є кваліфікація, професійні знання, стаж роботи, умови та складність праці; тарифи розробляються централізовано, є обов'язковими для державних установ та рекомендованими для інших підприємств; вони регулюють розмір тільки основної заробітної плати; ієрархічна структура тарифної сітки заснована на мінімальній зарплаті та між тарифних коефіцієнтах; усі посади вишиковуються по суворому принципу наростання по вертикалі (від робітника до керівництва); у тарифній сітці для кожного розряду встановлюються, як правило, дві тарифні ставки: одна – для погодинної, а друга для відрядної форми оплати праці; у тарифно-кваліфікаційному довідникові відсутні нові, інноваційні професії та посади.

На відміну від тарифної системи, грейдування розробляється кожним підприємством самостійно; має більш широкую лінійку критеріїв, за якими визначаються бали; допускає пересічення двох грейдів, що знаходяться поряд; побудовано виходячи з важливості посади для реалізації стратегії підприємства, вагомості праці; може застосовуватися як для основної, так і для додаткової оплати праці; дозволяє стимулювати пріоритетні напрями діяльності та підрозділи підприємства; не прив'язане до форм оплати праці – відрядної чи погодинної.

Чаюн І.О.,

*к.е.н, доцент кафедри економіки
та фінансів підприємства КНТЕУ*

Серебринський В.Ф.,

магістр КНТЕУ

СИСТЕМИ БЮДЖЕТУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ

Забезпечення позитивних тенденцій розвитку підприємства залежить від ефективного управління процесами з використанням інноваційних технологій. Однією з таких технологій управління є

бюджетування, що відповідає сучасним вимогам та дозволяє підприємству забезпечити обґрунтоване планування діяльності, передбачення та запобігання виникненню кризових явищ.

Система бюджетування – сукупність взаємопов’язаних елементів, що взаємодіють як єдине ціле, забезпечують розробку, організацію та реалізацію бюджетного процесу за визначеним та зрозумілим порядком, який описується за допомогою певних регламентів.

Науковці, що досліджують управління на основах бюджетування, у своїх роботах надають узагальнений опис дій щодо розробки та впровадження системи бюджетування на підприємстві. Виняток становить робота Хруцького В.Є., в якій виділяються такі елементи організації системи бюджетування: фінансова структура, регламент бюджетування, фінансового планування, розподіл функцій і відповідальності між рівнями, графік документообігу [1, с.205], проте не надається послідовність реалізації етапів бюджетування, перелік яких не повний. Можна запропонувати такий склад та послідовність етапів розробки та впровадження системи бюджетування:

1. Визначення кола осіб, що входять до бюджетного комітету та займаються розробкою та впровадженням системи бюджетування на підприємстві.

2. Розроблення фінансової структури підприємства, визначення центрів фінансової відповідальності, її гармонізація з організаційною структурою.

3. Формування інформаційної бази впровадження системи бюджетування на підприємстві, адаптація управлінського обліку для цілей бюджетування.

4. Проведення ґрунтовного аналізу усіх напрямів діяльності підприємства, рівня використання ресурсів, його фінансового становища, напрямів розвитку ресурсного потенціалу підприємства, мінімізації зовнішніх та внутрішніх загроз як передумова розробки бюджетів на наступний період.

5. Визначення методології бюджетування та підходу до складання бюджетів.

6. Обґрунтування планових параметрів діяльності підприємства на основі формулювання стратегічних цілей, визначення стратегічної карти, ключових показників ефективності для кожного центру фінансової відповідальності, розробка системи бюджетів.

7. Розроблення регламентів бюджетування, системи координацію бюджетного процесу.

8. Моніторинг та діагностика рівня виконання бюджетів, розробка заходів по оперативному усуненню відхилень від запланованих параметрів.

9. Обґрунтування системи стимулювання виконання бюджетів усіма підрозділами підприємства.

10. Ознайомлення виконавців з плановими завданнями та системою стимулювання виконання бюджетів.

Економічна ефективність впровадження системи бюджетування проявляється у виборі оптимальної фінансової стратегії при ефективному використанні обмежених ресурсів, у зниженні фінансового ризику через збалансування доходів та витрат, а також у поліпшенні показників, що характеризують фінансовий стан суб'єкта господарювання [2, с.176]. Відтак, необхідним є визначення цілей та завдань системи бюджетування:

- ефективне забезпечення фінансування діяльності підприємства;
- підвищення фінансової стійкості та покращення фінансового стану підприємства;
- підвищення ефективності використання наявних у розпорядженні підприємства та центрів фінансової відповідальності ресурсів;
- прогнозування, аналіз та оцінка різних сценаріїв зміни фінансового стану підприємства, його структурних підрозділів та видів діяльності для оперативного прийняття відповідних управлінських рішень;
- визначення напрямків інвестиційної політики підприємства;
- вдосконалення стимулювання керівників та працівників структурних підрозділів підприємства для підвищення рентабельності здійснюваних ними видів діяльності, посилення відповідальності за пов'язані з цим доходи та витрати, за загальні кінцеві фінансові результати.

Список використаних джерел

1. Хруцкий, В. Е. Внутрифирменное бюджетирование. : Настольная книга по постановке финансового планирования / В. Е. Хруцкий, В. В. Гамаюнов. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Финансы и статистика, 2008. – 464 с.

2. Лігузова В.О. Впровадження бюджетування в систему управління інноваційними процесами на підприємстві: дис. канд. екон. наук: 08.00.04 / Віталія Олександрівна Лігузова; [наук. керівник А.П. Кущик]; ДВНЗ «Запорізький нац. ун-т.» – Запоріжжя, 2015 – 230 с.

Чмырь Е.С.,
*д.э.н., профессор, заведующая отделом
содействия инновационному развитию УкрИНТЭИ*

НАЦИОНАЛЬНЫЙ РЕПОЗИТАРИЙ АКАДЕМИЧЕСКИХ ТЕКСТОВ – ПУТЬ К ОТКРЫТОЙ НАУКЕ И ИННОВАЦИЯМ

Открытая наука – это обобщающий термин, характеризующий свободу распространения научной информации (прежде всего – опубликованных результатов научных исследований) и предоставления к ним неограниченного доступа любых заинтересованных людей и структур, независимо от образования, компетенции, профессионального уровня, возраста, специализации и т.п. Это - новый, набирающий силу и довольно неоднозначно оцениваемый тренд в современном мире [1].

В сочетании со средствами интернет и цифровыми форматами открытая наука приводит к тому, что знания выходят за географические и институциональные границы, становясь доступными дистанционно всем желающим; научная информация распространяется быстро, знания и открытия не теряют актуальности и не сдерживают прогресс в собственной и смежных областях; снимаются финансовые и организационные ограничения на получение научной информации; существенно расширяется аудитория интересантов, среди которых наравне выступают учёные, преподаватели, школьники, студенты, предприниматели, инноваторы, представители средств массовой информации; сокращается путь от научной разработки к её применению, поскольку лица, принимающие решения, могут более оперативно получать и применять новые знания на практике.

Для учёных открытая наука вкупе с открытым доступом становится все более важным фактором быстрого распространения знаний, формирования сетевых сообществ, более оперативного открытого обсуждения и рецензирования в среде учёных и практиков новейших разработок, повышения цитируемости, более гибкого

использования инструментов наукометрии и т.п.

Ключевыми элементами системы открытости науки являются открытые архивы, электронные библиотеки и хранилища данных, репозитории. Они действуют, как правило, на основе т.н. «свободных лицензий» (Creative Commons Attribution) и построены таким образом, чтобы предоставить доступ к знаниям, научным разработкам и данным, собранным в результате экспериментов или специально проведённых наблюдений, - максимально широкому кругу читателей.

Чем более полным по содержанию, глубоким во временном срезе, доступным и универсальным является такое хранилище, содержащее в себе не любую, а именно верифицированную научную информацию, - тем более ценным и востребованным оно является. Ещё один важный фактор – это характер организации архива, политика в отношении содержащихся в нем коллекций, инструменты поиска и дальнейшей работы пользователя с данными.

В Украине существуют как минимум два выдающихся примера такого рода архивов. Один из них – уникальное постоянно обновляемое хранилище законодательных и нормативных актов [2], второй – одна из десяти крупнейших национальных библиотек мира с объёмными сетевыми ресурсами [3]. В 2016 г. принято решение о создании Национального репозитария академических текстов [4]. Предполагается, что это будет универсальная по содержанию общенациональная электронная база, где станут накапливаться, храниться, систематизироваться, подвергаться комплексному анализу отечественные академические тексты (научного, научно-технического, образовательного характера) и к которой будет обеспечен беспрепятственный удалённый доступ пользователей [5].

Список использованных источников

1. Открытый доступ к науке: анализ преимуществ и пути перехода к новой модели обмена знаниями / Н. Трищенко, И. Засурский, В. Харитонов, А. Горбунова, А. Городецкая. — М.: Ассоциация интернет-издателей; Кабинетный учёный, 2016. — 202 с.

2. Официальный веб-портал Верховной рады Украины. Нормативно-правовая база Украины [Электронный ресурс]. – URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>

3. Официальный веб-портал Национальной библиотеки Украины имени В.И.Вернадского [Электронный ресурс]. – URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>

4. О создании Национального репозитария академических текстов: Распоряжение Кабинета Министров Украины от 22.07.2016 г. № 504-р / Верховная Рада Украины. Законодательство Украины. [Электронный ресурс]. – URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/504-2016-%D1%80>

5. Чмир О.С. Перспективні напрямки розвитку інфраструктури освіти, науки та інновацій в Україні //Університетські наукові записки. – 2017. - №61. – С.15-25.

Шевчун М.Б.,
асистент кафедри менеджменту КНТЕУ

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙ В ЛОГІСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

В умовах побудови інноваційної моделі розвитку в Україні актуалізуються проблеми стимулювання та ефективного забезпечення інноваційних процесів торговельних підприємств. Реалізація економічних цілей пов'язана з інноваційним типом розвитку, в основі якого закладений безперервний і цілеспрямований процес пошуку, підготовки та реалізації нововведень, які дають змогу не тільки підвищити ефективність функціонування логістичних процесів, а принципово змінити способи їх розвитку.

Логістична інновація починається з ідеї і проходить фази дослідження, розробки та створення нових стадій логістичних процесів та їх комерціалізацію. Активна реалізація інноваційних процесів — спосіб повернення до життя традиційних видів економічної діяльності. Він полягає у вливанні в них рушійних сил, здатних забезпечити конкурентоспроможність і створити нові робочі місця за допомогою цілеспрямованого розвитку всієї технологічної бази. На сучасному етапі спостерігається істотне зростання ролі окремих суб'єктів господарської діяльності, що супроводжується цілеспрямованою взаємодією один з одним і зовнішнім середовищем у межах, передбачених механізмами ринкового регулювання, та вимагає орієнтації на інноваційний тип розвитку [1]. Ефективність реалізації такої концепції значною мірою визначається наявністю маркетингового та логістичного забезпечення, що дає змогу виявляти та використовувати існуючі та перспективні ринкові можливості, підтримуючи певний баланс зовнішніх і внутрішніх чинників, з метою досягнення успіху в конкуренції, максимізації показників прибутковості, досягнення високої

прихильності споживачів на ринку тощо.

Необхідність істотного скорочення часових інтервалів і витрат в сфері постачання, виробництва і дистрибуції в умовах загострення конкуренції і адаптації до складної і динамічної структури мотивацій і пріоритетів споживачів пояснює загострення зацікавленості з боку вітчизняних підприємців до логістики як наукової основи сучасного управління потоковими процесами. Узагальнення зарубіжного досвіду логістичної діяльності в аспекті інноваційної діяльності підприємств обґрунтовує подвійну корисність концепції логістики: з одного боку як філософії управління інноваційною діяльністю, а з іншого - як безпосередньої організаційно-економічної інновації, що приводить до реальної економії витрат (зокрема транспортних, складських, пакувальних тощо). Інноваційна логістика спрямована на підвищення рівня управління логістичними процесами за рахунок застосування різноманітних інновацій, націлених на покращення якості обслуговування споживачів, зростання ефективності потокових процесів і зниження сукупних витрат на їх реалізацію.

Фінансова криза, яка сьогодні постала на світових ринках, обумовлює необхідність пошуку резервів оптимізації витрат та часу, відведених на інноваційні процеси. Логістика, яка зорієнтована на мислення категоріями витрат та ефективності, акцентує увагу на тих аспектах інноваційної діяльності, яким ще донедавна в економічній літературі не приділялось достатньо уваги. Реалізація нових вимог, які ставляться перед підприємствами, змушує їх до пошуку і створення нових стратегій діяльності, які збільшують гнучкість і уможливають виживання в суперництві з конкурентами [2]. Логістичне забезпечення інноваційної діяльності відбувається в результаті взаємодії. При економічній взаємодії інвестицій (інноваційних) та логістики відбувається взаємозалежний та взаємообумовлений вплив між ними, що носить двоякий характер. Завдання логістичної підтримки інноваційної діяльності полягає у ефективному русі матеріальних, інформаційних, фінансових потоків по створенню інновацій.

Інноваційна діяльність повинна базуватись на логістичній концепції. Як і кожна галузь, логістика змінюється, з'являються нові технології і бізнес-моделі. Навіть при кризовій ситуації не потрібно відмовлятися від інновацій. При сьогоднішньому становищі на ринку помітно посилюється конкуренція, тому потрібно знайти і застосувати приховані, не задіяні до цього моменту резерви.

Список використаних джерел

1. Європейська логістична асоціація [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.google.ru>
2. Захаров О.М., Зокін А.А. Конкурентоспроможність підприємства: сутність, методи оцінки та механізми збільшення / О.М. Захаров, А.А. Зокін / [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.logistics.ru/9/2/i20_64.htm

Шклярук К.С.,
к.е.н., ст.н.с., директор Інституту вищої кваліфікації КНТЕУ
Бідюк А.М.,
заст. директора–директор Центру бізнес-освіти ІВК,
аспірант

ПРОГРАМА DBA: НОВІ ПРОПОЗИЦІЇ НА РИНКУ БІЗНЕС-ОСВІТИ

Міжнародний ринок бізнес-освіти відзначає зростаючий інтерес до програм DBA.

DBA - програма додаткової освіти Doctor of business administration (доктор ділового адміністрування), орієнтована на підготовку управлінських кадрів керівного складу, які на основі сучасних дослідницьких методів генерують і реалізують на практиці нові ідеї і глобальні стратегічні управлінські рішення.

Випускники таких програм кардинально впливають на стійкий і поступальний розвиток глобальної економіки, соціально-економічний розвиток держави, регіону, галузі.

Місією програми DBA є забезпечення підготовки управлінців, здібних на високому рівні менеджменту знаходити, генерувати і успішно впроваджувати інноваційні проекти в інтересах перспективного розвитку як власного бізнесу так і економіки регіону в цілому.

Метою навчання за програмою DBA є отримання поглиблених інноваційних знань в області ділового адміністрування.

Особливості програми DBA:

по-перше, – на відміну від магістратури, передбачає наявність у слухачів багатого досвіду управлінської діяльності, на основі якого виявляються проблеми, ініціюються ідеї;

по-друге, – на відміну від MBA, спрямована на пошук нових знань, спільне зі слухачами створення освітньої програми на основі прикладних досліджень;

по-третє, – на відміну від аспірантури, програма дозволяє узагальнити успішний практичний досвід слухачів і допомогти їм провести прикладні дослідження, розробити інноваційні методики для успішного розвитку свого бізнесу;

по-четверте, враховуючи регіональні особливості бізнесу, адаптувати навчальний процес до індивідуальних запитів слухачів, виконувати прикладні дослідження під керівництвом вчених;

по-п'яте, – програма робить акцент на генерування інноваційних ідей, їх наукову апробацію і практичне впровадження, програма DBA є логічним продовженням програми MBA і дозволяє зацікавленим особам мати постійне професіональне і інтелектуальне зростання, дозволяє поглибити і контролювати свої знання з урахуванням професійних інтересів.

Підсумковим документом може бути диплом КНТЕУ недержавного зразка (в зв'язку з відсутністю державних вимог до програм DBA) щодо присвоєння ступеня DBA «Доктор ділового адміністрування».

Поява таких програм стало цілком очікуваною реакцією на той факт, що фахівцям, які працюють в сфері бізнесу, все частіше доводиться стикатися з проблемами, які часом перетворюють їх не стільки в ефективних керівників і бізнесменів, скільки в дослідників фундаментальних галузей науки. Тобто, можна сміливо стверджувати, що сучасний бізнес стає інтелектуальнішим. А це значить, що виникла гостра необхідність в нових знаннях і формах навчання, заснованих на обміні досвідом успішного ведення бізнесу.

Економічний стан сучасного суспільства багато в чому залежить від ступеня розвитку бізнесу в кожній окремо взятій країні і в світі в цілому. Тому дуже важливо надати управлінським кадрам можливість отримати якісне і висококваліфіковане навчання, завдяки якому вони зможуть виконувати свою роботу максимально ефективно.

Довідково: впровадження ступеня Doctor of business administration (DBA) в бізнес-школах США, Англії, Австрії розпочато ще в 90-х роках.

Список використаних джерел

1. Акатов Н.Б., Антропов В.А., Подбельский Н.В. DBA на Уралі. – Екатеринбург: Институт экономики УрОРАН, 2012.

2. Мясоєдов С.П. Бизнес-школы демонстрируют свою жизнестойкость и способность к изменениям // Бизнес-образование. – 2010.

Шкуропадська Д.Б.,
аспірант кафедри економічної теорії та конкурентної політики КНТЕУ

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ ЕКОНОМІКИ

Однією з найважливіших соціально-економічних проблем для України наразі є перехід економіки на інноваційний шлях розвитку та подолання технологічного відставання від розвинених країн. Високі показники інноваційної діяльності дають можливість суб'єктам господарювання формувати необхідні ресурси в економіці для реагування на негативні зовнішні впливи, тим самим підтримуючи параметри стійкого національного розвитку та забезпечуючи відповідний рівень стійкості національної економіки.

Під інноваційною діяльністю варто розуміти діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг. Для оцінювання розвитку інноваційної діяльності в країнах ЄС, США, Японії та країн-сусідів ЄС було створене Європейське інноваційне табло (ЄІТ).

Головна мета ЄІТ полягає в тому, щоб на основі аналізу даних окремих країн відпрацювати раціональну стратегію ЄС по гармонізації розвитку у межах «єдиної Європи». Така стратегія передбачає: міждержавну співпрацю у межах ЄС; розроблення нових форм і методів взаємодії між окремими науковцями і науково-дослідними організаціями. На рис. 1 представлено динаміку індексу інноваційного розвитку України у ЄІТ у порівнянні з країнами-членами ЄС за 2008-2015 рр.

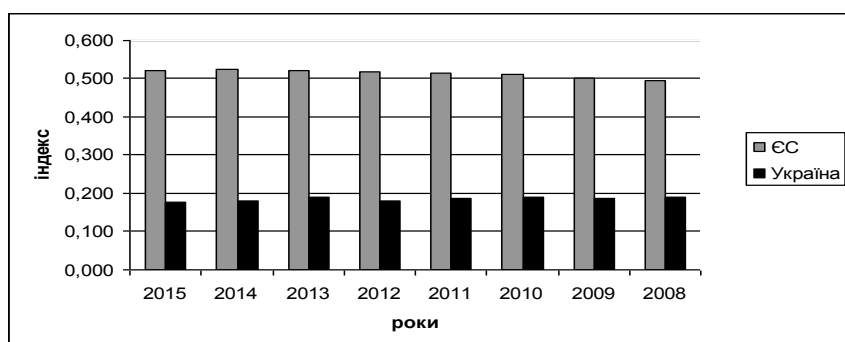

Рис. 1. Динаміка індексу інноваційного розвитку України у ЄІТ у порівнянні з країнами-членами ЄС за 2008-2015 рр.

Складено автором за: [1]

У 2008-2015 рр. середнє значення показника України становить 36 % від значення країн-членів ЄС. Показник України у 2015 р. скоротився на 5,82% у порівнянні з 2008 р., у той час як у ЄС за аналогічний період показник зріс на 5%. Незадовільний рівень інноваційної активності України у 2008-2015 рр. пояснюється обмеженістю фінансових ресурсів, спрямованих в інноваційну сферу, та недостатньою ефективністю державної політики стимулювання нововведень.

Країни ЄС, натомість, з початку 1990-х рр. активно стимулюють інноваційну діяльність [2, с. 95-101]. У їх системі державного фінансування поєднуються як прямі, так і непрямі форми. Підвищена увага приділяється створенню та розвитку малих інноваційних компаній. Державна підтримка інноваційних процесів спрямована переважно на: стимулювання інноваційної діяльності; на міжнародну співпрацю університетів; розвиток системи захисту інтелектуальної власності; вдосконалення інформаційних послуг; вдосконалення антимонопольного законодавства [3]. Ефективне впровадження інновацій, як чинника стійкості національної економіки, забезпечує отримання таких позитивних ефектів для України, як:

- зростання ВВП за паритетом купівельної спроможності;
- додаткові надходження до державного бюджету;
- зростання частки інноваційних підприємств;
- зростання випуску української інноваційної продукції;
- зростання рівня конкурентоспроможності країни;
- підвищення якості публічних послуг.

Отже, активна інноваційна діяльність стає невід'ємною умовою забезпечення стійкості національної економіки, для підвищення рівня якої Україні необхідно: впроваджувати результати наукових досліджень у виробничий процес; удосконалювати систему заходів державної підтримки винахідництва та інновацій; удосконалювати інституційні умови для інноваційної діяльності в країні.

Список використаних джерел

1. European Innovation Scoreboard 2016 // European Commission [Electronic resource]. – 2016. URL: <https://www.google.com.ua>

2. Бойко А.В. Зарубіжний досвід формування національних інноваційних систем та його використання в Україні / А.В. Бойко // Економіка і прогнозування. – 2013. – №4. – С. 91-103.

3. Мустафін М. Фінансування інноваційної діяльності у розвинутих країнах // Українське агентство фінансового розвитку [Електронний ресурс]. – 2016. URL: <http://www.ufin.com.ua>

Щегель С.М.,

к.е.н., н.с.,

ДУ «Інституту економіки та прогнозування НАН України»

НАЦІОНАЛЬНІ ТА ГЛОБАЛЬНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ УКРАЇНИ: ІННОВАЦІЙНА СКЛАДОВА

Публікацію підготовлено в рамках НДР «Національні та глобальні детермінанти економічного зростання України» (державний реєстраційний номер 0114U002021)

Узагальнені результати аналізу досвіду, як іноземного так і вітчизняного, щодо ролі та місця інноваційно-технологічної детермінанти (ІТД) у політиці економічного зростання дозволяють побудувати логіко-структурну схему детермінант економічного зростання (рис. 1), систему координат детермінант інноваційно-технологічного розвитку та вибудувати ієрархічну структуру факторів, що визначають рівень інноваційного розвитку держави.

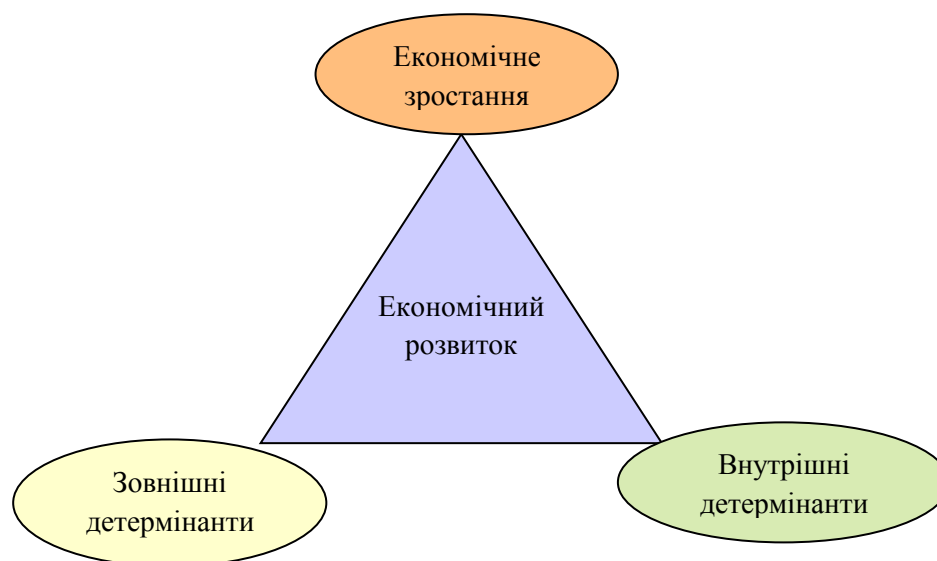

Рис. 1. Логіко-структурна схема детермінант економічного розвитку

З точки зору детермінантного підходу, економічний розвиток відбувається за умови позитивного впливу зовнішніх та внутрішніх факторів. Якщо вплив факторів негативний, то в економіці відбувається уповільнення темпів розвитку, спад або навіть криза, в залежності від масштабів негативного впливу.

Існують різні підходи щодо класифікації та типізації детермінант. Проте, на нашу думку, оптимально буде зупинитися на найбільш розповсюдженому та загальноживаному наборі факторів, які розроблено авторитетним джерелом - Всесвітнім банком. Перевага такого підходу також в тому, що наявна міжкраїнова база для порівняння. Розподіл детермінант на внутрішні та зовнішні є певною мірою умовним. В свою чергу, кожна детермінанта визначається низкою факторів. Щодо ранжування детермінант за ступенем впливу на економічне зростання, то такий вплив доречно визначати не абстрактно, а по відношенню до економіки конкретної країни, і вже потім порівнювати результати різних країн визначаючи рівень економічного розвитку національних економік по відношенню одна до одної. Також необхідно відзначити, що вплив тієї чи іншої детермінанти на економічний розвиток може носити як позитивний, так і негативний характер – в залежності від того, чи достатню кількість ресурсів належної якості отримує система від даної детермінанти. Звідси випливає наявність причинно-наслідкового зв'язку між системою та її елементами та між самими елементами.

Отже, ми з'ясували основні детермінанти економічного розвитку та встановили характер зв'язку між ними. Розглянемо детальніше інноваційно-технологічну детермінанту, її складові та місце у загальній системі детермінант.

Відповідно до системи індикаторів розвитку, розробленої Світовим банком, ІТД складається з наступних 7 елементів: інноваційний потенціал; інноваційна спроможність; якість науково-дослідних установ; витрати підприємств на НДДКР; державні закупівлі високотехнологічної продукції; забезпеченість науковим персоналом; кількість патентів.

Аналіз динаміки рейтингових позицій України за показниками інноваційно-технологічної детермінанти говорить про нестабільність інноваційного розвитку національної економік, що в свою чергу свідчить про відсутність єдиної, комплексної, виваженої стратегії інноваційно-технологічного розвитку на державному рівні.

Нині прискорений темп розвитку технологій трансформує структуру світових ринків, відповідно змінюється і український. Більшість компаній у розвинених західних країнах вже давно

використовують переваги технологічного прогресу. Україна, як європейська держава, що розвивається, повинна почати впроваджувати інновації на всіх рівнях. Незважаючи на складну економічну ситуацію, в Україні є можливості для інноваційного розвитку, є компанії, які розробляють і впроваджують досягнення сучасного світу інноваційних технологій. Завдання державної політики - активізувати інноваційну діяльність, продемонструвати, що вона можлива в сучасних українських реаліях, і стимулювати зростання економіки на базі інноваційних та технологічних рішень.

Ятченко Є.О.,

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри господарського права
факультету підприємництва та права
Київського національного університету технологій та дизайну*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДИ ПРИ ПЕРЕДАЧІ ІНВЕТОРУ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ В ДОВГОСТРОКОВЕ КОРИСТУВАННЯ

Нерухоме майно, зокрема земельні ділянки, в усі часи мали цінність у суспільстві, а тому не випадково і в сучасних українських реаліях земля залишається однією із основних матеріальних цінностей українського народу. Поряд з цим використання земельних ділянок по застарілим технологіям не приносить тих результатів, які можна було б отримати, для цього родючих ґрунтів та працьовитих людей замало, потрібні сучасні технології та фінансові ресурси.

Враховуючи реалії сьогодення в Україні дійсно не легко залучити інвесторів, в першу чергу іноземних, які б інвестували кошти та сучасні технології в розвиток України, а тому окрім необхідних гарантій держава вимушена йти ще на значні поступки інвесторам, при цьому досить часто страждають й інтереси місцевої громади, що є неприпустимим. Відтак постає проблема: як віднайти компроміс інтересів держави, інвестора та місцевої громади.

Слід зазначити, що науковці звертають увагу останнім часом переважно на порушення прав інвесторів в Україні [1], що звичайно ж є суттєвою причиною зменшення інвестицій в Україну, а відтак треба цю проблему вирішувати, але не за рахунок інтересів місцевих громад. Із засобів масової інформації можна дізнатись про не поодинокі випадки, коли інвестору передавалось певне підприємство за досить символічну плату за умови виконання ним окрім

інвестування ще й певних зобов'язань перед працівниками підприємства та місцевою громадою, однак соціальні не завжди виконувалися інвестором, а держава не здійснює належного контролю та захисту інтересів місцевої громади. І це не випадково, оскільки як зазначає М.В. Венецька, державна політика спрямована на сприяння розвитку, залученню і захисту інвестицій, передбачено порядок відшкодування збитків інвестору тощо [2]. При цьому захист інтересів місцевої громади від дій інвесторів чомусь залишається поза увагою як держави, так і багатьох науковців.

Слід зауважити, що приватизація підприємств в Україні фактично завершується, на часі вирішення питання про масовий продаж землі сільськогосподарського призначення. Поки що законодавець лише відкладає вирішення проблеми, а не пропонує дієвого правового механізму, який дозволив би збалансувати як інтереси держави (їй звичайно ж потрібні кошти для розвитку), інтереси інвестора, який хоче гарантій отримання прибутку від вкладених ним інвестицій, так і місцевої громади, оскільки будь-які інвестиції мають сенс лише за умови підвищення добробуту людей.

В містах набула певного поширення практика, коли підприємець хоче збудувати невеличку крамничку на зупинці громадського транспорту, йому органи місцевого самоврядування надають право користування земельною ділянкою, за умови, що він окрім своєї крамнички обладнає за власний кошт ще й зупинку громадського транспорту. В такому форматі захищено інтереси всіх учасників і така форма співпраці реальна.

Автор підтримує позицію О.М. Будяченко, що більш вдалою для України формою залучення інвестицій може бути укладення договорів суперфіцію та емфітевзису, нині ж переважає набуття інвесторами прав на земельну ділянку шляхом придбання корпоративних прав юридичної особи [3]. Пропонується до договорів суперфіцію та емфітевзису вносити, як одну із умов їх розірвання, не виконання інвестором певного конкретного соціального проекту. Зокрема, таким проектом могло б стати будівництво ділянки дороги, дитячого садочка чи школи, створення паркової зони тощо. Зрозуміло ж, що це має бути враховане у розмірі плати за використання земельної ділянки.

Список використаних джерел

1. Борцевич П.С. Проблеми забезпечення прав інвесторів у сфері будівництва житла / П.С. Борцевич // Держава і право: збірник

наукових праць. Юридичні і політичні науки. – 2012. – Вип. 56. – С. 260-261.

2. Енциклопедія цивільного права України / Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України; відп. ред. Я.М. Шевченко. – К.: Ін Юре, 2009. – С. 396.

3. Будяченко О.М. Форми набуття іноземними інвесторами прав на землю в Україні / О.М. Будяченко // Держава і право: збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. – 2012. – Вип. 57. – С. 401.